

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ**

**ΘΕΜΑ: Γονική αποδοχή ή απόρριψη και Ψυχολογική
προσαρμογή. Η επιρροή της Ευαισθησίας στην απόρριψη
και του Φόβου εγγύτητας.**

**«Parental acceptance or rejection and Psychological
adjustment. The influence
of Rejection Sensitivity and Fear of intimacy».**

**ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
της Σκοπελίτου Ειρήνης**

**Επιβλέπων καθηγητής
Γιοβαζολιάς Θεόδωρος, Αναπληρωτής καθηγητής Συμβουλευτικής Ψυχολογίας**

Ρέθυμνο

Ακαδημαϊκό έτος: 2015-2016

Περίληψη

Η γονική αποδοχή και απόρριψη έχει σημαντικό ρόλο στη ζωή του ατόμου, καθορίζοντας στοιχεία της προσωπικότητας του. Η απόρριψη από τους γονείς φαίνεται να επηρεάζει το άτομο αρνητικά δημιουργώντας διάφορες δυσκολίες, όπως ευαισθησία στην απόρριψη και φόβο εγγύτητας στην ενήλικη ζωή του. Συνεπώς η ψυχολογική προσαρμογή του ατόμου, το ευ ζην, μπορεί να επηρεαστεί σε αρνητικό βαθμό από εμπειρίες απόρριψης αλλά θετικά από εμπειρίες αποδοχής. Η έρευνα υποστηρίζει την ύπαρξη διαμεσολάβησης της ευαισθησίας στην απόρριψη και του φόβου εγγύτητας στη σχέση της γονικής αποδοχής και της ψυχολογικής προσαρμογής. Στην εισαγωγή της συγκεκριμένης εργασίας θα γίνει αναφορά στο θεωρητικό πλαίσιο καθώς και στην ερευνητική προσπάθεια καθορισμού των εννοιών, της γονικής αποδοχής- απόρριψης και ψυχολογικής προσαρμογής (ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1), της ευαισθησίας στην απόρριψη (ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2), και του φόβου εγγύτητας (ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3). Ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς δόθηκαν σε 789 συμμετέχοντες και επιτελέστηκαν διάφορες στατιστικές αναλύσεις. Η ψυχολογική προσαρμογή φαίνεται να επηρεάζεται τόσο από την γονική αποδοχή και απόρριψη αλλά κυρίως από την ευαισθησία στην απόρριψη και τον φόβο εγγύτητας. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι διαφορές ανάμεσα στα φύλα όσον αφορά την ευαισθησία στην απόρριψη και τον φόβο εγγύτητας και τονίζεται στην συγκεκριμένη έρευνα η σημαντική επίδραση του πατέρα στην ψυχολογική προσαρμογή. Εξάγεται μέσα από την εργασία το συμπέρασμα της ανάγκης και αξίας των σωστών και ολοκληρωμένων διαπροσωπικών σχέσεων στη ζωή του κάθε ανθρώπου που βοηθούν στην ψυχολογική του προσαρμογή και συναισθηματική του ευεξία.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω πολύ τον κύριο Γιοβαζολιά για την πολύτιμη βοήθεια του με σκοπό την ολοκλήρωση της πτυχιακής μου εργασίας.

Λέξεις-Κλειδιά: γονική αποδοχή-απόρριψη, ευαισθησία στην απόρριψη, φόβος εγγύτητας, ψυχολογική προσαρμογή, διαμεσολάβηση.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΓΟΝΙΚΗ ΑΠΟΔΟΧΗ ΚΑΙ ΑΠΟΡΡΙΨΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ	5
1.1 Θεωρητικό πλαίσιο.....	5
1.2 Θεωρία Αποδοχής και Απόρριψης στις Διαπροσωπικές σχέσεις. <i>IPARTheory- Interpersonal acceptance-rejection theory</i>	7
1.3 Σύνδεση <i>IPARTheory</i> και ψυχολογικής προσαρμογής.....	10
1.4 Μεταβλητές που συνδέονται με την <i>IPARTheory</i> και την ψυχολογική προσαρμογή.....	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ ΣΤΗΝ ΑΠΟΡΡΙΨΗ	17
2.1 Ορισμός ευαισθησίας στην απόρριψη.....	17
2.2 Συμπεριφορές ατόμων με ευαισθησία στην απόρριψη.	19
2.3 Διαφορές και ομοιότητες ανάμεσα στα φύλα ως προς την ευαισθησία της απόρριψης.....	20
2.4 Μοντέλο Ευαισθησίας στην Απόρριψη- <i>Rejection Sensitivity Model</i>	23
2.5 Αυτό-εκπληρούμενη προφητεία, ο φαύλος κύκλος της απόρριψης.....	26
2.6 Θεώρηση της Ευαισθησίας στην Απόρριψη ως αμυντικό κινητήριο σύστημα και σύνδεση με τον Φόβο της Εγγύτητας	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΦΟΒΟΣ ΤΗΣ ΕΓΓΥΤΗΤΑΣ	28
3.1 Τι είναι ο φόβος της εγγύτητας και ποιες συμπεριφορές εξάγει;	28
3.2 Σύνδεση φόβου εγγύτητας με <i>IPARTheory</i>	29
3.3 Σύνδεση φόβου εγγύτητας με την ψυχολογική προσαρμογή.	30
3.4 Διαστάσεις του φόβου εγγύτητας και σύνδεση με την ευαισθησία στην απόρριψη.....	31
Σκοπός της έρευνας.....	32
ΜΕΘΟΔΟΣ	34
Συμμετέχοντες	34
Εργαλεία.....	34
Διαδικασία, ανάλυση δεδομένων και παρουσίαση στατιστικών αναλύσεων.....	37
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ: ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	40
Αξιοπιστία	40

Συντελεστής ασυμμετρίας	40
T-test	41
Pearson 'r'.....	41
Ανάλυση πολλαπλής παλινδρόμησης	44
Ανάλυση διαμεσολάβησης με τη βοήθεια του PROCESS	46
ΣΥΖΗΤΗΣΗ	56
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	68
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	78
ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ	78
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΟΝΙΚΗΣ ΑΠΟΔΟΧΗΣ-ΑΠΟΡΡΙΨΗΣ (ΕΚΔΟΧΗ ΓΙΑ ΕΝΗΛΙΚΕΣ)- PARENTAL ACCEPTANCE-REJECTION QUESTIONNAIRE ADULT VERSION- (PARQ-F/- M).....	79
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ-PERSONALITY ASSESSMENT QUESTIONNAIRE (PAQ)	82
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΠΟΡΡΙΨΗ-REJECTION SENSITIVITY QUESTIONNAIRE (RSQ).....	85
ΚΛΙΜΑΚΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΦΟΒΟΥ ΕΓΓΥΤΗΤΑΣ-FEAR OF INTIMACY SCALE (FIS).	90

Πίνακες και Εικόνες.

<i>Εικόνα 1 Διαστάσεις ζεστασιάς και συμπεριφορές που δηλώνουν αποδοχή και απόρριψη. Η εικόνα είναι μετάφραση αντίστοιχου πίνακα από το άρθρο του Rohner, 2015 .....</i>	<i>9</i>
<i>Εικόνα 2 Σχηματικά το Μοντέλο της Ευαισθησίας στην Απόρριψη (Levy, Ayduk & Downey 2001, Zimmer-Gembeck & Nesdale 2013). Τα αριθμητικά σύμβολα υποδηλώνουν την κατεύθυνση των αλληλεπιδράσεων που θα αναλυθούν στο γραπτό κείμενο .....</i>	<i>24</i>
<i>Εικόνα 3 Σχηματικά το Μοντέλο Διαμεσολάβησης. Διαφαίνονται οι μεταβλητές X, Ψ, Δ1, Δ2 καθώς και οι αλληλεπιδράσεις που δημιουργούνται στο συγκεκριμένο μοντέλο. Με πιο έντονα βέλη γίνεται κατανοητό το βασικό μοντέλο διαμεσολάβησης. ....</i>	<i>33</i>
<i>Πίνακας 1. Συνάφεια (Pearson r) μεταξύ των ερωτηματολογίων που χορηγήθηκαν στον συνολικό πληθυσμό, N = 789.....</i>	<i>42</i>

<i>Πίνακας 2. Συνάφεια (Pearson r) μεταξύ των ερωτηματολογίων που χορηγήθηκαν μόνο στους άντρες, N = 338.</i>	42
<i>Πίνακας 3 Συνάφεια (Pearson r) μεταξύ των ερωτηματολογίων που χορηγήθηκαν μόνο στις γυναίκες, N = 541.</i>	42
<i>Πίνακας 4. Μοντέλο ανάλυσης 6, του PROCESS, επεξήγηση μεταβλητών και παλινδρομήσεων. Βοήθημα στην κατανόηση παρόμοιων σχημάτων.</i>	47
<i>Πίνακας 5. Επεξήγηση συμβόλων στατιστικής ανάλυσης</i>	48
<i>Πίνακας 6. Πολλαπλή διαμεσολάβηση (μοντέλο 6 του PROCESS), συνολικό δείγμα, X: αποδοχή από τον πατέρα</i>	49
<i>Πίνακας 7. Πολλαπλή διαμεσολάβηση (μοντέλο 6 του PROCESS), συνολικό δείγμα, X: αποδοχή από την μητέρα</i>	50
<i>Πίνακας 8. Πολλαπλή διαμεσολάβηση (μοντέλο 6 του PROCESS) άντρες, X: αποδοχή από τον πατέρα</i>	51
<i>Πίνακας 9. Πολλαπλή διαμεσολάβηση (μοντέλο 6 του PROCESS), άντρες, X: αποδοχή από την μητέρα</i>	52
<i>Πίνακας 10. Πολλαπλή διαμεσολάβηση (μοντέλο 6 του PROCESS), γυναίκες, X: αποδοχή από τον πατέρα</i>	53
<i>Πίνακας 11. Πολλαπλή διαμεσολάβηση (μοντέλο 6 του PROCESS), γυναίκες, X: αποδοχή από την μητέρα</i>	54

**Γονική αποδοχή ή απόρριψη και Ψυχολογική προσαρμογή. Η επιρροή της
Ευαισθησίας στην απόρριψη και του Φόβου εγγύτητας.
«Parental acceptance or rejection and Psychological adjustment. The influence
of Rejection Sensitivity and Fear of intimacy».**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: Γονική αποδοχή και απόρριψη και ψυχολογική προσαρμογή

1.1 Θεωρητικό πλαίσιο

Ο όρος γονική αποδοχή και απόρριψη συνδέεται με την παιδική ηλικία ενός ατόμου κατά κύριο λόγο και επικεντρώνεται στη σχέση που δημιουργείται με τους γονείς. Πιο συγκεκριμένα με τον όρο γονική αναφερόμαστε στην επίδραση που οι γονείς έχουν στην ανατροφή των παιδιών αλλά και στην δημιουργία του χαρακτήρα τους. Παλαιότερα αντικείμενο μελέτης και παρατήρησης ήταν η σχέση μητέρας-βρέφους/παιδιού. Ερευνητικά αποδείχτηκε όμως και η μεγάλη σημασία του πατέρα στην αναπτυξιακή πορεία του παιδιού (Veneziano & Rohner 1998, Veneziano 2000, Lamb 1997, όπως αναφέρεται στο άρθρο του Veneziano 2000). Με τους όρους αποδοχή και απόρριψη εξηγείται ο τρόπος με τον οποίο καλύπτονται οι ανάγκες του παιδιού. Όταν ανακουφίζονται οι ανάγκες του παιδιού αυτό βιώνει αποδοχή, ενώ όταν μένει ανικανοποίητο δέχεται απόρριψη. Κατ' αυτόν τον τρόπο το παιδί διαμορφώνει το χαρακτήρα του και τη ψυχολογική του προσαρμογή.

Η ψυχολογική προσαρμογή είναι η ευημερία ως ευδαιμονία, που οδηγεί στην ψυχική ευεξία. Το άτομο με θετική ψυχολογική προσαρμογή βιώνει αυτό-αποδοχή, θετικές σχέσεις με τους άλλους, έχει αυτονομία, νιώθει περιβαλλοντική κυριότητα και έλεγχο στην ζωή του, η οποία έχει ένα σκοπό και σταδιακά το άτομο οδηγείται στην προσωπική του ανάπτυξη (Ryff 1989, Li, Kao & Wu 2015). Το αντίθετο βιώνει ένα άτομο που έχει ψυχολογική δυσπροσαρμογή. Βιώνει αρνητικά συναισθήματα, άγχος, έχει δυσκολίες στις διαπροσωπικές του σχέσεις, μειωμένη αυτονομία και αυτοέλεγχο,

μικρή εμπιστοσύνη στον εαυτό του και αρνητική αντίληψη για τις σχέσεις, τον κόσμο και την πορεία της ζωής του.

Οι έννοιες της γονικής αποδοχής ή απόρριψης αλλά και πώς αυτή μπορεί να επηρεάσει το άτομο σε πολλαπλά επίπεδα της ζωής του και στην ψυχολογική του προσαρμογή, έχουν διερευνηθεί εις βάθος. Διάφορες θεωρίες διερευνούν την επιρροή της γονικής απόρριψης και αποδοχής κατά την παιδική ηλικία στην ενήλικη ζωή (Ainsworth, Bandura, Bowlby, Erikson, Horney, Sullivan). Ενδεικτικά θα γίνει συνοπτική αναφορά στη θεωρία του Bowlby και της Ainsworth.

Η έννοια αποδοχής και απόρριψης περιλαμβάνεται στη Θεωρία της Προσκόλλησης Bowlby (1969). Στη θεωρία του επιβεβαιώνεται πως ανάλογα τον τρόπο που ανταποκρίνεται η μητέρα στις ανάγκες του παιδιού, αυτό δημιουργεί και διαφορετικό είδος προσκόλλησης μαζί της. Ένα παιδί συνεπώς μπορεί να έχει ασφαλή προσκόλληση όταν δέχεται αποδοχή και ανταποκρισιμότητα από την μητέρα του ή από την άλλη πλευρά να αναπτύξει ανασφαλή είδος προσκόλλησης, όταν η μητέρα το απορρίπτει και δεν καλύπτει πλήρως τις ανάγκες του. Αυτά τα συμπεράσματα τεκμηριώθηκαν ερευνητικά με την παρατήρηση συμπεριφορών και αντιδράσεων των παιδιών που είχαν απομακρυνθεί από την μητέρα (Hazan & Shaver 1987). Τα παιδιά αυτά ανέπτυσαν έναν φόβο αποχωρισμού από την μητέρα. Ερευνητικά πάλι η Ainsworth και οι συνεργάτες της το 1978 μίλησαν για την θεωρία του Δεσμού και με καινοτόμο ερευνά διευρύνθηκε η θεωρία Προσκόλλησης (Bretherton 1992). Σαν τύποι Δεσμού ορίστηκαν ο ασφαλής, ο αγχωτικός και ο αποφευκτικός τύπος. Οι τύποι αυτοί και οι αντιδράσεις που δημιουργούν ξεκινάνε από την σχέση μητέρας-βρέφους, αλλά επεκτείνονται και στις ενήλικες σχέσεις της ζωής. Σύμφωνα με τον Bowlby μπορεί να εξηγηθεί η σύνδεση της παιδικής με την ενήλικη συμπεριφορά. Το άτομο δημιουργώντας νοητικά μοντέλα (working or mental models) παρουσιάζει κάποια μοτίβα συμπεριφοράς που επηρεάζουν τα βασικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του (Bowlby 1982, Dural & Yalcin 2014). Για παράδειγμα αντιδρά με συγκεκριμένους τρόπους σε συγκεκριμένες συμπεριφορές (Hazan & Shaver 1987). Στη συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία όμως θα υπάρξει εστίαση στην θεωρία αποδοχής και απόρριψης στις διαπροσωπικές σχέσεις- Interpersonal acceptance-rejection theory (IPARTheory), η οποία σαφώς και έχει επηρεαστεί από τις προαναφερθείσες αναπτυξιακές θεωρίες και αναλύεται στην συνέχεια.

1.2 Θεωρία Αποδοχής και Απόρριψης στις Διαπροσωπικές σχέσεις. IPARTheory-Interpersonal acceptance-rejection theory.

Η θεωρία λοιπόν που σε μεγάλο βαθμό έχει διερευνήσει την έννοια της γονικής αποδοχής και απόρριψης είναι η IPARTheory-Interpersonal Acceptance-Rejection Theory. Όντας εμπνευσμένη από τον Rohner, ήδη από το 1960 με το άρθρο *Child acceptance-rejection and modal personality in three Pacific societies*, η θεωρία ερευνητικά μελετά το εάν η αντίληψη της γονικής αποδοχής ή απόρριψης κατά την παιδική ηλικία έχει κάποια επίδραση στην ενήλικη ζωή, και στις στενές σχέσεις που δημιουργούνται σε αυτήν (Rohner, 2015, Khaleque & Rohner, 2002). Επιχειρεί να προβλέψει και να εξηγήσει τις παγκόσμιες αιτίες, τις συνέπειες της αντιλαμβανόμενης αποδοχής-απόρριψης καθώς και να ανακαλύψει νέους συσχετισμούς διαφόρων μεταβλητών με την γονική αποδοχή-απόρριψη (Khaleque & Rohner, 2002). Παλαιότερα η θεωρία ονομαζόταν PARTheory και επικεντρωνόταν στην επιρροή που έχει η αποδοχή-απόρριψη στην παιδική ηλικία μόνο. Το 2000 όμως η θεωρία αυτή ξεκίνησε να διευρύνεται ερευνητικά για να συμπεριλάβει και τη σημασία όλων των διαπροσωπικών σχέσεων κατά τη διάρκεια της ζωής (Rohner, 2015). Για αυτό το 2014 μετονομάστηκε σε Interpersonal acceptance-rejection theory (IPARTheory). Αυτή η αλλαγή της ονομασίας δηλώνει μια μεταβολή του ενδιαφέροντος προς τις διαπροσωπικές σχέσεις εν γένη, αλλά και πάλι η θεωρία ασχολείται με την αντίληψη της γονικής αποδοχής ή απόρριψης κατά την παιδική ηλικία (Rohner, 2015).

Συνοπτικά διερευνάται το αν η σχέση με τους γονείς και με τους σημαντικούς άλλους επηρεάζει το άτομο στην ζωή του και διαμορφώνει ανάλογα την ψυχολογική του προσαρμογή. Η ψυχολογική προσαρμογή με όρους της IPARTheory απαρτίζεται από την ύπαρξη των παρακάτω χαρακτηριστικών (Khaleque & Rohner 2012): Μειωμένη εχθρότητα, ανεξαρτησία, θετική αυτοεκτίμηση, θετική αυτό-επάρκεια, συναισθηματική σταθερότητα και απαντητικότητα, θετική κοσμοθεωρία. Σημαντικό κομμάτι στην κατανόηση της συγκεκριμένης θεωρίας είναι το ότι ο όρος 'γονική' δεν αναφέρεται μόνο σε γονείς (βιολογικούς και μη), αλλά στους βασικούς φροντιστές των παιδιών και κατά την ενήλικη ζωή γίνεται αναφορά σε άτομα με τα οποία υπάρχει μακροχρόνιο συναισθηματικό δέσιμο.

Σε μια προσπάθεια να συνοψίσουν τις θέσεις της IPARTheory οι Khaleque και Rohner, 2012 υπογραμμίζουν τα τέσσερα παρακάτω στοιχεία: Πρώτον, κάθε παιδί θα επηρεαστεί με συγκεκριμένο τρόπο ανάλογα με το πώς αντιλαμβάνεται την συμπεριφορά των γονέων, ως αποδεκτική ή απορριπτική. Δεύτερον, οι αναμνήσεις στην ενήλικη ζωή των γονέων κατά την παιδική ηλικία επηρεάζουν την ψυχολογική προσαρμογή του ατόμου. Τρίτον, η αντίληψη αποδοχής ή όχι από τον σύντροφο ή τις φιγούρες προσκόλλησης είναι πιθανό να συνδέονται με την ψυχολογική προσαρμογή του ατόμου, όπως αυτή δημιουργήθηκε κατά την παιδική του ηλικία. Τέταρτον, η θεωρία καταλήγει να είναι ένα καθολικό φαινόμενο που επηρεάζει την ψυχολογική προσαρμογή κάθε ανθρώπου και δημιουργεί τον χαρακτήρα του, ανεξάρτητο από τη διαφορετικότητα φύλου, φυλής, κουλτούρας, γλώσσας.

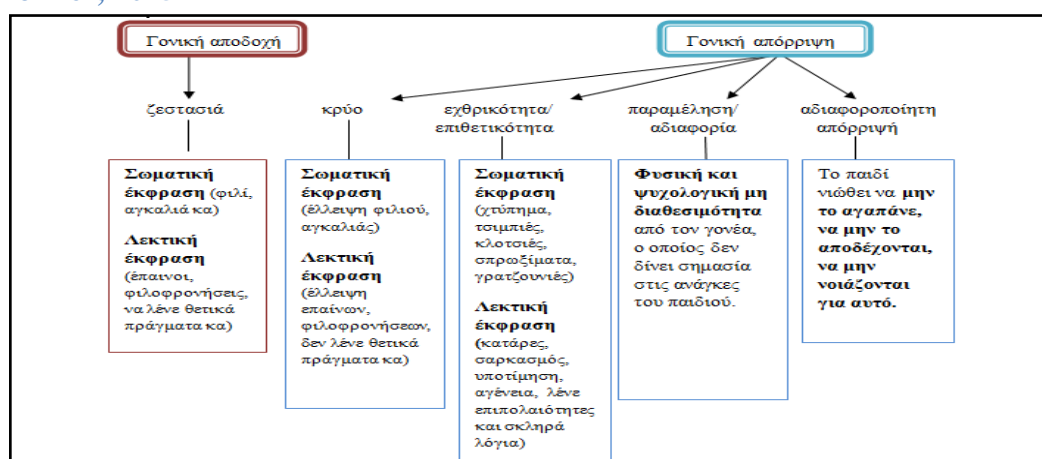
Παρά λοιπόν το ότι το φαινόμενο αυτό έχει και κάποια φαινομενολογικά κομμάτια, μέσα από αρκετές έρευνες το συμπέρασμα καταλήγει πως είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο για το οποίο μπορούν να δημιουργηθούν κοινωνικές, τόσο πολιτικές όσο και προγράμματα (πχ προγράμματα πρόληψης κ.α) (Rohner 2004). Υπάρχουν συνεπώς αποδείξεις πως όταν ένα άτομο συμπεριφέρεται με τρόπους, όπου θα αναλυθούν στην συνέχεια, πιθανό η συμπεριφορά του να συνδέεται με την αποδοχή και την απόρριψη κατά την παιδική ηλικία. Αλλά και το ανάποδο. Όταν οι ειδικοί ανακαλύπτουν πως ένα άτομο έχει δεχθεί απόρριψη στην παιδική ηλικία γνωρίζουν πως είναι προδιατεθειμένο να αντιδράσει με συγκεκριμένους τρόπους. Μπορεί να γίνει αναφορά συνεπακόλουθα σε ένα σύνδρομο αποδοχής και απόρριψης (acceptance– rejection syndrome) (Rohner 2004).

Πώς όμως μπορεί να υπάρχει ένας διαχωρισμός της απορριπτικής και μη συμπεριφοράς; Αρχικά λοιπόν πρέπει να γίνει κατανοητό πως οι έννοιες της αποδοχής αλλά και της απόρριψης στην IPARTheory τοποθετούνται η κάθε μία σε ένα άκρο ενός συνεχούς ζεστασιάς (warmth dimension continuum). Πάνω σε αυτό το συνεχές μπορεί να τοποθετηθεί κάθε άτομο καθώς σίγουρα θα έχει βιώσει περισσότερη ή λιγότερη αγάπη, ζεστασιά κατά την παιδική του ηλικία (Rohner, Khaleque, Coumpoyer 2009). Κατά κύριο λόγο το συνεχές αυτό μετρά ποιοτικά το συναισθηματικό δέσιμό μεταξύ των φροντιστών και του παιδιού, το οποίο εκφράζεται με επαφή, λεκτικά και με συμβολικές συμπεριφορές. Τα χαρακτηριστικά που βρίσκονται στην πλευρά της ζεστασιάς είναι τα παρακάτω: θετικά συναισθήματα, φροντίδα, άνεση, έγνοια, προστασία, στήριξη, δηλαδή πολύ απλά αγάπη (Rohner και συν. 2009). Στην άλλη πλευρά βρίσκεται η απόρριψη και η απουσία των παραπάνω

θετικών χαρακτηριστικών μιας σχέσης. Η συγκεκριμένη θεωρία μέσα από την πολυπολιτισμική τεκμηρίωση των ερευνών της τονίζει πως υπάρχουν τέσσερα βασικά χαρακτηριστικά των απορριπτικών συμπεριφορών: κρύο-έλλειψη ζεστασιάς και συναισθημάτων, εχθρικότητα-επιθετικότητα, αδιαφορία-παραμέληση, αδιαφοροποίητη απόρριψη-undifferential rejection (Rohner 2008, 2004, Rohner και συν. 2009). Η έννοια της αδιαφοροποίητης απόρριψης έχει να κάνει με το ότι τα άτομα μπορεί να βιώνουν απόρριψη ακόμα και αν οι πράξεις των γονέων δεν είναι παρατηρήσιμα απορριπτικές και με αυτόν τον τρόπο το άτομο δεν έχει ξεκάθαρους συμπεριφορικούς δείκτες από τους άλλους. Γενικά τα παραπάνω συναισθήματα μπορούν βεβαίως να επεκταθούν και να δημιουργηθούν και κατά τις συντροφικές σχέσεις (Rohner 2008). Κάθε συμπεριφορά μπορεί να εκφραστεί είτε λεκτικά είτε σωματικά. Για παράδειγμα η ζεστασιά και η αποδοχή λεκτικά μπορεί να εκφραστεί με επαίνους, με το να λένε οι γονείς θετικά πράγματα και σωματικά με μια αγκαλιά, ένα φιλί. Στην εικόνα 1, που ακολουθεί, υπάρχει ανάλυση της έκφρασης λεκτικής και σωματικής έκφρασης συμπεριφορών αποδοχής ή απόρριψης.

Το πώς όμως διαμορφώνεται η ψυχολογική προσαρμογή του παιδιού ανάλογα με τις εμπειρίες του είναι κάτι το οποίο αναλύεται στην υποθεωρία της προσωπικότητας της IPARTheory.

Εικόνα 1 Διαστάσεις ζεστασιάς και συμπεριφορές που δηλώνουν αποδοχή και απόρριψη. Η εικόνα είναι μετάφραση αντίστοιχου πίνακα από το άρθρο του Rohner, 2015

1.3 Σύνδεση IPARTheory και ψυχολογικής προσαρμογής

Υποθεωρίες της IPARTHEORY

Η IPARTheory προσπαθεί να απαντήσει σε διάφορα ερωτήματα που γεννιούνται σχετικά με την αποδοχή και την απόρριψη. Κατά την ανάπτυξη της θεωρίας έχουν δημιουργηθεί τρεις υποθεωρίες που μοιράζουν και προσπαθούν μερικώς να απομονώσουν τα ερευνητικά ερωτήματα της IPARTheory. Το πώς ένα άτομο θα διαμορφωθεί ψυχολογικά, και με ποιόν τρόπο επηρεάζει η αντιλαμβανόμενη αποδοχή ή απόρριψη κατά την παιδική ηλικία, την ενήλικη ζωή, είναι κάτι το οποίο αναλύει η **υποθεωρία της προσωπικότητας (personality subtheory)** της IPARTheory. Το ερώτημα για το πώς κάποια παιδιά που έχουν δεχτεί απόρριψη μπορούν να την διαχειριστούν καλύτερα από κάποια άλλα, διερευνά η **υποθεωρία της αντιμετώπισης (coping sybtheory)**. Η τελευταία υποθεωρία της IPARTheory ερευνά άλλα δύο ερωτήματα, το γιατί κάποιοι γονείς να δίνουν αποδοχή και άλλοι απόρριψη στα παιδιά τους και πως τα γενικά χαρακτηριστικά μιας κοινωνίας μπορούν να επηρεαστούν από το ότι οι περισσότεροι γονείς της κοινωνίας τείνουν είτε να αποδέχονται είτε όχι τα παιδιά τους (Khaleque & Rohner 2002). Αυτή είναι η **υποθεωρία των κοινωνικοπολιτισμικών συστημάτων (sociocultural systems subtheory)**.

Αυτές οι τρεις υποθεωρίες απαρτίζουν την IPARTheory. Στην συγκεκριμένη εργασία θα υπάρξει επικέντρωση στην υποθεωρία της προσωπικότητας και στον τρόπο με τον οποίο τα άτομα προσαρμόζονται ψυχολογικά. Το ενδιαφέρον εστιάζεται στη συγκεκριμένη υποθεωρία, διότι κατά βάση είναι αυτή η οποία συνδέει τη γονική αποδοχή-απόρριψη με την ψυχολογική προσαρμογή.

Η υποθεωρία της προσωπικότητας λοιπόν επικεντρώνεται στο πώς τα άτομα αποκτούν συμπεριφορές και στοιχεία της προσωπικότητας τους έχοντας βιώσει αποδοχή ή απόρριψη. Άτομα λοιπόν που μεγαλώνουν σε ένα περιβάλλον θετικό, θερμό, υποστηρικτικό είναι πιθανό να αναπτύξουν πιο εύκολα τόσο την ανεξαρτησία τους όσο και θετικά συναισθήματα για τον εαυτό τους, όπως η αίσθηση αυτεπάρκειας και αυτοεκτίμησης. Συναισθηματικά χαρακτηρίζονται από μία σταθερότητα και απαντητικότητα στα ερεθίσματα και κατά κύριο λόγο έχουν χαμηλή επιθετικότητα

προς τρίτους (Khaleque & Rohner 2012). Αναπτύσσουν συνεπώς ένα σωστά δομημένο χαρακτήρα, προσαρμοσμένο και ικανό να αναπτύξει θετικά συναισθήματα και τρόπους διαχείρισης καταστάσεων. Τα άτομα με θετική προσαρμογή λόγω της αποδοχής που δέχονται είναι αυτά που μπορούν να διαμορφώσουν και μια θετική κοσμοθεωρία-αντίληψη για τον κόσμο αλλά και να ανακαλύψουν τον αυτοσκοπό που υπάρχει στην δική τους ζωή (Khaleque & Rohner 2012).

Από την άλλη πλευρά όταν τα παιδιά δεν ικανοποιούνται από τους φροντιστές τους, ή οι ενήλικες από τις φιγούρες προσκόλλησης προδιατίθενται να αντιδράσουν συναισθηματικά και συμπεριφορικά με συγκεκριμένους τρόπους (Rohner, 2015). Όπως υποστηρίζεται και στην βιβλιογραφία τα άτομα αυτά είναι πιθανό να αναπτύσσουν κάποια χαρακτηριστικά στην προσωπικότητα τους, αντίθετα από αυτά που προαναφέρθηκαν. Κάποια λοιπόν χαρακτηριστικά δυσπροσαρμογής αναπτύσσονται σε άτομα που έχουν δεχτεί σε κάποιο βαθμό την απορριπτική στάση σημαντικών άλλων. Όσοι δέχονται απόρριψη είναι πιθανό να έχουν περισσότερο άγχος και ανασφάλεια (Rohner, 2015). Γίνεται αναφορά στην συγκεκριμένη θεωρία για επτά δυσπροσαρμογές της προσωπικότητας που μπορεί να αναπτύξει ένα άτομο που ενθυμάται να βιώνει απόρριψη από τους σημαντικούς άλλους. Συνοπτικά είναι οι εξής: υψηλά επίπεδα επιθετικότητας-εχθρικότητας, μειωμένα επίπεδα ανεξαρτησίας, αισθήματος αυτοπεποίθησης και αυτό-επάρκειας, συναισθηματική αστάθεια, μειωμένη συναισθηματική απαντητικότητα καθώς και ανάπτυξη αρνητικής κοσμοθεωρίας (Rohner 2004, 2008, 2015, Rohner & Khaleque 2002, Rohner και συν. 2009). Στο άρθρο των Khaleque και Rohner (2012) υποστηρίζεται πως οι παραπάνω επτά δυσπροσαρμογές της προσωπικότητας παρουσιάζονται μετά από την ανάμνηση απόρριψης από την μητέρα και τείνει να υπάρξει σύνδεση και των επτά με την ανάμνηση απορριπτικής στάσης από τον πατέρα. Βέβαια το συγκεκριμένο άρθρο θέτει και τον εξής προβληματισμό: Τι προκαλεί τι; Η απόρριψη τις συγκεκριμένες δυσπροσαρμογές του χαρακτήρα ή αυτές υπάρχουν στο άτομο εκ φύσεως και οδηγούν τον περίγυρο του σε απορριπτικές συμπεριφορές;

Όποια και να είναι η σχέση των παραπάνω μεταβλητών οι συνέπειες παραμένουν ίδιες και πιθανό να επηρεάζουν τα άτομα στο να εμφανίζουν συγκεκριμένες αντιλήψεις και συμπεριφορές εφόσον έχουν δεχτεί απόρριψη. Τα άτομα αυτά πιο αναλυτικά, αυξάνουν συνήθως τις προσφορές- ευκαιρίες που δίνουν στους άλλους για θετική ανταπόκριση μέχρι κάποιο όριο όμως, και τείνουν να εξαρτώνται περισσότερο από τους σημαντικούς άλλους. Επιζητούν την φροντίδα, την

προσοχή, την προστασία από τους άλλους έτσι ώστε να νιώθουν άνεση. Με αυτές τις συμπεριφορές όμως δημιουργείται μια εσωτερική και ψυχολογική εξάρτηση. Τα άτομα αυτά τείνουν να πιστεύουν πως φύση της ανθρώπινης ύπαρξης είναι μη άξια εμπιστοσύνης, μη φιλική, εχθρική, συναισθηματικά επισφαλής και απειλητική ή επικίνδυνη σε κάποιες περιπτώσεις (Rohner, 2015).

Εκτός από το αίσθημα εξάρτησης αναφέρεται πως μπορεί να δημιουργηθεί μια αμυντική ανεξαρτησία (defensively independent)· ζήτηση με λαχτάρα της αγάπης, της στήριξης και της αποδοχής, αλλά ανικανότητα αναγνώρισης και κατά συνέπεια αποδοχής αυτών των θετικών συναισθημάτων (Khaleque & Rohner 2012). Όταν κάποιος έχει βιώσει την απόρριψη είναι πιθανό να οδηγηθεί στην απομόνωση δημιουργώντας έτσι μια συναισθηματική μη ανταποκρισιμότητα. Μπορεί τα παραπάνω σαν μηχανισμοί άμυνας να προστατεύουν το άτομο από μια πιθανότητα περαιτέρω απόρριψης, άλλα αποδεδειγμένα δυσκολεύουν τόσο την έκφρασή του όσο και την αποδοχή της αγάπης προς και από τους άλλους. Το άτομο παρόλο που αναζητά της αγάπη και την αποδοχή αντιδρά με τον παραπάνω αμυντικό τρόπο δημιουργώντας μια αμυντική ανεξαρτησία (Khaleque & Rohner 2012). Τα αρνητικά συναισθήματα τείνουν να γενικεύονται και δημιουργούν πληγή στην αυτοεκτίμηση και στην αυτεπάρκεια του ατόμου. Εσωτερικεύεται η εικόνα που πιστεύει πως οι άλλοι έχουν για αυτόν, και οδηγείται σε συμπεράσματα σύμφωνα με αυτήν την εικόνα όπως: «Δεν με αγαπάνε γιατί δεν αξίζω να αγαπηθώ» (Khaleque & Rohner 2012). Αυτές οι αρνητικές και πεσιμιστικές αναπαραστάσεις ακολουθούν το άτομο και σε επόμενες σχέσεις του και πιθανόν δημιουργούν έναν φόβο εγγύτητας, μια δυσκολία του ατόμου να εμπιστευτεί συναισθηματικά ένα άλλο (Phillips, Wilmoth, Wall, Peterson, Buckley & Phillips 2013, Rohner 2015). Εκτός από τον φόβο της εγγύτητας υποστηρίζεται πως δημιουργείται και μια υπερευαισθησία και υπερβολική αντίδραση σε οποιοδήποτε σημάδι συναισθηματικής αναξιοπιστίας (undependability). Το φαινόμενο αυτό ονομάζεται ευαισθησία στην απόρριψη. (Downey & Feldman 1996, Rohner 2015). Αυτές οι συμπεριφορές έχουν μεγάλη σύνδεση και με την κατάθλιψη γιατί τα άτομα που έχουν δεχτεί απόρριψη εσωτερικεύουν το άγχος τους και το θυμό τους. Η απόρριψη λοιπόν μπορούμε να πούμε πως είναι βασικός προβλεπτικός παράγοντας στην εμφάνιση κατάθλιψης και συμπεροφορικών προβλημάτων (Rohner & Britner 2002).

Ο τρόπος με τον οποίο επηρεάζεται η ψυχολογική προσαρμογή (το ευ-ζην), από την γονική αποδοχή και την απόρριψη είναι κάτι το οποίο αναλύθηκε εκτενώς στην

υποθεωρία της προσωπικότητας. Έγινε κατανοητό πως η αντιλαμβανόμενη αποδοχή έχει θετικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη της προσωπικότητας αλλά και στην δημιουργία συναισθηματικής ισορροπίας και ψυχικής ευεξίας. Από την άλλη πλευρά η αντιλαμβανόμενη απόρριψη γεννά ψυχολογικές δυσπροσαρμογές που δυσκολεύουν το άτομο τόσο στην προσωπική του αποδοχή αλλά και στην αλληλεπίδραση του με άλλα άτομα καθώς και στην δημιουργία επόμενων διαπροσωπικών σχέσεων. Όλα αυτά βασίζονται στην συναισθηματική ανάγκη όλων των ανθρώπων για θετική ανταπόκριση, μια εκ φύσεως κινητήριο δύναμη (Parmar & Rohner 2005).

Μια εύλογη απορία που μπορεί να δημιουργηθεί με βάση όσα προαναφέρθηκαν για την υποθεωρία της προσωπικότητας, είναι για το αν η ισχύ της είναι καθολική. Όλοι οι άνθρωποι που έχουν δεχτεί απόρριψη θα αντιδράσουν με τους ίδιους τρόπους; Η απάντηση είναι αρνητική και διευκρινίζεται από την δεύτερη υποθεωρία της IPARTheory που ονομάζεται υποθεωρία της αντιμετώπισης- coping subtheory. Αν και η συγκεκριμένη υποθεωρία δεν μπορεί να βασιστεί σε συγκεκριμένους μηχανισμούς, μπορεί να δώσει κάποια στοιχεία για τον τρόπο που κάποια άτομα αντιμετωπίζουν την απόρριψη (Rohner 2015). Υποστηρίζεται αρχικά πως η ικανότητα των ατόμων να αντιμετωπίσουν την απόρριψη ενισχύεται στο βαθμό που έχουν δημιουργήσει διαφοροποιημένη αίσθηση του εαυτού από την εικόνα που έχουν οι άλλοι για αυτούς (Rohner 2015). Τα άτομα αυτά έχουν μια αίσθηση ελέγχου στις σκέψεις τους και στις πράξεις τους, τις οποίες μπορούν να καθορίσουν και έχουν και την ικανότητα να μην εσωτερικεύουν καταστάσεις, πιο απλά «μην τα παίρνουν όλα προσωπικά».

Τα άτομα που μπορούν να αντιμετωπίσουν την απόρριψη χωρίζονται σε δύο ομάδες: σε όσους την αντιμετωπίζουν με συναισθηματικό τρόπο (affective copers) και σε όσους με δημιουργικό (instrumental copers). Οι πρώτοι διατηρούν μια θετική συναισθηματική και ψυχική υγεία και μέσα από την έρευνα της Ki (2015), που αναφέρεται στο άρθρο του Rohner (2015), γίνεται κατανοητό πως το μεγαλύτερο ποσοστό σε αυτή την κατηγορία είναι γυναίκες. Οι δεύτεροι τα καταφέρνουν πολύ καλά με ό,τι και να καταπιαστούν (στο σχολείο, επαγγελματικά) και επικεντρώνονται στις ασχολίες τους παραμερίζοντας έτσι την εμπειρία της απόρριψης. Δεν καταφέρνουν όμως να την αντιμετωπίσουν συναισθηματικά και αυτό τους οδηγεί στη βίωση άγχους και στη δημιουργία των ψυχολογικών δυσπροσαρμογών που αναφέρθηκαν στην υποθεωρία της προσωπικότητας (Rohner 2015).

Επιπρόσθετα η γονική αποδοχή- απόρριψη δεν είναι μόνο ένας τρόπος αλληλεπίδρασης των μελών μιας οικογένειας, καθώς δέχεται επιρροές από την κοινότητα και την κοινωνική κουλτούρα. Υποστηρίζεται από την υποθεωρία των κοινωνικοπολιτισμικών συστημάτων (sociocultural systems subtheory), πως η πιθανότητα να δράσει ένας γονέας με συγκεκριμένο τρόπο (απορριπτικό και μη) διαμορφώνεται και σε μεγάλο βαθμό από τα συστήματα που διατηρούν μια κοινωνία. Σε αυτά συμπεριλαμβάνονται οι κοινωνικοί δεσμοί, όπως η οικογενειακή δομή, η οργάνωση του νοικοκυριού, η οικονομική οργάνωση, η πολιτική οργάνωση, συστήματα άμυνας, και άλλα συστήματα που βοηθούν άμεσα στην επιβίωση ενός πολιτισμικά οργανωμένου πληθυσμού στο φυσικό του περιβάλλον (Rohner και συν. 2009). Η συγκεκριμένη υποθεωρία λοιπόν διερευνά το πώς όλα αυτά τα συστήματα αλληλεπιδρούν και επηρεάζουν συμπεριφορές των ανθρώπων. Μέσα από παρατηρήσεις υποστηρίζεται πως το 25% των γονέων στις κοινωνίες τείνουν να είναι απορριπτικοί ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών είναι ζεστοί και αποδεκτικοί. Ποιοι παράγοντες ευθύνονται για τις κοινωνικές διαφορές που μπορεί να παρατηρηθούν καθώς και τις ατομικές διαφοροποιήσεις γονέων μέσα στις κοινωνίες είναι κάτι το οποίο δεν έχει ξεκάθαρα διευκρινιστεί πλήρως (Rohner και συν. 2009). Το μόνο που μπορεί να υποστηριχτεί είναι πως όσο καλύτερες είναι οι οικονομικές συνθήκες και δεν υπάρχει φτώχεια και εξαθλίωση τότε είναι πιο δύσκολο να δημιουργηθούν απορριπτικές στάσεις και συμπεριφορές. Εξαιρετικό ενδιαφέρον έχει βέβαια το γεγονός ότι η φτώχεια από μόνη της δεν οδηγεί σε απόρριψη. Μόνο όταν βρίσκεται σε ένα κοινωνικό πλαίσιο που θα την νοσηματοδοτήσει διαφορετικά και μπορεί να οδηγήσει στον κοινωνικό αποκλεισμό χωρίς κοινωνική και συναισθηματική υποστήριξη, και έτσι να δημιουργηθούν κατάλληλες συνθήκες για απορριπτικές στάσεις (Rohner και συν. 2009).

1.4 Μεταβλητές που συνδέονται με την IPARTheory και την ψυχολογική προσαρμογή

Όπως υποστηρίζεται ερευνητικά, η γονική αποδοχή και απόρριψη συνδέεται με την ψυχολογική προσαρμογή. Σκοπός των ερευνών είναι να προσδιορίσουν περισσότερο αυτή τη σχέση διερευνώντας όχι μόνο την ίδια την αλληλεπίδραση,

αλλά και διαμεσολαβητικούς παράγοντες που μπορούν να την επηρεάσουν. Η απόρριψη που μπορεί να δεχτεί κάποιος φαίνεται να έχει διάφορες πτυχές και χαρακτηριστικά. Μπορεί να δέχεται απόρριψη από έναν μόνο γονέα, από τον σύντροφο, μπορεί το κύρος και η δύναμη των γονέων να επηρεάζουν το πώς βιώνεται η απόρριψη, ακόμα και η κουλτούρα μπορεί να δημιουργήσει περισσότερες πιθανότητες για απορριπτική στάση από τους γονείς.

Αρχικά έρευνες τονίζουν την μεγάλη επιρροή του πατέρα στην αναπτυξιακή πορεία των παιδιών (Amato 1994, Veneziano 2000, Veneziano & Rohner 1998, Lamb 1997 όπως αναφέρεται στο άρθρο του Veneziano 2000, Videon 2005). Στο άρθρο του Veneziano (2000), φάνηκε πως για τους Αφρικανούς Αμερικάνους σημασία έχει και η πατρική και η μητρική αποδοχή ή απόρριψη στην ψυχολογική προσαρμογή, ενώ για τους Ευρωπαίους Αμερικανούς, όταν η μητρική αποδοχή ελέγχεται, σημαντικό ρόλο έχει μόνο η πατρική αποδοχή-απόρριψη στην ψυχολογική προσαρμογή.

Μεγάλης σημασίας χρήζεται η αποδοχή από τον σύντροφο (Parmar & Rohner 2005, Rohner & Khaleque 2012). Τα πράγματα όμως γίνονται πιο περίπλοκα και σύνθετα. Μπορεί η γονική απόρριψη να δημιουργήσει εμπόδια σε μια διαπροσωπική σχέση, αλλά από την άλλη πλευρά κατά τη διάρκεια άλλων διαπροσωπικών σχέσεων μπορεί να καλυφθεί το κενό της απόρριψης από τους γονείς (Rohner 2008, Ki 2015 που αναφέρεται στο άρθρο του Rohner 2015). Συνεπώς λοιπόν μπορούν να ξεπεραστούν οι δυσπροσαρμογές που δημιουργήθηκαν λόγω απόρριψης στην παιδική ηλικία.

Επίσης έχουν μελετηθεί σε διαφορετικούς πολιτισμούς και κουλτούρες οι συνδέσεις που μπορεί να υπάρχουν ανάμεσα στην ενήλικη διαπροσωπική σχέση και την ψυχολογική προσαρμογή και στο αν η ψυχολογική προσαρμογή επηρεάζεται από τις αναμνήσεις της γονικής αποδοχής ή απόρριψης κατά την παιδική ηλικία. Μεγάλο ερευνητικό ενδιαφέρον έχει όμως το κατά πόσο και με ποιο τρόπο είναι πιθανό οι αναμνήσεις αυτές να διαμεσολαβούν ή να μετατρέπουν την τωρινή ψυχολογική προσαρμογή καθώς και να επηρεάζουν τη διαπροσωπική σχέση που υπάρχει. Οι Parmar και Rohner (2005), μελέτησαν ακριβώς τα παραπάνω ερωτήματα σε Ινδούς ενήλικες και τα αποτελέσματα ήταν παρόμοια με έρευνες όπως των Veneziano 2000. Βρέθηκε πως τόσο η ανάμνηση από τη γονική αποδοχή απόρριψη όσο και η αποδοχή-απόρριψη από τον σύντροφο επηρεάζουν την ψυχολογική προσαρμογή του ατόμου στην ενήλικη ζωή του. Επιπρόσθετα και στα τρία άρθρα η πατρική ανάμνηση είχε

μεγαλύτερο αντίκτυπο στην ψυχολογική προσαρμογή σε σχέση με την μητρική αποδοχή ή απόρριψη (Parmar & Rohner 2005, Veneziano 2000, Chyung & Lee 2008).

Το γιατί η πατρική ανάμνηση έχει μεγαλύτερη βαρύτητα μπορεί να εξηγηθεί από το ότι η σχέση με την μητέρα δέχεται μεγαλύτερη τριβή και ίσως φθείρεται και αποδυναμώνεται κατά κάποιο τρόπο η ισχύ της. Μια δεύτερη πιθανή εξήγηση είναι πως η θέση του πατέρα ίσως αποπέμπει περισσότερο κυριαρχία, δύναμη, κύρος. Για αυτή την υπόθεση έχουν γίνει έρευνες οι οποίες έχουν δείξει την επιρροή που έχει το κύρος στην ανάπτυξη της ψυχολογικής προσαρμογής.(Rohner 2014, Giotsa & Touloumakos 2014, Giovazolias 2014, Machado 2014).

Επιπρόσθετα η γονική αποδοχή και απόρριψη σχετίζεται με και την κοινωνικό-οικονομική κατάσταση, με το φύλο των γονέων και των παιδιών. Έχει φανεί ότι ο πατέρας κατά κύριο λόγο είναι πιο απορριπτικός από την μητέρα και τα αγόρια στην εφηβεία δέχονται μεγαλύτερη απόρριψη από τα κορίτσια στην εφηβεία (Dwairy 2009). Επιπρόσθετα οι γονείς με χαμηλή εκπαίδευση και οικογένειες με χαμηλό οικονομικό δείκτη είναι πιο πιθανό να αναπτύξουν απορριπτικές συμπεριφορές (Dwairy 2009) Όπως αναφέρει το συγκεκριμένο άρθρο που μελέτησε 2,884 έφηβους/-ες από την Αραβία, την Ινδία, την Γαλλία, την Πολωνία και την Αργεντινή και μέτρησε την ψυχολογική τους προσαρμογή δεν υπάρχουν διαφορές μεταξύ Ανατολής και Δύσης όσον αφορά την αποδοχή και την απόρριψη. Οι διαφορές τοποθετούνται σε επίπεδο χώρας με τους γονείς στην Ιορδανία και την Πολωνία να αναπτύσσουν υψηλότερες απορριπτικές στάσεις (Dwairy 2009). Οι ιδιαιτερότητες που παρατηρούνται μεταξύ των φυλών αιτιολογούνται λόγω διαφορετικής κουλτούρας (Chyung & Lee 2008).

Συνοπτικά λοιπόν διαφαίνεται η επιρροή που έχει η βίωση αποδοχής ή απόρριψης από σημαντικά πρόσωπα στην ζωή ενός ανθρώπου. Το άτομο που έχει βιώσει απόρριψη είναι πιθανό να δημιουργήσει ψυχολογικές δυσκολίες Μπορεί να αναπτύξει μια ευαισθησία στην απόρριψη δυσκολεύοντας έτσι την ψυχολογική του προσαρμογή και ανάπτυξη. Η έννοια της ευαισθησίας στην απόρριψη θα αναλυθεί στο επόμενο κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Ευαισθησία στην Απόρριψη

2.1 Ορισμός ευαισθησίας στην απόρριψη.

Ο Feldman και η ερευνητική του ομάδα υποστήριξαν πως εμπειρίες απόρριψης δημιουργούν ψυχολογικές δυσκολίες και κατά συνέπεια μια ευαισθησία στην απόρριψη ή αλλιώς rejection sensitivity-RS (Downey & Feldman 1996, Feldman & Downey 1994). Υποστηρίζεται πως η απόρριψη κατά την παιδική ηλικία, εσωτερικεύεται δημιουργώντας αρνητικό αντίκτυπο στις μετέπειτα διαπροσωπικές σχέσεις. Τα άτομα που είναι ευαίσθητα στην απόρριψη αναμένουν την απόρριψη, την αντιλαμβάνονται εύκολα και αντιδρούν σε υπερβολικό βαθμό, ακόμα και αν η απόρριψη δεν εκφράζεται άμεσα (Downey & Feldman 1996, Downey, Lebolt, Rincon & Freitas 1998, Feldman & Downey 1994). Η ευαισθησία στην απόρριψη φαίνεται να λειτουργεί σαν ένα κίνητρο αποφυγής περαιτέρω απόρριψης (Feldman & Downey 1994).

Αρχικά η ευαισθησία στην απόρριψη υποστηρίζεται τόσο από την θεωρία της προσκόλλησης όσο και από κοινωνικό-γνωστικές θεωρίες (Feldman & Downey 1994, Zimmer-Gembeck & Nesdale 2013). Σύμφωνα με τον Bowlby (1982) τα παιδιά δημιουργούν νοητικά μοντέλα για τις σχέσεις τους, και αν οι γονείς αντιδράσουν με απόρριψη στις ανάγκες του παιδιού, τότε αυτό θα δημιουργήσει ευαισθησία στην απόρριψη. Οι κοινωνικό-γνωστικές θεωρίες από την άλλη πλευρά επικεντρώνονται στην επεξεργασία της πληροφορίας και στα διαφορετικά στάδια αυτής της διαδικασίας, στη λύση των προβλημάτων και στις μεθόδους αυτορρύθμισης των ατόμων, στις προσδοκίες και στις αξίες (Feldman & Downey 1994). Παρόλο που οι δύο θεωρίες παρουσιάζουν διαφορετικές οπτικές, συνδυαστικά επηρέασαν την έννοια της ευαισθησίας στην απόρριψη. Υποστηρίζεται λοιπόν πως η βίωση απόρριψης τα πρώτα χρόνια της ζωής διαμορφώνει τις στρατηγικές κωδικοποίησης των πληροφοριών, τις προσδοκίες, τις αξίες και τα σχέδια αυτορρύθμισης που τα άτομα χρησιμοποιούν για να ανταπεξέλθουν σε νέες καταστάσεις (Feldman & Downey 1994). Αναμένεται επίσης πως τα παιδιά που έχουν δεχτεί απόρριψη, έστω και σε μικρό βαθμό, αντιλαμβάνονται πιο εύκολα την απόρριψη και ανησυχούν μήπως τη βιώσουν σε νέες καταστάσεις. Η ευαισθησία στην απόρριψη καθορίζει τις

συμπεριφορές των ατόμων, τα οποία είτε μαθαίνουν να ρυθμίζουν το άγχος που η ανασφάλεια αυτή τους προκαλεί ή να αποφεύγουν καταστάσεις που θα τους οδηγήσουν στην απόρριψη. Από την άλλη πλευρά πιθανότατα να αναζητούν τη συνεχή επιβεβαίωση για να πειστούν πως δεν αξίζουν την απόρριψη. Στο άρθρο των Romero-Canyas, Downey, Berenson, Ayduk και Kang (2010), γίνεται προσπάθεια να εξηγηθεί το γιατί τα άτομα επιθυμούν με διάφορους τρόπους να αποφύγουν την απόρριψη.

Από την μία πλευρά υποστηρίζεται πως η αποδοχή είναι κάτι που τα άτομα χρειάζονται για την επιβίωση τους. Το να κερδίζουν την αποδοχή και με κάθε τρόπο να αποφεύγουν την απόρριψη μπορεί να είναι κινητήριες δυνάμεις για την κοινωνικοποίηση τους (Romero-Canyas και συν. 2010). Υποστηρίζεται πως αναζητείται αποδοχή κατά κύριο λόγο από τα άτομα με τα οποία υπάρχει μεγαλύτερο συναισθηματικό δέσιμο. Από την άλλη μπορεί η αποφυγή της απόρριψης να είναι μια άμυνα του οργανισμού που να έχει επιτευχθεί μέσα από την μάθηση, κάτι που υποστηρίζεται από την βιολογική, ψυχολογική και κοινωνική ιστορία (Romero-Canyas και συν. 2010). Τα άτομα συνεπώς μέσα από την μάθηση ακόμα και μέσα από τα στερεότυπα, ξέρουν εμπειρικά από ποιόν να περιμένουν απόρριψη. Στο συγκεκριμένο άρθρο του Romero-Canyas και των συνεργατών του, γίνεται αναφορά και σε ένα σύστημα Γνωστικής-Συναισθηματικής επεξεργασίας (Cognitive-Affective Processing System- CAPS). Το συγκεκριμένο μοντέλο υποστηρίζει την αλληλεπίδραση ατόμου ανά την κατάσταση (Romero-Canyas και συν. 2010). Υποστηρίζεται πως η συμπεριφορά του κάθε ανθρώπου ποικίλει με ένα συστηματικό και συσχετιστικό τρόπο ανάμεσα στις καταστάσεις, αντανακλώντας την επιθυμία να δοθεί εξήγηση για κάθε τι που συμβαίνει, σε μια προσπάθεια καλύτερης κατανόησης της εκάστοτε κατάστασης (Romero-Canyas και συν. 2010).

Η ευαισθησία στην απόρριψη επιπρόσθετα έχει μελετηθεί σαν διαμεσολαβητική μεταβλητή μεταξύ της γονικής απόρριψης και του τρόπου συμπεριφοράς στις διαπροσωπικές σχέσεις. Υπάρχει μια ευρεία εμπειρική υποστήριξη αυτής της διαμεσολαβητικής σχέσης τόσο με θεωρητικές και όσο και με εμπειρικές προσεγγίσεις για τη γονική αποδοχή και απόρριψη, όπου υπογραμμίζεται ο βασικός ρόλος της στην κοινωνική και ψυχολογική προσαρμογή (Feldman & Downey 1994). Η γονική απόρριψη μέσα στα πλαίσια της IPARTheory, πυροδοτεί δυσπροσαρμογές που δυσκολεύουν την ψυχολογική προσαρμογή, μία από τις οποίες υποστηρίζεται πως είναι η ευαισθησία στην απόρριψη. Γίνεται κατανοητή συνεπώς η άμεση

σύνδεση της IPARTheory με την ευαισθησία στην απόρριψη (Downey & Feldman 1996, Feldman & Downey 1994, Rohner 2015).

2.2 Συμπεριφορές ατόμων με ευαισθησία στην απόρριψη.

Έχει φανεί λοιπόν πως τα άτομα που έχουν δεχτεί απόρριψη τείνουν να αναπτύσσουν ευαισθησία στην απόρριψη. Όντας ευαίσθητα στην απόρριψη βιώνουν κάποιες δυσκολίες. Πιο αναλυτικά αισθάνονται άγχος, παρεμποδίζεται η λογική σκέψη και γίνονται συναισθηματικά παρορμητικοί, καθώς αντιλαμβάνονται πιο εύκολα συμπεριφορές ως απορριπτικές (Ayduk, Downey, Testa, Yen & Shoda 1999). Δηλαδή στις διαπροσωπικές τους σχέσεις όταν το άλλο άτομο έχει μια μη ξεκάθαρη στάση -όχι απαραίτητα αρνητική- άτομα με ευαισθησία στην απόρριψη αντιλαμβάνονται την πράξη σαν απορριπτική. Έχουν συνεπώς μια συναισθηματική υπερευαισθησία στην απόρριψη ακόμα από διαφορούμενες, και όχι ξεκάθαρα απορριπτικές συμπεριφορές.

Αυτή η αίσθηση της απόρριψης τους κάνει να βιώνουν έντονο στρες και ανασφάλεια και επιπλέον αντιδρούν ανώριμα σε ότι εκείνοι αντιλαμβάνονται ως απορριπτικό (Downey & Feldman, 1996). Οι αντιδράσεις είναι οι εξής (Romero-Canyas και συν. 2010):

- ❖ Θυμώνουν
- ❖ Είναι εχθρικοί
- ❖ Δεσποτικοί
- ❖ Ζηλεύουν
- ❖ Αποσύρουν την υποστήριξη προς τον άλλον
- ❖ Αποσύρονται συναισθηματικά
- ❖ Γίνονται αποθαρρυντικοί
- ❖ Οδηγούνται σε ελεγκτικές συμπεριφορές ακόμα και με μη αποδεκτούς τρόπους

Όλες οι παραπάνω συμπεριφορές συνδέονται με μικρή ικανοποίηση από την σχέση τόσο των ατόμων με ευαισθησία στην απόρριψη, όσο και των συντρόφων τους

(Downey & Feldman, 1996). Όταν τα άτομα δεν ικανοποιούνται από την σχέση τους μειώνεται αυτόματα η ποιότητα της σχέσης και η ψυχολογική τους προσαρμογή. Βιώνοντας την ευαισθησία στην απόρριψη και έχοντας άγχος, τα άτομα μπορεί να κατηγορούν τον εαυτό τους για την απόρριψη και είναι πιθανό εκφράσουν καταθλιπτικά συμπτώματα ή να απομονωθούν. Όταν όμως κατηγορούν τους άλλους τότε είναι πιο πιθανό να εκφραστούν με θυμό, νεύρα, συναισθηματικά ξεσπάσματα (Levy, Ayduk & Downey 2001).

Συνοπτικά λοιπόν με την ευαισθησία στην απόρριψη υπάρχει αντίληψη της απόρριψης και από ασαφείς συμπεριφορές, μεγαλώνουν τα επίπεδα ανασφάλειας και δυστυχίας στις σχέσεις και αυτό συνδέεται άμεσα με τις εχθρικές, ζηλοτυπικές και χειριστικές συμπεριφορές που αναπτύσσονται (Downey & Feldman, 1996). Η έρευνα των Downey και Feldman (1996) σε ζευγάρια, έδειξε πως τα άτομα με ευαισθησία στην απόρριψη:

- ❖ Νιώθουν μεγαλύτερη ανησυχία για απόρριψη από τον σύντροφο, ανεξάρτητα από τη δέσμευση των συντρόφων τους
- ❖ Υπάρχει αρνητική συνάφεια της δικής τους ανασφάλειας, με την αξιολόγηση των συντρόφων για την ασφάλεια των ατόμων με ευαισθησία στην απόρριψη
- ❖ Έχουν μικρότερη ικανοποίηση από την σχέση και πιστεύουν πως μικρή ικανοποίηση έχει και ο σύντροφος τους. Αυτό ισχύει καθώς προσβάλλεται η ποιότητα της σχέσης, αλλά άτομα με ευαισθησία στην απόρριψη αξιολογούν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό, από την πραγματικότητα, την απογοήτευση του συντρόφου του. Γίνονται υπερβολικοί στο βαθμό απογοήτευσης που μπορεί να βιώνεται και φοβούνται ότι οι σύντροφοι θα θέλουν να τους χωρίσουν.

2.3 Διαφορές και ομοιότητες ανάμεσα στα φύλα ως προς την ευαισθησία της απόρριψης

Ερευνητικά έχουν βρεθεί διαφορές αλλά και ομοιότητες όσον αφορά την ευαισθησία στην απόρριψη μεταξύ των δύο φύλων. Και τα δυο φύλα, αλλά κυρίως οι γυναίκες, με σκοπό να διατηρήσουν μια σχέση είναι ικανά να οδηγηθούν σε προσωπική τους καταπίεση με το να μην εκφράζονται (self silencing behavior)

(Harper, Dickson & Welsh 2006, Romero-Canyas και συν. 2010). Η τακτική αποσιώπησης είναι μια μορφή της εχθρικότητας που μπορεί να εκφραστεί. Πιο αναλυτικά άτομα ευαίσθητα στην απόρριψη καταπιέζονται και θυσιάζουν προσωπικές τους ελευθερίες μόνο και μόνο για να μην χωρίσουν, για να μην βιώσουν την αίσθηση της απώλειας, και συνεπώς της απόρριψης. Η αίσθηση του εαυτού τους ταυτίζεται σε μεγάλο βαθμό με την διατήρηση των σχέσεων τους (Harper, Dickson & Welsh 2006). Αυτή η μορφή διαχείρισης της πιθανής απόρριψης τόσο από γυναίκες όσο και από άντρες σταδιακά οδηγεί στην κατάθλιψη. Έχει βρεθεί πως όταν υπάρχει διαπροσωπική σχέση στην εφηβεία και ευαισθησία στην απόρριψη, τότε αυξάνονται οι πιθανότητες για καταθλιπτική συμπτωματολογία και συμπεριφορές αποσιώπησης (Harper, Dickson & Welsh 2006). Στη συγκεκριμένη έρευνα ενώ αναμενόταν μεγαλύτερη σχέση για τα έφηβα κορίτσια βρέθηκε αντίστοιχη και για τα αγόρια (Harper, Dickson & Welsh 2006). Όμως σε άλλες έρευνες τονίζεται πως τα κορίτσια τείνουν να συμπεριφέρονται περισσότερο με τον παραπάνω τρόπο (Seiffge-Krenke 2011; Volz & Keri 2010, όπως αναφέρονται στο άρθρο των Hafen, Spilker, Chango, Allen & Marston 2014).

Μια πρώτη διαφορά αλλά όχι πλήρως τεκμηριωμένη είναι πως τα αγόρια αναπτύσσουν περισσότερες δυσκολίες και ανησυχίες για απόρριψη τόσο σε φιλικές σχέσεις με κορίτσια όσο και σε στενές διαπροσωπικές αργότερα στην πορεία της ζωής τους (Hafen και συν. 2014). Επιπλέον οι άντρες που έχουν ευαισθησία στην απόρριψη τείνουν να ζηλεύουν περισσότερο, ενώ οι γυναίκες αναπτύσσουν περισσότερο εχθρικές και μη υποστηρικτικές συμπεριφορές (Downey & Feldman 1996). Υπάρχει λοιπόν διαφορετικό σύστημα αντιμετώπισης και διαχείρισης της απόρριψης μεταξύ των δυο φύλων (Hafen και συν. 2014).

Η απόρριψη είναι πιθανό να πυροδοτήσει εκτός από τακτικές αποσιώπησης όπως προαναφέρθηκαν και καταναγκαστικές στρατηγικές. Τα άτομα με ευαισθησία στην απόρριψη τείνουν να προσπαθούν να αλλάξουν τον σύντροφο τους μέσω των απειλών ή με την δημιουργία ενοχών. Αυτές οι συμπεριφορές έλεγχου εκφράζονται κατά κύριο λόγο από άντρες με τη μορφή της ζήλειας και έχουν έντονη συσχέτιση με την μειωμένη ικανοποίηση των γυναικών από τη σχέση αλλά και την πιθανή κακοποίηση τους, είτε συναισθηματική είτε σωματική (Downey & Feldman 1996).

Οι περισσότερες μελέτες που διεξάγονται για την ευαισθησία στην απόρριψη γίνονται σε άτομα που βρίσκονται στην εφηβεία αλλά και στην πρώιμη ενήλικη ζωή, όπου συνάπτονται οι πρώτες πιο στενές διαπροσωπικές σχέσεις. Η εφηβεία είναι μια

σημαντική περίοδος εμφάνισης συμπεριφορών που προκαλούνται από ευαισθησία στην απόρριψη. Στο άρθρο του Hafen και των συνεργατών του (2014), υποστηρίζεται πως τα άτομα που είναι ευαίσθητα στην απόρριψη στην ηλικία των δεκαέξι ετών είναι λιγότερο πιθανό να έχουν στο μέλλον ερωτικούς συντρόφους, είναι περισσότερο ανήσυχοι στις σχέσεις, ή αποφεύγουν να δημιουργούν σχέσεις, ή διατηρούν σχέσεις στις οποίες η αλληλεπίδραση με το άλλο άτομο είναι αρνητική. Επιπλέον, τα άτομα που βιώνουν αυξημένη ευαισθησία στην απόρριψη σε μια σχέση τους από την ηλικία των δεκαέξι έως δεκαεννιά, και κυρίως οι γυναίκες, είναι πιο πιθανό να γίνουν υποχωρητικές στο μέλλον όσον αφορά ρομαντικές σχέσεις τους (Hafen και συν. 2014).

Οι τεχνικές αποσιώπησης που συζητήθηκαν μπορούν να θεωρηθούν σαν μια έμμεση μορφή έκφρασης της επιθετικότητας. Η άμεση έκφραση της επιθετικής συμπεριφοράς μελετάται στο άρθρο των Ayduk, Downey, Testa, Yen και Shoda (1999). Αναφέρεται πως οι γυναίκες που είναι ευαίσθητες στην απόρριψη και όχι οι άντρες συμπεριφέρονται κατά κύριο λόγο εχθρικά. Υποστηρίζεται πως η εμπειρία της απόρριψης πυροδοτεί άμεσα εχθρικές συμπεριφορές, και πως αυτές δεν υπάρχουν απουσία της απορριπτικής συμπεριφοράς. Στο πείραμα του Ayduk και των συνεργατών του (1999), φάνηκε πως γυναίκες με υψηλή ευαισθησία στην απόρριψη και γυναίκες με χαμηλή ευαισθησία στην απόρριψη μπορεί να αξιολογούσαν μια συμπεριφορά στον ίδιο βαθμό ως απορριπτική, αλλά μόνο εκείνες με υψηλή ευαισθησία στην απόρριψη εμφάνιζαν εχθρικές συμπεριφορές και μεγαλύτερη λεκτική επιθετικότητα (να κατηγορούν ή να λένε κάτι απρεπές και εχθρικό). Αυτό το εύρημα επιβεβαιώνει την υπερβολική αντίδραση (overreact) που τα άτομα με ευαισθησία στην απόρριψη εκδηλώνουν.

Ο λόγος που οι γυναίκες με ευαισθησία στην απόρριψη αντιδρούν με εχθρικές συμπεριφορές πιθανό να σχετίζεται με την προσπάθεια τους να αποτρέψουν τον κίνδυνο απώλειας της σχέσης, αλλά και ίσως να είναι ένας τρόπος με τον οποίο εκφράζουν το πόσο πληγώθηκαν επιδιώκοντας κάποιο είδος εκδίκησης. Σημαντικό ρόλο έχει το ότι η βίωση του άγχους απορρυθμίζει την δυνατότητα τους να σκεφτούν ψύχραιμα και να επαναξιολογήσουν την κατάσταση συνεπώς δεν μπορούν να αναζητήσουν άλλους τρόπους αυτορρύθμισης και οδηγούνται σε αυτό το συναισθηματικό ξέσπασμα. Όντας έτοιμες να νευριάσουν με το παραμικρό δημιουργούν μια σειρά αλυσιδωτών αντιδράσεων που ονομάζονται φαύλος κύκλος

της απόρριψής και εξηγείται από το Μοντέλο της απόρριψης όπως αυτό θα αναλυθεί εν συνεχεία.

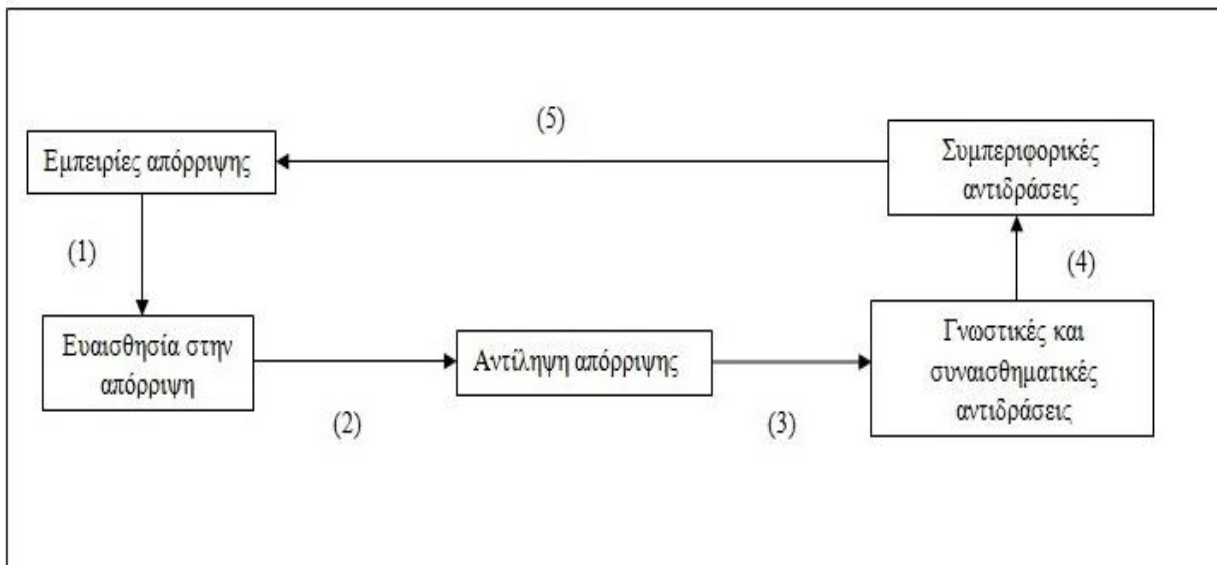
Δεν έχει βρεθεί σύνδεση απόρριψης και εχθρικής συμπεριφοράς στους άντρες (Doney, Freitas, Michaelis, Khouri 1998). Οι άντρες ευαίσθητοι στην απόρριψη μπορεί να αντιδράσουν με διαφορετικούς τρόπους στην πιθανή απόρριψη. Ένας βασικός τρόπος είναι όμως οι συμπεριφορές ελέγχου. Άρα υπάρχει διαφορά αντιδράσεων στην απόρριψη μεταξύ των δύο φύλων. Επιπρόσθετα υπάρχει και διαφορά στον τρόπο αντίληψης της απόρριψης. Οι γυναίκες αισθάνονται απόρριψη όταν νιώθουν απειλές για τη διατήρηση της σχέσης τους ενώ οι άντρες όταν απειλείται το κοινωνικό, προσωπικό ή οικονομικό τους κύρος. Πρέπει να γίνει περαιτέρω διερεύνηση για το πώς οι άντρες ευαίσθητοι στην απόρριψη αντιδρούν σε αυτή γιατί είναι μια ομάδα με μεγαλύτερη ετερογένεια.

2.4 Μοντέλο Ευαισθησίας στην Απόρριψη-Rejection Sensitivity Model

Τα άτομα που είναι ευαίσθητα στην απόρριψη οδηγούνται στην έκφραση συγκεκριμένων συμπεριφορών και αντιδράσεων που δυσχεραίνουν την σωστή εξέλιξη της διαπροσωπικής τους σχέσης και πιθανό του οδηγούν στην βίωση της απόρριψης ακόμα και αν εκείνοι προσπαθούν να την αποφύγουν. Η βίωση απόρριψης φαίνεται να δημιουργεί αλυσιδωτές αντιδράσεις σε άτομα που την έχουν βιώσει. Οι αντιδράσεις αυτές ομαδοποιημένες έχουν δημιουργήσει ένα Μοντέλο της ευαισθησίας στην απόρριψη που εμφανίζεται διαγραμματικά στην Εικόνα 2 (σελ.23)

Εικόνα 2 Σχηματικά το Μοντέλο της Ευαισθησίας στην Απόρριψη (Levy, Ayduk & Downey 2001, Zimmer-Gembeck & Nesdale 2013). Τα αριθμητικά σύμβολα υποδηλώνουν την κατεύθυνση των αλληλεπιδράσεων που θα αναλυθούν στο γραπτό κείμενο.

Συνοπτικά η πρώτη σύνδεση που αναφέρεται στο μοντέλο της ευαισθησίας στην απόρριψη είναι αυτή των πρωταρχικών εμπειριών στην απόρριψη που βοήθησαν στην δημιουργία ευαισθησίας στην απόρριψη. Η επαναλαμβανόμενη ανάγκη του ατόμου να ανήκει κάπου ασυνείδητα δημιουργεί φόβο για τις πιθανότητες της απόρριψης (σύνδεση 1), και αυτές οι προσδοκίες για απόρριψη ενεργοποιούνται όταν μια κατάσταση σηματοδοτεί απόρριψη (Zimmer-Gembeck & Nesdale 2013). Οι εμπειρίες που δημιουργούν προσδοκίες για απόρριψη περιλαμβάνουν τη έκθεση του ατόμου σε οικογενειακή βία, συναισθηματική παραμέληση, σκληρή πειθαρχία, και την αγάπη υπό όρους από τους γονείς. (Romero-Canyas και συν. 2010). Για αυτό δικαιολογείται ένας ευρύς ορισμός της απόρριψης στην οποία μπορούν να συμπεριλαμβάνονται πράξεις εμφανείς ή συγκεκαλυμμένες, ενεργητικές ή παθητικές, σωματικές ή συναισθηματικές (Romero-Canyas και συν. 2010). Οι προσδοκίες αυτές υποστηρίζεται πως επηρεάζονται από την ηλικία, την κουλτούρα ή περιβαλλοντικούς παράγοντες και μπορούν να είναι προσδοκίες που προδιαθέτουν το άτομο να συμπεριφερθούν σαν αγχωμένα ή νευριασμένα (Levy και συν. 2001). Τα άτομα με ευαισθησία στην απόρριψη όπως έχει προαναφερθεί εύκολα την αντιλαμβάνεται ακόμα και αν τα περιβαλλοντικά στοιχεία μόνο την υπαινίσσονται (σύνδεση 2) (Zimmer-Gembeck & Nesdale 2013). Στα άτομα τότε αφού έχουν διαμορφώσει την

ιδέα της απόρριψης αντιδρούν συναισθηματικά με συγκεκριμένους τρόπους για παράδειγμα με θυμό, πόνο, κατηγορούν τον εαυτό του ή τους άλλους, συναισθηματική απόσυρση (σύνδεση 3) (Zimmer-Gembeck & Nesdale 2013, Levy και συν. 2001). Τότε τα συναισθήματα αυτά τους οδηγούν σε συμπεριφορές έκφρασης τους όπως η εχθρικότητα ή οι συμπεριφορές αποσιώπησης, η κοινωνική απόσυρση (σύνδεση 4) (Zimmer-Gembeck & Nesdale 2013). Κατά κάποιο ειρωνικό τρόπο οι υπερβολικές αντιδράσεις πυροδοτούν στην πραγματοποίηση μιας αυτοεκπληρούμενης προφητείας, όπου από την αναμενόμενη απόρριψη τα άτομα με την συμπεριφορά τους υποβοηθούν την έκφραση πραγματικής απόρριψης (σύνδεση 5) (Zimmer-Gembeck & Nesdale 2013).

Ο τρόπος με τον οποίο κάθε άτομο διαχειρίζεται την ευαισθησία στην απόρριψη είναι κάτι το διαφορετικό για τον καθένα. Μπορεί ένα άτομο να έχει την παρακάτω αντίληψη «Με αγαπάς άρα δεν μπορείς να με πληγώσεις» (Horney 1937, σελ.96 όπως αναφέρεται στο άρθρο των Levy και συν. 2001, Downey, Khouri, Feldman 1998). Στην συγκεκριμένη περίπτωση το άτομο μπορεί να θέλει να αποφύγει την απόρριψη με το να επιδιώκει εγγύτητα και επαφή. Υπάρχει μεγάλη επένδυση στη σχέση και το άτομο βιώνει άγχος και αναμένει την απόρριψη. Τα άτομα συχνά οδηγούνται σε άσχημες συμπεριφορές για να αποφύγουν την απόρριψη (πχ συμπεριφορές αποσιώπησης). Εναλλακτικά τα άτομα μπορούν να αποφύγουν την απόρριψη με το να μην δημιουργούν στενές διαπροσωπικές σχέσεις «Αν αποσυρθώ, τίποτα δεν μπορεί να με πληγώσει» (Horney 1937, p.96 όπως αναφέρεται στο άρθρο των Levy και συν. 2001, Downey, Khouri, Feldman 1998). Πιθανότατα τα άτομα αυτά απομονώνονται κοινωνικά και δεν δημιουργούν στενές διαπροσωπικές σχέσεις και έχουν κίνδυνο να μείνουν μόνα τους και πιθανό να οδηγηθούν στην κατάθλιψη. Είναι μεγάλες και τραγικές οι πιθανότητες τα άτομα ενώ προσπαθούν μην νιώσουν την απόρριψη να την προκαλούν οι ίδιοι με τις συμπεριφορές τους ενισχύοντας έτσι τον φαύλο κύκλο της απόρριψης (Levy και συν 2001, Romero-Canyas και συν. 2010).

2.5 Αυτό-εκπληρούμενη προφητεία, ο φαύλος κύκλος της απόρριψης

Αυτή η αυτό-εκπληρούμενη προφητεία έχει αναπτυχθεί από το άρθρο των Downey, Freitas, Michaelis και Khouri (1998). Η αυτό-εκπληρούμενη προφητεία (self-fulfilling prophecy) υποστηρίζει πως οι προσδοκίες της απόρριψης οδηγούν τα άτομα στο να συμπεριφέρονται με τρόπους που εξάγουν την απόρριψη από τους άλλους (Sourfe 1990 όπως αναφέρεται στο άρθρο των Downey, Freitas, Michaelis & Khouri 1998). Ουσιαστικά ο φόβος για την βίωση περαιτέρω απόρριψης οδηγεί από μόνος του στην ίδια την απόρριψη. Το άρθρο υποστηρίζει πως κυρίως οι γυναίκες πυροδοτούν με την συμπεριφορά τους από μόνες τους απορριπτικές συμπεριφορές. Τα άτομα με ευαισθησία στην απόρριψη δηλαδή δρουν με τρόπο που τα ίδια εξάγουν την απόρριψη από τους συντρόφους τους. Όχι μόνο επιβεβαιώνεται ο φόβος τους αλλά μειώνεται και η ικανοποίηση από την σχέση και από τις δύο πλευρές και υπάρχει αυξημένη πιθανότητα το ζευγάρι να χωρίσει. Αυτή η υπερευαισθησία στην απόρριψη μεγαλώνει την ένταση και την συχνότητα των διαμαχών με αποτέλεσμα να δέχονται απόρριψη και οι σύντροφοι ατόμων με ευαισθησία. Κυρίως οι γυναίκες με ευαισθησία στην απόρριψη έχουν μια πολύ αρνητική και επιθετική κάποιες φορές στάση έχοντας οι ίδιες απορριπτική στάση προς τους συντρόφους τους. Η ικανότητα ελέγχου και αυτορρύθμισης των συναισθημάτων και των αξιολογήσεων για το περιβάλλον είναι η στρατηγική που μπορεί να βοηθήσει τα άτομα ευαίσθητα στην απόρριψη (Shaver & Mikulincer 2007, Romero-Canyas και συν.2010). Ικανότητες όπως η ανάπτυξη της προσοχής και η γνωστική μετατροπή ερεθισμάτων θλιβερών σε ουδέτερα ακόμα και ευχάριστα, είναι αυτές που επιτρέπουν στους ανθρώπους να σταματήσουν να αντιδρούν βάση συνήθειας. Αυτή η ικανότητα αυτορρύθμισης, αλλά και η δημιουργία θετικών διαπροσωπικών σχέσεων, είναι η λύση που μπορεί να σπάσει τον φαύλο κύκλο της ευαισθησίας στην απόρριψη (Downey και συν. 1998, Romero-Canyas και συν. 2010).

2.6 Θεώρηση της Ευαισθησίας στην Απόρριψη ως αμυντικό κινητήριο σύστημα και σύνδεση με τον Φόβο της Εγγύτητας

Μπορεί με όσα έχουν προαναφερθεί να παρουσιάζεται η ευαισθησία στην απόρριψη σαν μια δυσπροσαρμογή του ατόμου που μειώνει την λειτουργικότητα του αλλά και την ποιότητα των σχέσεων του αλλά μια άλλη οπτική της ευαισθησίας στην απόρριψη είναι πως αυτή αποτελεί ένα σύστημα άμυνας του ανθρώπου. Υπάρχει συνεπώς η πιθανότητα άτομο να κινητοποιείται από αυτό αμυντικό σύστημα με απώτερο στόχο να μην βιώσει απορριπτικές συμπεριφορές και να διατηρήσει τις κοινωνικές του σχέσεις. Η αμυντική αυτή ενεργοποίηση των συμπεριφορών του ατόμου ποικίλει ανάλογα με το μέγεθος και την ένταση της απειλή που βιώνεται. Επιπρόσθετα ποικίλουν και ανάλογα με το στάδιο στο οποίο βρίσκεται η διαπροσωπική σχέση. Έτσι για παράδειγμα στο πρώτο ραντεβού τα άτομα ευαίσθητα στην απόρριψη είναι πιθανό να κρύβουν πράγματα για το εαυτό τους ακόμα και να κάνουν σαρκαστικά και ειρωνικά σχόλια στο άλλο άτομο (δείγμα άμεσης ή έμμεσης επιθετικότητας). Πιο μακροπρόθεσμα πιθανότατα το άτομο να αποφεύγει συναντήσεις ώστε να μειώσει τις πιθανότητες να δεχτεί απόρριψη. Στο άρθρο των Brookings, Zembar και Hochstetler (2003), υποστηρίζεται πως τα άτομα που έχουν ευαισθησία στην απόρριψη είναι πιο πιθανό να αποφεύγουν την απόρριψη με το να απομακρύνονται παρά να αναζητούν στενές σχέσεις.

Αυτές οι συμπεριφορές αποφυγής καταστάσεων ή η συναισθηματική απόσυρση που «προστατεύει» το άτομο από απορριπτικές συμπεριφορές είναι στοιχεία που οδηγούν στην σύνδεση της ευαισθησίας στην απόρριψη με τον φόβο εγγύτητας. Ο φόβος εγγύτητας είναι μια έννοια που θα αναλυθεί εκτενώς στο επόμενο κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: Φόβος της εγγύτητας

3.1 Τι είναι ο φόβος της εγγύτητας και ποιες συμπεριφορές εξάγει;

Οι υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις είναι πηγή ικανοποίησης και ευχαρίστησης καθώς και βοηθούν στην ψυχολογική προσαρμογή του ατόμου. Κάποια άτομα όμως φαίνεται να αποφεύγουν μια σχέση ή την δημιουργία της, κάτι που σχετίζεται με τον φόβο της εγγύτητας. Όταν ο φόβος της εγγύτητας καθορίζει τις διαπροσωπικές σχέσεις τότε δημιουργούνται δυσκολίες τόσο στην δημιουργία αυτών, όσο και στον ψυχισμό του ατόμου.

Πριν αναλυθεί περαιτέρω ο φόβος της εγγύτητας είναι σημαντικό να οριστεί η εγγύτητα ή αλλιώς οικειότητα σαν όρος. Η οικειότητα (intimacy) περιλαμβάνει τα παρακάτω χαρακτηριστικά (Phillips, Wilmoth, Wall, Peterson, Buckley & Phillips 2013):

- αισθήματα εγγύτητας
- αισθήματα σύνδεσης
- αισθήματα δεσμού
- πηγή χαράς, δημιουργικότητας, συναισθηματικής ρύθμισης, ψυχολογικής προσαρμογής

Επιπρόσθετα λόγω της εγγύτητας μπορεί να επέλθει στενή δέσμευση και καλή προσαρμογή σε μια σχέση, καθώς και ικανοποίηση από τον γάμο αλλά και επίλυση διαφόρων διαπροσωπικών προβλημάτων (Martin & Ashby 2004).

Από την άλλη πλευρά άτομα με φόβο εγγύτητας πιθανό να αναπτύσσουν (Phillips και συν. 2013) :

- ανικανότητα μοιράσματος των σκέψεων τους και των συναισθημάτων τους
- χαμηλή αυτοεκτίμηση
- υψηλά επίπεδα άγχους και κατάθλιψης, ασθένειας, θνησιμότητας

Υπάρχει συνεπώς δυσκολία στη δημιουργία αλλά και στη διατήρηση διαπροσωπικών σχέσεων λόγω του φόβου εγγύτητας, ο οποίος χαρακτηρίζεται από ανικανότητα μοιράσματος τόσο των σκέψεων όσο και των συναισθημάτων με άλλα σημαντικά άτομα (Phillips και συν. 2013). Αυτή η ανικανότητα μοιράσματος πιθανό να οφείλεται στην μικρή επιθυμία ή ικανότητα να συναναστραφούν εις βάθος με άλλους, κάτι που οδηγεί σε δυσπροσαρμογές, και πηγάζει από τις δυσμενείς διαπροσωπικές εμπειρίες που το άτομο βιώνει νωρίς στη πορεία της ζωής του (Bartholomew 1990).

Υπάρχει δυσκολία ανάπτυξης διαπροσωπικών σχέσεων και άντλησης ικανοποίησης από αυτές (Martin & Ashby 2004). Επιπρόσθετα ο φόβος της εγγύτητας έχει συνδεθεί και με παράλογη τελειομανία. Άτομα παράλογα τελειομανή αναπτύσσουν συχνά φόβο της εγγύτητας σε μια προσπάθεια να μη γίνει φανερή η οποιαδήποτε αδυναμία τους (Martin & Ashby 2004). Γίνεται κατανοητή η σύνδεση που υπάρχει ανάμεσα στον φόβο του ατόμου μήπως πληγωθεί (fear of vulnerability) και του φόβου εγγύτητας. (Martin & Ashby 2004).

Εκτός όμως από τα συμπτώματα που προκαλεί ο φόβος της εγγύτητας σημαντικό να αναφερθεί είναι το ότι ξεκινά από την παιδική ηλικία του ατόμου και από την σχέση που είχε με τους γονείς του.

3.2 Σύνδεση φόβου εγγύτητας με IPARTheory.

Όπως έχει αναφερθεί και σε προηγούμενα κεφάλαια το εάν ένα παιδί βιώνει συναισθήματα αποδοχής ή απόρριψης θα επηρεάσει και θα δημιουργήσει και τις αντίστοιχες αντιλήψεις για τον εαυτό του και για το πώς συμπεριφέρονται οι άλλοι προς αυτόν. Δημιουργεί συνεπώς τα εκάστοτε νοητικά μοντέλα, όπως αναφέρονται και στη θεωρία της προσκόλλησης, με τα οποία το άτομο αναλύει, προβλέπει και κατατάσσει συμπεριφορές (Hazan & Shaver 1987). Έτσι λοιπόν αν κάποιο άτομο φοβάται την εγγύτητα πιθανό να μην έχει νιώσει ασφάλεια από τους σημαντικούς άλλους κατά την παιδική ηλικία. Υπάρχει σύνδεση της γονικής φροντίδας και του φόβου εγγύτητας (Phillips και συν. 2013). Η γονική φροντίδα είναι ουσιαστικά ό,τι στην IPARTheory αναφέρθηκε με τον όρο συνεχές ζεστασιάς (συμπεριφορές υποστηρικτικές, συναισθηματική έκφραση, συναισθηματική απόσταση, αδιαφορία) (Rohner, 2015). Έχει αποδειχθεί μάλιστα πως άτομα με υψηλό φόβο εγγύτητας πιθανό να είχαν έστω έναν απορριπτικό γονέα, ενώ άτομα με χαμηλό φόβο εγγύτητας ήταν πιθανότερο να είχαν υποστηρικτικές μητέρες (Phillips και συν. 2013).

Εκτός όμως από το είδος δεσμού που μπορεί να επηρεάσει τον φόβο εγγύτητας ενδιαφέρον παρουσιάζει η επιρροή που μπορεί η συγκεκριμένη μεταβλητή να δεχτεί από την οικογενειακή δομή. Έχει βρεθεί πως η δομή της οικογένειας πιθανό να σχετίζεται με την ικανότητα των ενηλίκων να δημιουργούν ρομαντικές σχέσεις (Phillips και συν. 2013). Πολλές έρευνες, όπως αναφέρονται στο άρθρο του Phillips και των συνεργατών του (2013), δείχνουν τις διαφορετικές αντιλήψεις που

δημιουργούνται σε οικογένειες, όπου είτε υπάρχει ή όχι διαζύγιο, των γονέων. Τα παιδιά χωρισμένων γονέων δημιουργούν διαφορετικές αντιλήψεις περί δέσμευσης στο γάμο, αίσθησης της αυτό-αξίας, και αναπτύσσουν διαφορετικά επίπεδα αισιοδοξίας για το μέλλον, επηρεάζοντας καθ'αυτών τον τρόπο τη δημιουργία δικών τους σχέσεων στην ενήλικη ζωή (Phillips και συν. 2013).

3.3 Σύνδεση φόβου εγγύτητας με την ψυχολογική προσαρμογή.

Η ψυχολογική προσαρμογή επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από την ικανοποίηση που το άτομο βιώνει σε μια σχέση. Όταν υπάρχει λοιπόν φόβος της εγγύτητας τότε το άτομο αντιμετωπίζει δυσκολίες στην δημιουργία και διατήρηση των σχέσεων του, επηρεάζοντας με αυτόν τον τρόπο αρνητικά την ποιότητα της σχέσης (Pedro, Sobral & Teixeira 2015). Ενδιαφέρον παρουσιάζει πως αυτή η αρνητική επίδραση δημιουργείται μόνο όταν τα άτομα έχουν διαφορετικά -ο ένας υψηλά και ο άλλος χαμηλά- επίπεδα φόβου εγγύτητας. Έχει παρατηρηθεί και αποδειχθεί πως οι άνθρωποι επιλέγουν συντρόφους όμοιους με αυτούς (Collins & Read 1990, όπως αναφέρεται στο άρθρο των Thelen, Vander Wal, Thomas και Harmon 2000). Για αυτό το λόγο θεωρείται πως ο φόβος εγγύτητας έχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στους συντρόφους. Όταν και οι δύο σύντροφοι έχουν υψηλά επίπεδα φόβου εγγύτητας, μπορεί να εξαλείφει η πίεση για εγγύτητα, και να υπάρχει ικανοποίηση από τη σχέση (Thelen και συν. 2000). Όταν όμως υπάρχουν υψηλά επίπεδα φόβου εγγύτητας για τον ένα μόνο σύντροφο, ακολουθούν συμπεριφορές που δημιουργούν δυσανασχέτηση από τη σχέση.

Αρχικά μειώνονται οι πιθανότητες δημιουργίας μιας σχέσης κάτι που μπορεί να οδηγήσει το άτομο σε κοινωνική και συναισθηματική απομόνωση. Μπορεί όμως να δημιουργηθεί μια διαπροσωπική σχέση στην οποία το φοβικό στην εγγύτητα άτομο δεν θα έχει εμπιστοσύνη και πιθανό δεν θα εκφράζεται πλήρως δημιουργώντας μια εσωστρέφεια- εσωστρεφή χαρακτηριστικά (Pilkington & Richardson 1988 όπως αναφέρεται στο άρθρο των Thelen και συν. 2000). Αυτή είναι η ανικανότητα μοιράσματος όπως έχει προαναφερθεί, που παρεμποδίζει το άτομο να εκφραστεί συναισθηματικά, οδηγεί σε μικρό μοίρασμα προσωπικών πληροφοριών, και συναισθημάτων, καθώς και ένα αίσθημα άγχους και αγωνίας (Emmons & Colby 1995

όπως αναφέρεται στο άρθρο των Thelen και συν. 2000). Το άγχος με τη σειρά του συχνά έχει ως αποτέλεσμα, και κυρίως τις γυναίκες με φόβο εγγύτητας, να διακόψουν μια σχέση (Hazan & Shaver 1987). Οι γυναίκες πιθανότατα και λόγω κοινωνικών αντιλήψεων να έχουν μεγαλύτερη επιθυμία για εγγύτητα. Μπορεί να μην επιδιώκουν πραγματική εγγύτητα, αλλά η επιθυμητή βρίσκεται σε ψηλότερα επίπεδα απ ότι στους άντρες, οι οποίοι αναζητούν περισσότερη αυτονομία (Baxter 1986 όπως αναφέρεται στο άρθρο των Thelen και συν. 2000). Συνεπώς όταν επιθυμούν εγγύτητα και δεν μπορούν να την επιτύχουν δημιουργείται απογοήτευση και αυξάνονται οι πιθανότητες τερματισμού της σχέσης, κάνοντας έτσι τον φόβο της εγγύτητας των γυναικών καθοριστικό για την διάρκεια μιας σχέσης (Thelen και συν. 2000).

Διαφαίνεται πως η διαφορά στα επίπεδα του φόβου εγγύτητας πιθανότατα επηρεάζονται από αντιλήψεις γύρω από τους ρόλους που κάθε φύλο έχει μέσα στην κοινωνία. Στην έρευνα της Murray (2009), 129 γυναίκες ηλικίας 20-55 ετών απάντησαν ερωτηματολόγια σχετικά με τον φόβο της εγγύτητας και με τους ρόλους των φύλων (αν οι ρόλοι τους είναι θηλυκοί, αρρενωποί, συνδυασμός ή δεν γίνεται εύκολα διαφοροποίηση). Φάνηκε μέσα από την έρευνα πως γυναίκες που είχαν ρόλους με αρρενωπά χαρακτηριστικά είχαν και μικρότερα επίπεδα φόβου εγγύτητας σε σχέση με εκείνες με θηλυκά ή αδιαφοροποίητα χαρακτηριστικά.

Ο φόβος της εγγύτητας συνεπώς έρχεται σε αντίθεση με την θετική ψυχολογική προσαρμογή και συσχετίζεται με τα βιώματα στα παιδικά χρόνια. Με ποίον τρόπο όμως σχετίζεται με την ευαισθησία στην απόρριψη;

3.4 Διαστάσεις του φόβου εγγύτητας και σύνδεση με την ευαισθησία στην απόρριψη.

Ο φόβος της εγγύτητας υποστηρίζεται από το άρθρο των Sobral και Costa (2015) όπως αναφέρεται στο άρθρο του Pedro και των συνεργατών του (2015), πως έχει δύο διαστάσεις:

- Το φόβο των ατόμων να χάσουν τον εαυτό τους (fear of losing self)
- Το φόβο να χάσουν τους άλλους (fear of losing other)

Στην πρώτη περίπτωση τα άτομα νιώθουν άβολα με το να εξαρτηθούν, και στην δεύτερη νιώθουν αμήχανα με την έκθεση τους στο άλλο άτομο και φοβούνται πως θα χάσουν την αποδοχή του συντρόφου (Pedro και συν. 2015). Πιθανά αισθήματα

ντροπής που το άτομο μπορεί να νιώθει παίζουν σημαντικό ρόλο στην αποφυγή της εγγύτητας (Lutwak, Panish, & Ferrari 2003). Υπάρχει όμως διαχωρισμός μεταξύ ντροπής και ενοχής κάτι που προξενεί ενδιαφέρον. Η ντροπή αποτελείται από πιο εσωτερικευμένα χαρακτηριστικά και καταπίεση του θυμού (κατηγορία του εαυτού και των άλλων, προσβολή του εαυτού). Η ενοχή όμως συνδέεται με μια πράξη και όχι με ολόκληρο τον εαυτό, είναι πιο υγιή συναίσθημα.

Ο φόβος μήπως και χάσουν τον σύντροφό τους και την αποδοχή του έρχεται να συνδέσει την ευαισθησία στην απόρριψη με τον φόβο εγγύτητας. Άτομα συνεπώς με ευαισθησία στην απόρριψη πιθανό να αναπτύσσουν και φόβο στην εγγύτητα. Ερευνητικά δεν έχει διερευνηθεί πλήρως η παραπάνω σύνδεση.

Σκοπός της έρευνας

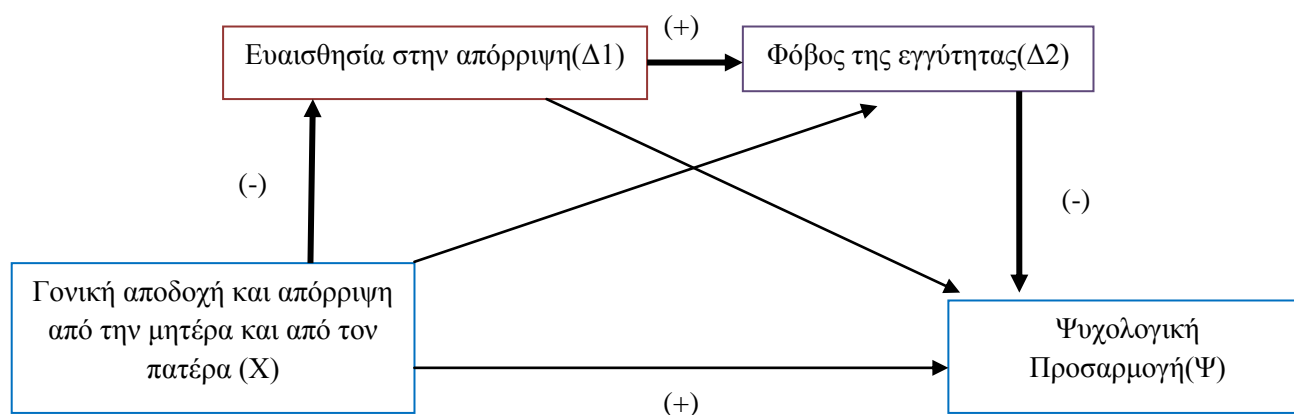
Η παρούσα μελέτη έχει σκοπό να μελετήσει ένα μοντέλο διαμεσολάβησης. Πιο συγκεκριμένα διερευνάται το κατά πόσο η γονική αποδοχή και απόρριψη από την μητέρα και τον πατέρα μπορεί να επηρεάσει την ψυχολογική προσαρμογή με τη διαμεσολαβητική επίδραση της ευαισθησίας στην απόρριψη και του φόβου εγγύτητας. Ως εξαρτημένη μεταβλητή ορίζεται η ψυχολογική προσαρμογή (Ψ) και ως ανεξάρτητη μεταβλητή η γονική αποδοχή- απόρριψη (X). Οι διαμεσολαβητικές μεταβλητές είναι η ευαισθησία στην απόρριψη (Δ1) και ο φόβος εγγύτητας (Δ2). Υποθέτουμε ότι η γονική απόρριψη οδηγεί σε υψηλά επίπεδα ευαισθησίας στην απόρριψη, η οποία με τη σειρά της δημιουργεί ένα φόβο εγγύτητας πλήττοντας έτσι την ψυχολογική προσαρμογή. Οι σχέσεις-συσχετίσεις ανά δύο μεταβλητές αναμένεται πως είναι οι εξής:

- (+) θετική συνάφεια μεταξύ γονικής αποδοχής και ψυχολογικής προσαρμογής
- (-) αρνητική συνάφεια μεταξύ γονικής αποδοχής και της ευαισθησίας στην απόρριψη
- (-) αρνητική συνάφεια μεταξύ γονικής αποδοχής και του φόβου εγγύτητας
- (+) θετική συνάφεια μεταξύ ευαισθησίας στην απόρριψη και φόβου εγγύτητας
- (-) αρνητική συνάφεια φόβου εγγύτητας και ψυχολογικής προσαρμογής
- (-) και αρνητική συνάφεια ευαισθησίας στην απόρριψη και ψυχολογικής προσαρμογής.

Η ερευνητική υπόθεση είναι πως όσο μεγαλύτερη η αποδοχή από τον γονέα (πατέρα-μητέρα), τόσο μικρότερα τα επίπεδα της ευαισθησίας της απόρριψης και του φόβου εγγύτητας στοιχεία που οδηγούν στη θετική ψυχολογική προσαρμογή. Όταν το διαμεσολαβητικό μοντέλο υπάρχει αναμένουμε την μη στατιστικά σημαντική επιρροή (ή μείωση αυτής) της ανεξάρτητης από την εξαρτημένη. Με διαφορετική διατύπωση η απόρριψη από τους γονείς, οδηγεί σε αυξημένα επίπεδα ευαισθησίας της απόρριψης και φόβου εγγύτητας και συνεπώς μείωση της ψυχολογική προσαρμογής, και η απόρριψη από τους γονείς δεν επηρεάζει πια άμεσα την ψυχολογική προσαρμογή. Δηλαδή ενώ αρχικά θα υπάρχει άμεση επιρροή της γονικής αποδοχής στην ψυχολογική προσαρμογή, υποθέτουμε πως δεν θα υπάρχει όταν διαμεσολαβούν οι μεταβλητές της ευαισθησίας στην απόρριψη και του φόβου εγγύτητας, και μέσω αυτών έμμεσα θα επηρεάζεται η ψυχολογική προσαρμογή από την γονική αποδοχή.

Όσον αφορά τα δύο φύλα υποθέτουμε πως θα παρατηρηθούν αλλαγές μεταξύ αντρών και γυναικών τόσο στο μοντέλο διαμεσολάβησης όσο και στην συνολική τους βαθμολογία στα ερωτηματολόγια, αλλά και στον βαθμό που τα ερωτηματολόγια θα σχετίζονται μεταξύ τους. Δημιουργούνται συνεπώς αμφίπλευρες υποθέσεις που δηλώνουν πως απλά θα υπάρχει διαφορά μεταξύ αντρών και γυναικών, χωρίς να δίνεται κάποια πρόβλεψη για το τελικό αποτέλεσμα.

Εικόνα 3 Σχηματικά το Μοντέλο Διαμεσολάβησης. Διαφαίνονται οι μεταβλητές X, Ψ, Δ1, Δ2 καθώς και οι αλληλεπιδράσεις που δημιουργούνται στο συγκεκριμένο μοντέλο. Με πιο έντονα βέλη γίνεται κατανοητό το βασικό μοντέλο διαμεσολάβησης.

ΜΕΘΟΔΟΣ

Συμμετέχοντες

Τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν συνολικά 789 φοιτητές (προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί) κυρίως σε Πανεπιστήμια της Αθήνας (40,3%) και της Κρήτης (30,7%). Το έτος των σπουδών στο οποίο βρίσκονταν κυμαινόταν από το πρώτο μέχρι και το ένατο έτος με $MO = 3,15$ ($SD = 1.52$) έτη. Ο μέσος όρος ηλικίας των συμμετεχόντων ήταν 21,30 ($SD = 2,23$) έτη, με μικρότερη ηλικία τα 18 και μεγαλύτερη τα 33 έτη. Το 57,2% του δείγματος ήταν γυναίκες (451 άτομα) και το υπόλοιπο 42,8% άντρες (338 άτομα). Κατά 95,4% οι συμμετέχοντες ήταν Έλληνες, ενώ το 82,7% δήλωσαν Χριστιανοί Ορθόδοξοι.

Εργασία

Αρχικά συμπληρώθηκε ένα ερωτηματολόγιο σχετικά με δημογραφικά στοιχεία όπως ηλικία, εθνικότητα, μητρική γλώσσα, θρησκεία, το Πανεπιστήμιο που σπουδάζουν και το έτος σπουδών (βλέπε παράρτημα σελ.78). Επιπρόσθετα δόθηκαν προς συμπλήρωση ερωτηματολόγια βασισμένα στις αυτοαναφορές των συμμετεχόντων, οι οποίοι κλήθηκαν να εκτιμήσουν την ανάμνηση που έχουν για την αποδοχή και την απόρριψη από την μητέρα και τον πατέρα ξεχωριστά, καθώς και να αξιολογήσουν σύντομα την προσωπικότητά τους, τα επίπεδα του φόβου της απόρριψης αλλά και της ευαισθησίας στην εγγύτητα.

Ερωτηματολόγιο γονικής αποδοχής-απόρριψης (εκδοχή για ενήλικες)- Parental Acceptance-Rejection Questionnaire Adult version- (PARQ-F/-M)

Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο αναφέρεται σε ενήλικες και σχετίζεται με την εκτίμηση των αναμνήσεων σχετικά με την αποδοχή-απόρριψη τόσο από τον πατέρα στην κλίμακα Adult-PARQ-F, όσο και από την μητέρα με την κλίμακα Adult-PARQ-

Μ. Και οι δύο κλίμακες αναγράφουν προτάσεις που περιλαμβάνουν γονικές συμπεριφορές που αναφέρονται σε αναμνήσεις από την ηλικία 7-12 του συμμετέχοντα. Αποτελούνται από 24 ερωτήσεις, η κάθε μια, για την μέτρηση έλλειψης ζεστασιάς και συναισθημάτων, εχθρικότητας-επιθετικότητας, αδιαφορίας-παραμέλησης, αδιαφοροποίητης απόρριψης (Rohner 2008, 2004, Rohner και συν. 2009). Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια με την βοήθεια της κλίμακας Likert από το 1(πάντα) έως το 4(ποτέ), (βλέπε παράρτημα σελ.79). Η συνολική βαθμολογία σχετίζεται με το άθροισμα των ερωτήσεων, όπου υψηλό σκορ μεταφράζεται με υψηλή αποδοχή από τους γονείς. Στη συνολική βαθμολόγηση των ερωτηματολογίων για την μητέρα και τον πατέρα έχει βρεθεί σε προηγούμενες έρευνες να έχει καλή εσωτερική συνοχή και αξιοπιστία $\alpha = .89$ (Khaleque & Rohner, 2002). Στη συγκεκριμένη έρευνα η αξιοπιστία είναι πολύ υψηλή, για PARQ-F $\alpha = .94$ και για PARQ-M $\alpha = 0.93$.

Ερωτηματολόγιο Ευαισθησίας στην Απόρριψη-Rejection Sensitivity Questionnaire (RSQ)

Το ερωτηματολόγιο της ευαισθησίας στην απόρριψη αποτελείται από 18 σύνολα ερωτήσεων, τα οποία περιλαμβάνουν δυο προτάσεις προς απάντηση (βλέπε παράρτημα σελ.85). Το καθένα περιέχει υποθετικά σενάρια που αξιολογούν πρώτα το επίπεδο του άγχους και της ανησυχίας σχετικά με την πραγματοποίηση του σεναρίου, και κατά δεύτερον αξιολόγηση των προσδοκιών για αποδοχή ή απόρριψη. Για παράδειγμα:

#14.Ζητάτε από τους γονείς σας να έρθουν σε μια σημαντική για εσάς περίπτωση.

Πόσο ανήσυχος θα ήσασταν σχετικά με το αν οι γονείς σας θα ήθελαν να έρθουν;

1 (καθόλου ανήσυχος) - 6 (πολύ ανήσυχος) -Likert scale

Θα περίμενα ότι οι γονείς μου θα ήθελαν να έρθουν.

1 (καθόλου πιθανό) - 6 (πολύ πιθανό)-Likert scale

Οι δύο προτάσεις δεν αναμένεται να έχουν αλληλοεπικάλυψη. Πιθανό κάποιος να έχει άγχος να ζητήσει από τους γονείς του να παρευρεθούν σε μια περίπτωση αλλά να μην αναμένει απόρριψη αν τους το ζητήσει (Downey & Feldman 1996). Η βαθμολόγηση γίνεται πρώτα σε επίπεδο του κάθε σεναρίου και στη συνέχεια εξάγεται η συνολική βαθμολογία. Αρχικά υπολογίζεται το σκορ σχετικά με την πιθανότητα

βίωσης της απόρριψης για αυτό και κάθε πρόταση που δηλώνει αποδοχή πρέπει να αντιστραφεί. Στη συνέχεια πολλαπλασιάζεται το αντιστραμμένο σκορ με το σκορ για το βαθμό του άγχους ή ανησυχίας σχετικά με το σενάριο και βγαίνει ένας συνολικός βαθμός απόρριψης για αυτό. Σε δεύτερο επίπεδο υπολογίζεται συνολικά ευαισθησία απόρριψη η οποία είναι το άθροισμα των 18 σεναρίων και η διαίρεση αυτών με το 18 έχει σαν αποτέλεσμα έναν αριθμό που σχετίζεται με τον βαθμό ευαισθησίας στην απόρριψη (Downey & Feldman 1996). Η υψηλή βαθμολόγηση υποδηλώνει υψηλά επίπεδα ευαισθησίας στην απόρριψη. Η αξιοπιστία στην έρευνα που διεξάγεται είναι υψηλή $\alpha = .89$.

Κλίμακα για την αξιολόγηση του Φόβου Εγγύτητας-Fear of Intimacy Scale (FIS).

Η κλίμακα για τον φόβο της εγγύτητας (FIS) αποτελείται από 35-στοιχεία τα οποία σχεδιάστηκαν ώστε να μετράνε το άγχος των συμμετεχόντων σχετικά με μια στενή, συντροφική σχέση ακόμα και αν τα άτομα δεν έχουν κάποια το διάστημα συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου (Descutner & Thelen 1991, όπως αναφέρεται στο άρθρο των Phillips και συν 2013). Οι συμμετέχοντες απαντάνε με την βοήθεια της κλίμακας Likert όπου, 1=δεν με αντιπροσωπεύει καθόλου, 2=με αντιπροσωπεύει λίγο, 3=με αντιπροσωπεύει μέτρια, 4= με αντιπροσωπεύει πολύ, 5= με αντιπροσωπεύει πάρα πολύ (βλέπε παράρτημα σελ.90). Το συγκεκριμένο εργαλείο μετράει α) την ικανοποίηση, την πραγματική έκφραση προσωπικών πληροφοριών, β) συναισθηματικό σθένος, δυνατή επιθυμία για έκφραση προσωπικών πληροφοριών, γ) ευαισθησία, υψηλή εκτίμηση για τον-ην σύντροφο (Descutner & Thelen 1991, όπως αναφέρεται στο άρθρο των Hook, Gerstein, Detterich & Gridley 2003). Οι ερωτήσεις περιλαμβάνουν το «Α», που αναφέρεται στο άτομο με το οποίο έχουν στενή συντροφική σχέση. Κάποια παραδείγματα των προτάσεων είναι τα εξής:

#9 Ένα μέρος του εαυτού μου θα φοβόταν να δεσμευτεί σε μια μακροχρόνια σχέση με τον «Α».

#14: Θα φοβόμουν να ρισκάρω να πληγωθώ προκειμένου να αποκτήσω μια στενότερη σχέση με τον/ην «Α».

Στη βαθμολογία αντιστρέφονται 15-στοιχεία και οι απαντήσεις στην συνέχεια μελετούνται αθροιστικά με το υψηλότερο σκορ να υποδηλώνει μεγαλύτερες ανησυχίες και συνεπώς υψηλό φόβο εγγύτητας. (εύρος αθροίσματος: 35–175). Η αξιοπιστία του ερωτηματολογίου για την έρευνα είναι $\alpha = .91$.

Ερωτηματολόγιο αξιολόγησης της προσωπικότητας-*Personality Assessment Questionnaire (PAQ)*

Το ερωτηματολόγιο αξιολόγησης της προσωπικότητας έχει χρησιμοποιηθεί σε ένα μεγάλο εύρος ερευνών παγκόσμια, και μπορεί να θεωρηθεί ένα πολύ αξιόπιστο ερωτηματολόγιο. Η εκδοχή του συγκεκριμένου ερωτηματολογίου για παιδιά και νεαρούς ενήλικες περιέχει 42-ερωτήσεις οι οποίες αξιολογούν πτυχές της προσωπικότητας, για παράδειγμα: "Έχω συνέχεια στο μυαλό μου να μαλώνω ή να είμαι αγενής" (εχθρότητα / επιθετικότητα), "Μου αρέσει να βλέπω τους φίλους μου να με λυπούνται όταν είμαι άρρωστος "(εξάρτηση)," Νιώθω καλά με τον εαυτό μου"(θετική αυτοεκτίμηση), "Η ζωή για εμένα είναι κάτι καλό" (θετική κοσμοθεωρία) κα. (Khaleque & Rohner 2002). Οι βαθμολογήσεις γίνονται με κλίμακα Likert από 4 «σχεδόν ποτέ αλήθεια», μέχρι 1 «σχεδόν πάντα αλήθεια» (βλέπε παράρτημα σελ.82). Σε κάποιες ερωτήσεις έπρεπε να αντιστραφεί το σκορ ώστε μεγαλύτερο σκορ να υποδηλώνει καλύτερη ψυχολογική προσαρμογή. Βαθμολογικά το σκορ κυμαίνεται από 42 χαμηλότερη τιμή (αρνητική ψυχολογική προσαρμογή) έως 168 (θετική ψυχολογική προσαρμογή). Η αξιοπιστία του ερωτηματολογίου στη συγκεκριμένη έρευνα είναι $\alpha = .88$.

Διαδικασία, ανάλυση δεδομένων και παρουσίαση στατιστικών αναλύσεων.

Τα παραπάνω ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν οικειοθελώς από τους συμμετέχοντες οι οποίοι είχαν ενημερωθεί για την εμπιστευτικότητα των δεδομένων, για τον σκοπό της έρευνας και τον χρόνο που θα χρειαζόταν η συμπλήρωση του συνολικού ερωτηματολογίου, καθώς και για το ότι μπορούσαν να διακόψουν την συμπλήρωση αν σε οποιοδήποτε σημείο και για οποιονδήποτε λόγο αισθάνονταν άβολα. Το μοναδικό κριτήριο επιλογής ήταν να είναι τα άτομα φοιτητές. Κάποια ερωτηματολόγια δόθηκαν για συμπλήρωση μέσω του υπολογιστή, αλλά κατά κύριο λόγο η συμπλήρωση έγινε σε Πανεπιστημιακούς χώρους.

Τα αποτελέσματα και οι στατιστικές αναλύσεις ολοκληρώθηκαν με την βοήθεια του στατιστικού εργαλείου SPSS-20. Οι στατιστικές αναλύσεις ήταν περιγραφικές και επαγωγικές και στη συνέχεια θα γίνει αφορά στις αναλύσεις που χρησιμοποιήθηκαν στην έρευνα και τη χρησιμότητά τους.

Με τη βοήθεια της **περιγραφικής στατιστικής** έγινε κατανοητή η σύσταση του πληθυσμού, μπορώντας έτσι να περιγράψουμε και να οργανώσουμε τις ομάδες που έλαβαν μέρος στην έρευνα (βλέπε τους συμμετέχοντες στο κεφάλαιο Μέθοδος σελίδα 33, και συντελεστή ασυμμετρίας στα αποτελέσματα σελίδα 39). Για να βρεθεί η κατεύθυνση των απαντήσεων με την βοήθεια της περιγραφικής στατιστικής μετρήθηκε ο συντελεστής **ασυμμετρίας- skewness** των απαντήσεων. Η κατανομή των απαντήσεων ενός πληθυσμού στα ερωτηματολόγια, μπορεί να είναι είτε συμμετρική είτε μη συμμετρική. Σε περίπτωση συμμετρίας η κορυφή, η διάμεσος και η μέση τιμή-μέσος όρος συμπίπτουν. Ο συντελεστής ασυμμετρίας (τιμή είτε θετική είτε αρνητική) ελέγχει την κατανομή τυχαίων μεταβλητών, σε σχέση με την μέση τιμή τους. Οι απαντήσεις δηλαδή πρέπει να είναι όσο το δυνατό περισσότερο σε μορφή κανονικής κατανομής και να μην υπάρχουν πολλές ακραίες τιμές μακριά από τον μέσο όρο. Ο δείκτης έχει σαν ανώτερο αποδεκτό όριο το ($\gamma = \pm 1.96$). Είναι απαραίτητος ο έλεγχος του συγκεκριμένου δείκτη για να μπορέσουν να γίνουν κάποιες αναλύσεις της επαγωγικής στατιστικής.

Για την εξαγωγή και την πρόβλεψη αποτελεσμάτων κατάλληλη είναι μια άλλη ομάδα στατιστικών αναλύσεων η **επαγωγική στατιστική**. Συνοπτικά χρησιμοποιήθηκαν οι συγκεκριμένοι δείκτες: Cronbach α , t-test για ανεξάρτητα δείγματα, συνάψεις με τη ανάλυση Pearson r , πολλαπλή ανάλυση παλινδρόμησης, και ανάλυση πολλαπλής διαμεσολάβησης με το πρόγραμμα PROCESS.

Αρχικά ο σκοπός της αναζήτησης της αξιοπιστίας των μετρήσεων, είναι για να διερευνηθεί το αν υπάρχει επίδραση του τυχαίου σφάλματος στην συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, αν με διαφορετικά λόγια τα ερωτηματολόγια συμπληρωθήκαν με τυχαίο και όχι συστηματικό τρόπο. Το αν υπάρχει ή όχι αξιοπιστία μπορεί να μετρηθεί με τον στατιστικό δείκτη **Cronbach's alfa**, ο οποίος πρέπει να έχει τιμή ($\alpha > .70$) για να θεωρηθούν αξιόπιστα τα ερωτηματολόγια.

Στη συνέχεια διερευνήθηκε το αν υπήρχαν πιθανές διαφορές στην βαθμολογία των ερωτηματολογίων, οι οποίες να επηρεάζονταν από το φύλο του κάθε συμμετέχοντα. Οι πιθανές διαφορές μετρήθηκαν με τον υπολογισμό των μέσων όρων των απαντήσεων σε κάθε ερωτηματολόγιο, ξεχωριστά για τους άντρες και για τις γυναίκες

και έγιναν συγκρίσεις αυτών των μέσων όρων με το παραμετρικό κριτήριο για ανεξάρτητα δείγματα (*t-test*).

Στη συνέχεια μετρήθηκε το αν υπήρχε κάποια συνάφεια, σχέση μεταξύ των ερωτηματολογίων στο συνολικό πληθυσμό, αλλά και σε άντρες και γυναίκες χωριστά. Για τον υπολογισμό του συντελεστή συσχέτισης χρησιμοποιήθηκε το παραμετρικό κριτήριο **Pearson r** για ανεξάρτητα δείγματα, καθώς πρώτα ελέγχθηκε πως πληρούνται και οι προϋποθέσεις για την χρήση του συγκεκριμένου παραμετρικού δείκτη. Η συνάφεια μπορεί να είναι αρνητική ή θετική και οι τιμές κυμαίνονται από -1 έως +1. Όσο μεγαλύτερος ο βαθμός συσχέτισης τόσο μεγαλύτερη και η συμμεταβολή των δύο μεταβλητών. Στην ψυχολογία ($r < .20$) υποδηλώνει μικρή συσχέτιση, ($r > .21$) μέτρια συσχέτιση, ($r > .41$) μεγάλη συσχέτιση, ($r > .61$) ιδιαίτερα υψηλή συσχέτιση και ($r < .81$) πολύ ισχυρή συσχέτιση.

Όμως ο στατιστικός παραμετρικός δείκτης Pearson'r που εφαρμόστηκε δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη διερεύνηση αιτιωδών σχέσεων καθώς εξετάζει το αν υπάρχει συνδιακύμανση. Όμως αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν αιτιακές σχέσεις μεταξύ των μεταβλητών που μελετήθηκαν, αλλά ότι η χρήση του συντελεστή συσχέτισης δεν επιτρέπει αυτό το συμπέρασμα. Γι' αυτό το λόγο επιλέχθηκε η διευρυμένη εφαρμογή του απλού δείκτη συνάφειας διμεταβλητών, **η ανάλυσης της πολλαπλής παλινδρόμησης**. Η συγκεκριμένη ανάλυση μπορεί να παρέχει στατιστικά σημαντικές προβλέψεις για τις τιμές μιας εξαρτημένης μεταβλητής (μεταβλητή κριτήριο) από μια ή περισσότερες ανεξάρτητες (προβλεπτικές) μεταβλητές.

Όπως αναφέρθηκε στον σκοπό της συγκεκριμένης εργασίας, είναι επιθυμητό να διερευνηθεί ένα μοντέλο μιας **σύνθετης διαμεσολάβησης με δύο διαμεσολαβητικές μεταβλητές**. Αυτές οι πιο σύνθετες στατιστικές αναλύσεις έγιναν με την βοήθεια του PROCESS που εγκαθίσταται στο SPSS, και είναι ένα εργαλείο που μελετά την παρατηρούμενη μεταβλητή, τη διαμεσολάβηση και τον επανέλεγχο (mediation and moderation). Αυτή είναι μια προσέγγιση, που βασίζεται σε bootstrapping, μια διαδικασία η οποία προσθέτει τυχαίο αριθμό δειγμάτων, έως και 5.000 bootstrapped δείγματα, και έχει βρεθεί αρκετά μεγάλος βαθμός αξιοπιστίας των ευρημάτων της. (Hayes 2013). Στην συγκεκριμένη μελέτη προστέθηκαν 1.000 bootstrapped δείγματα για να ελεγχθεί το προτεινόμενο μοντέλο διαμεσολάβησης.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ: Ανάλυση και παρουσίαση

*Τα ερωτηματολόγια στα αποτελέσματα θα αναφέρονται αρκετές φορές με τις αγγλικές συντομογραφίες τους: PARQ-F (αποδοχή από τον πατέρα), PARQ-M (αποδοχή από την μητέρα), RSQ (ευαισθησία στην απόρριψη), FIS (φόβος εγγύτητας), PAQ (ψυχολογική προσαρμογή), για εξοικονόμηση χώρου.

Αξιοπιστία

Αρχικά μετρήθηκε η αξιοπιστία των κλιμάκων, και θεωρούμε πως οι κλίμακες μετρούν τις εννοιολογικές κατασκευές για τις οποίες δημιουργήθηκαν και πως τα άτομα απαντούν με συστηματικό τρόπο, καθώς όλα τα ερωτηματολόγια είχαν υψηλό δείκτη αξιοπιστίας ($\alpha > .70$), με μικρότερη αξιοπιστία το .88 (PAQ) και μεγαλύτερη το .94 (PARQ-F), και ακολουθούν PARQ-M ($\alpha = .93$), RSQ ($\alpha = .89$) και FIS ($\alpha = .81$).

Συντελεστής ασυμμετρίας

Από τις απαντήσεις των ερωτηματολογίων προκύπτει πως είναι δεν ξεπερνούν τα ανώτερα αποδεκτά όρια ασυμμετρίας ($\gamma = \pm 1.96$):

PARQ-Father $MO = 80.10, SD = 12.90, \gamma = - 1.25$

PARQ-Mother $MO = 85, SD = 11.04, \gamma = - 1.96$

RSQ $MO = 101.11, SD = 22.12, \gamma = - .110$

FIS $MO = 86.85, SD = 20.14, \gamma = -.006$

RAQ $MO = 120.84, SD = 14.70, \gamma = -.087$

($MO =$ μέσος όρος, $SD =$ τυπική απόκλιση)

Το αρνητικό πρόσημο δηλώνει αρνητική ασυμμετρία, ότι δηλαδή οι περισσότερες παρατηρήσεις, καθώς επίσης και η διάμεσος και ο μέσος όρος βρίσκονται αριστερά της κορυφής. Οι κατευθύνσεις των απαντήσεων του πληθυσμού σε κάθε ερωτηματολόγιο φανερώνει πως όλα τα ερωτηματολόγια μπορούν να θεωρηθούν με λίγες ακραίες τιμές και μπορούν να αναλυθούν στην συνέχεια με επαγωγικά κριτήρια

που δεν θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν αν υπήρχε υψηλή ασυμμετρία κατανομής των απαντήσεων.

T-test

Ο έλεγχος των μέσων όρων με το κριτήριο t για ανεξάρτητα δείγματα έδειξε ότι η ευαισθησία στην απόρριψη, ο φόβος εγγύτητας καθώς και η ψυχολογική προσαρμογή σχετίζονται με το φύλο των συμμετεχόντων. Ειδικότερα οι γυναίκες ($MO = 103$, $SD = 22.30$) αναφέρουν μεγαλύτερα επίπεδα ευαισθησίας στην απόρριψη από ότι οι άντρες συμμετέχοντες ($MO = 98.51$, $SD = 21.65$), $t(789) = -2.87$, $p < .01$. Από την άλλη πλευρά οι άντρες ($MO = 88.81$, $SD = 19.81$) αναφέρουν μεγαλύτερα επίπεδα του φόβου εγγύτητας σε σχέση με τις γυναίκες ($MO = 85.38$, $SD = 20.27$), $t(787) = 2.38$, $p < .05$, και βαθμολογούν θετικότερα την ψυχολογική τους προσαρμογή (PAQ) με ($MO = 123.62$, $SD = 13.70$) ενώ οι γυναίκες έχουν χαμηλότερο σκορ στην ψυχολογική τους προσαρμογή ($MO = 118.76$, $SD = 15.07$), $t(789) = 4.66$, $p < .001$. Δεν βρέθηκε διαφορά μεταξύ γυναικών και αντρών όσον αφορά την βαθμολογία τους στα ερωτηματολόγια για την γονική αποδοχή και απόρριψη τόσο από τον πατέρα (PARQ-F), $t(783) = -.59$, $p = ns$, όσο και από την μητέρα (PARQ-M), $t(787) = -1.52$, $p = ns$.

Pearson's r

Οι κλίμακες για τις οποίες θα αναζητηθεί ο βαθμός συνάφειας είναι οι εξής: PARQ-F, PARQ-M, PSQ, FIS, PAQ. Ο βαθμός συνάφειας των παραπάνω κλιμάκων θα μελετηθεί τόσο για το συνολικό δείγμα, όσο και ξεχωριστά για τους άντρες και για τις γυναίκες. Ο Pearson r μπορεί να πάρει τιμές από ± 0 έως ± 1 , με τα πρόσημα να δείχνουν την κατεύθυνση της συμμεταβολής των τιμών των ερωτηματολογίων. Στις κοινωνικές επιστήμες από $\pm .10$ και πάνω ξεκινά η ύπαρξη συνάφειας. Στις δικές μας συσχετίσεις για το συνολικό δείγμα αλλά και για κάθε φύλο ξεχωριστά έχει βρεθεί μικρή σχέση μεταξύ των κλιμάκων ($r \pm .00$ μέχρι $\pm .20$), μέτρια σχέση ($r \pm .21$ μέχρι $\pm .40$) και υψηλή σχέση ($r = \pm .41$ μέχρι $\pm .61$). Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι συσχετίσεις μεταξύ των ερωτηματολογίων με τον πρώτο πίνακα να αναφέρεται σε ολόκληρο το δείγμα, τον δεύτερο στους άντρες και τον τρίτο στις γυναίκες.

Πίνακας 1. Συνάφεια (Pearson r) μεταξύ των ερωτηματολογίων που χορηγήθηκαν στον συνολικό πληθυσμό, N = 789.

	1.	2.	3.	4.	5.
1.PARQ-F	-				
2.PARQ-M	.44***	-			
3.RSQ	-.25***	-.18***	-		
4.FIS	-.18***	-.21***	.39***	-	
5.PAQ	.34***	.32***	-.45***	-.41***	-

Σημείωση * $p < .50$; ** $p < .01$; *** $p < .001$; (2-tailed).
 1.PARQ-F (αποδοχή από τον πατέρα), 2.PARQ-M (αποδοχή από την μητέρα), 3.RSQ (ευαισθησία στην απόρριψη), 4. FIS (φόβος εγγύτητας), 5. PAQ (ψυχολογική προσαρμογή).

Πίνακας 2. Συνάφεια (Pearson r) μεταξύ των ερωτηματολογίων που χορηγήθηκαν μόνο στους άντρες, N = 338.

	1.	2.	3.	4.	5.
1.PARQ-F	-				
2.PARQ-M	.53***	-			
3.RSQ	-.24***	-.19**	-		
4.FIS	-.23***	-.28***	.44***	-	
5.PAQ	.29***	.28***	-.44***	-.50***	-

Σημείωση * $p < .50$; ** $p < .01$; *** $p < .001$; (2-tailed).
 1.PARQ-F (αποδοχή από τον πατέρα), 2.PARQ-M (αποδοχή από την μητέρα), 3.RSQ (ευαισθησία στην απόρριψη), 4. FIS (φόβος εγγύτητας), 5. PAQ (ψυχολογική προσαρμογή).

Πίνακας 3 Συνάφεια (Pearson r) μεταξύ των ερωτηματολογίων που χορηγήθηκαν μόνο στις γυναίκες, N = 541.

	1.	2.	3.	4.	5.
1.PARQ-F	-				
2.PARQ-M	.39***	-			
3.RSQ	-.26***	-.19***	-		
4.FIS	-.14***	-.16**	.38***	-	
5.PAQ	.38***	.37***	-.45***	-.39***	-

Σημείωση * $p < .50$; ** $p < .01$; *** $p < .001$; (2-tailed).
 1.PARQ-F (αποδοχή από τον πατέρα), 2.PARQ-M (αποδοχή από την μητέρα), 3.RSQ (ευαισθησία στην απόρριψη), 4. FIS (φόβος εγγύτητας), 5. PAQ (ψυχολογική προσαρμογή).

Αρχικά τα δύο ερωτηματολόγια για την γονική αποδοχή φαίνεται να συσχετίζονται θετικά και στατιστικά σημαντικά μεταξύ τους ($r = .44, p < .001$). Όταν δηλαδή υπάρχει γονική αποδοχή από τον πατέρα πιθανόν να υπάρχει και από την μητέρα αλλά και το αντίθετο. Στους άντρες συμμετέχοντες η συµµεταβολή αποδοχής και απόρριψης ήταν μεγαλύτερη ($r = .53, p < .001$) σε σχέση με τις γυναίκες του δείγματος ($r = .39, p < .001$), άρα είναι περισσότερο πιθανό η υψηλότερη αποδοχή από τον πατέρα να σχετίζεται με υψηλότερη αποδοχή από την μητέρα στους άντρες συμμετέχοντες.

Στη συνέχεια όπως υπολογίστηκαν οι συνάφειες ανάμεσα στις κλίμακες μεταξύ της αποδοχής από τον πατέρα και του φόβου εγγύτητας, βρέθηκε μικρή και στατιστικά σημαντική συσχέτιση ($r = -.18, p < .001$) για τον συνολικό πληθυσμό και για τις γυναίκες ξεχωριστά ($r = -.14, p < .001$). Ενδιαφέρον προκαλεί πως οι άντρες εμφάνισαν μια μέτρια αρνητική συσχέτιση ($r = -.23, p < .001$). Γίνεται κατανοητό συνεπώς πως η αποδοχή από τον πατέρα επηρεάζει, σε μεγαλύτερο βαθμό από τις γυναίκες, τον φόβο εγγύτητας μόνο για τους άντρες. Όσο μεγαλύτερη πατρική αποδοχή δέχονται οι άντρες τόσο μικρότερη πιθανότητα έχουν να εμφανίσουν φόβο εγγύτητας. Μέτρια αρνητική σχέση έχουν η αποδοχή από την μητέρα και ο φόβος εγγύτητας ($r = -.21, p < .001$). Κυρίως όμως η επιρροή της μητέρας στον φόβο εγγύτητας ισχύει για τους άντρες ($r = -.28, p < .001$) και όχι για τις γυναίκες ($r = -.16, p < .001$). Συνοπτικά γίνεται κατανοητό πως η γονική αποδοχή και απόρριψη επηρεάζει σημαντικά τον φόβο εγγύτητας μόνο για τους άντρες.

Μικρή συσχέτιση εμφάνισαν και οι κλίμακες της μητρικής αποδοχής με την ευαισθησία στην απόρριψη τόσο στον συνολικό πληθυσμό ($r = -.18, p < .001$) όσο και στα δύο φύλα χωριστά ($r = -.19, p < .01$) για τις γυναίκες και ($r = -.19, p < .001$) για τους άντρες. Προκύπτει συνεπώς πως η αποδοχή από την μητέρα σχετίζεται σε μικρό βαθμό με την ευαισθησία στην απόρριψη και για τα δύο φύλα. Εξίσου η αποδοχή από τον πατέρα σχετίζεται σε μέτριο βαθμό με την ευαισθησία στην απόρριψη, τόσο για τον συνολικό πληθυσμό ($r = -.25, p < .001$), όσο και για τους άντρες ($r = -.24, p < .001$) και τις γυναίκες ξεχωριστά ($r = -.26, p < .001$). Είναι όμως φανερό η μεγαλύτερη επιρροή του πατέρα στη απόρριψη και για τα δύο φύλα.

Στο συνολικό πληθυσμό λοιπόν μέτριο προς μεγάλο θετικό βαθμό συνάφειας έχει η αποδοχή από τον πατέρα και την μητέρα με την ψυχολογική προσαρμογή ($r = .34, p < .001$), ($r = .32, p < .001$) αντίστοιχα. Πιο αναλυτικά η σχέση της αποδοχής από τον πατέρα και της ψυχολογικής προσαρμογής είναι για τους άντρες ($r = .29, p < .001$) και για τις γυναίκες ($r = .38, p < .001$). Παράλληλα η σχέση της αποδοχής από την μητέρα και της ψυχολογικής προσαρμογής είναι για τους άντρες ($r = .28, p < .001$) και για τις γυναίκες ($r = .37, p < .001$). Ωστόσο παρατηρείται μια μικρή αύξηση της συσχέτισης όσον αφορά τις γυναίκες. Εν συνεχεία μεγάλο αρνητικό βαθμό σχέσης είχαν η ευαισθησία στην απόρριψη και η ψυχολογική προσαρμογή ($r = -.45, p < .001$) στο σύνολο, αλλά και στους άντρες ($r = -.44, p < .001$) και στις γυναίκες ($r = -.45, p < .001$). Ο φόβος εγγύτητας επιπρόσθετα και η ψυχολογική προσαρμογή είχαν αρνητική υψηλή σχέση στο συνολικό πληθυσμό ($r = -.41, p < .001$) και στους άντρες μεμονωμένα ($r = -.50, p < .001$), ενώ στις γυναίκες η αρνητική αυτή σχέση ήταν μετρίου βαθμού ($r = -.39, p < .001$). **Φαίνεται να είναι μεγαλύτερη η σχέση φόβου εγγύτητας και ψυχολογικής προσαρμογής για τους άντρες σε σχέση με τις γυναίκες. Συνολικά στην ψυχολογική προσαρμογή έχει μεγαλύτερη επίδραση ο φόβος εγγύτητας και η ευαισθησία στην απόρριψη από ότι η γονική αποδοχή.**

Τέλος η ευαισθησία στην απόρριψη έχει μέτρια προς μεγάλη θετική σχέση με τον φόβο εγγύτητας αναφορικά με το συνολικό δείγμα ($r = .39, p < .001$) και τις γυναίκες ($r = .38, p < .001$), ενώ σχετικά με τον αντρικό πληθυσμό παρατηρείται υψηλή θετική συνάφεια ($r = .44, p < .001$) γεγονός το οποίο εξηγεί την μεγαλύτερη συμμεταβολή των κλιμάκων στους άντρες.

Ανάλυση πολλαπλής παλινδρόμησης

Στην παρούσα μελέτη η μεταβλητή κριτήριο είναι η ψυχολογική προσαρμογή ενώ σαν προβλεπτικές μεταβλητές ορίζονται: η ηλικία, το φύλο, η αποδοχή από τον πατέρα, η αποδοχή από την μητέρα, η ευαισθησία στην απόρριψη και ο φόβος της εγγύτητας. Η μέθοδος ανάλυσης της παλινδρόμησης ήταν η Forced Entry (Enter) στα πλαίσια της οποίας όλες οι παραπάνω προβλεπτικές μεταβλητές εισέρχονται στην εξίσωση παλινδρόμησης ταυτόχρονα, με σκοπό τη μελέτη της σχέσης όλων συνολικά

των προβλεπτικών αυτών μεταβλητών με την μεταβλητή κριτήριο-ψυχολογική προσαρμογή.

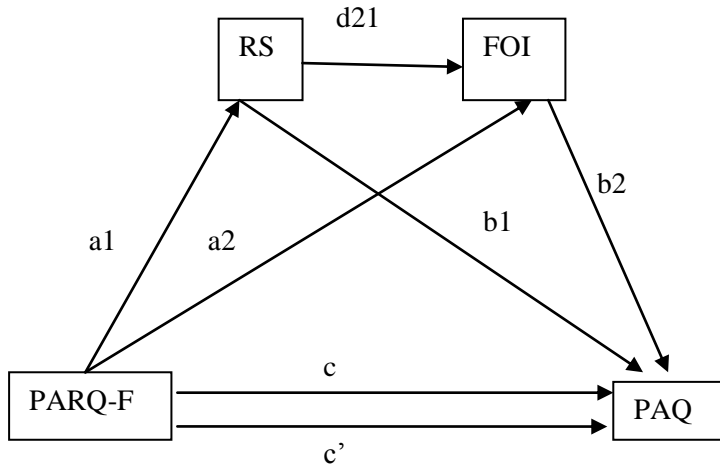
Από τη στατιστική ανάλυση προκύπτουν τα παρακάτω αποτελέσματα. Ο δείκτης πολλαπλής συνάφειας R για την ηλικία και το φύλο είναι ίσος με 0.17 ενώ ο προσαρμοσμένος δείκτης προσδιορισμού R^2 ισούται με 0.027. Από τον δείκτη προσδιορισμού γίνεται αντιληπτό το ποσοστό διασποράς των τιμών της εξαρτημένης μεταβλητής που εξηγείται από τις ανεξάρτητες, στη συγκεκριμένη περίπτωση την επίδραση της ηλικίας και του φύλου σε ποσοστό 2,7%, $p < .001$. Επιπλέον όταν μελετούνται συνολικά όλες οι προβλεπτικές μεταβλητές (η ηλικία, το φύλο, η αποδοχή από τον πατέρα, η αποδοχή από την μητέρα, η ευαισθησία στην απόρριψη και ο φόβος της εγγύτητας) το $R = 0.60$ και $R^2 = 0.361$, $p < .001$. συνεπώς οι ανεξάρτητες προβλέπουν στατιστικά σημαντικά την εξαρτημένη μεταβλητή σε ποσοστό 36,3% το οποίο είναι στατιστικά υψηλό ποσοστό πρόβλεψης. Το υπόλοιπο 63,9% πιθανό να οφείλεται σε τυχαίους παράγοντες που δεν μελετούνται στην συγκεκριμένη έρευνα.

Μελετώντας αφενός την στήλη Beta, όπου όσο υψηλότερη είναι η τιμή του συντελεστή (ανεξαρτήτως πρόσημου) τόσο μεγαλύτερη είναι η δύναμη της πρόβλεψης και αφετέρου το σφάλμα μέτρησης και τη τιμή του κριτηρίου t (για να εντοπιστούν οι στατιστικώς σημαντικές προβλεπτικές μεταβλητές), διαπιστώνεται ότι πέντε από τις έξι ανεξάρτητες μεταβλητές συμβάλουν σημαντικά στην πρόβλεψη της εξαρτημένης. Αναλυτικότερα αναφέρονται οι ανεξάρτητες μεταβλητές ξεκινώντας από εκείνη με την μεγαλύτερη επίδραση: ευαισθησία στην απόρριψη ($\beta = -.27$, $SE = .021$, $t = -8.25$, $p < .001$), φόβος εγγύτητας ($\beta = -.26$, $SE = .023$, $t = -8.24$, $p < .001$), φύλο ($\beta = -.17$, $SE = .863$, $t = -5.90$, $p < .001$), αποδοχή από τον πατέρα ($\beta = .16$, $SE = .037$, $t = 5$, $p < .001$), αποδοχή από την μητέρα ($\beta = .15$, $SE = .043$, $t = 4.73$, $p < .001$). Η μοναδική η οποία δεν προβλέπει την ψυχολογική προσαρμογή είναι η ηλικία των συμμετεχόντων ($\beta = -.004$, $SE = .190$, $t = -0.13$, $p = ns$). Προκύπτει πως οι μεταβλητές που έχουν μεγάλη προβλεπτική ικανότητα της ψυχολογικής προσαρμογής είναι αρχικά η ευαισθησία στην απόρριψη και ο φόβος εγγύτητας και ακολουθούν με μικρή επιρροή το φύλο, η αποδοχή από τον πατέρα και η αποδοχή από την μητέρα. **Μεγαλύτερη προβλεπτική δύναμη της ψυχολογικής προσαρμογής έχει η ευαισθησία στην απόρριψη και έπειτα ο φόβος εγγύτητας. Αυτό συνεπάγεται πως όταν ένα άτομο βιώνει μεγάλη ευαισθησία στην απόρριψη και φόβο εγγύτητας έχει αρκετές πιθανότητες να βιώνει αρνητικά την ψυχολογική του προσαρμογή.**

Ανάλυση διαμεσολάβησης με τη βοήθεια του PROCESS

Με την πολλαπλή ανάλυση παλινδρόμησης έγινε φανερή η προβλεπτική ικανότητα που έχουν κάποιες μεταβλητές στην ψυχολογική προσαρμογή. Με αυτή την ανάλυση όμως δεν γίνεται κατανοητός ο τρόπος και η σειρά με την οποία πιθανόν αυτές οι προβλεπτικές μεταβλητές αλληλεπιδρούν και επηρεάζουν την ψυχολογική προσαρμογή. Στη συγκριμένη μελέτη θα μελετηθεί ένα μοντέλο διαμεσολάβησης, κάνοντας πολλαπλές αναλύσεις παλινδρόμησης. Είναι γνωστό και μέσα από πολλές μελέτες πως η γονική αποδοχή και απόρριψη σχετίζεται με την ψυχολογική προσαρμογή, την οποία όπως αναλύσαμε μπορεί να προβλέψει σε κάποιο βαθμό. Τι συμβαίνει όμως αν υποθέσουμε πως η γονική αποδοχή επηρεάζει την ευαισθησία στην απόρριψη, οποία με την σειρά της επηρεάζει τον φόβο εγγύτητας ο οποίος μετατρέπει τις τιμές της ψυχολογικής προσαρμογής; Το συγκεκριμένο μοντέλο ονομάζεται μοντέλο διαμεσολάβησης, όπου η προβλεπτική-ανεξάρτητη μεταβλητή (X) είναι η γονική αποδοχή και απόρριψη, οι δύο διαμεσολαβητικές μεταβλητές είναι η ευαισθησία στην απόρριψη ($\Delta 1$) και ο φόβος εγγύτητας ($\Delta 2$) και η μεταβλητή κριτήριο-εξαρτημένη (Ψ) είναι η ψυχολογική προσαρμογή. Το στατιστικό μοντέλο θα τρέξει όλα τα μοντέλα παλινδρόμησης που δημιουργούνται αλλά και ολόκληρη την διαμεσολάβηση. Στο στατιστικό πρόγραμμα PROCESS επιλέχθηκε το μοντέλο 6. Αυτό πάει να πει πως τρέχουν πολλαπλές αναλύσεις και παλινδρομήσεις και για την απουσία των διαμεσολαβητικών μεταβλητών και για τον συνδυασμό τους αλλά και για κάθε μια ξεχωριστά. Η κάθε συσχέτιση έχει συγκεκριμένη κωδικοποίηση ή οποία είναι η παρακάτω και θα βοηθήσει στην κατανόηση όλων των γραφημάτων που θα παρουσιαστούν στα αποτελέσματα.

Πίνακας 4. Μοντέλο ανάλυσης 6, του PROCESS, επεξήγηση μεταβλητών και παλινδρομήσεων. Βοήθημα στην κατανόηση παρόμοιων σχημάτων.

Μεταβλητές:
 X (εξαρτημένη) = PARQ-F
 Δ1 (πρώτη διαμεσολαβητική) = RSQ
 Δ2 (δεύτερη διαμεσολαβητική) = FIS
 Ψ (ανεξάρτητη) = PAQ

a_1 = η επίδραση του X στο Ψ όταν διαμεσολαβεί η Δ1,
 a_2 = η επίδραση του X στο Ψ όταν διαμεσολαβεί η Δ2,
 b_1 = η άμεση επίδραση της Δ1 στο Ψ, προσαρμοσμένη για το X,
 b_2 = η άμεση επίδραση της Δ2 στο Ψ, προσαρμοσμένη για το X,
 c = η άμεση επίδραση του X στο Ψ, χωρίς διαμεσολάβηση,
 c' = η άμεση επίδραση του X στο Ψ μετά από την πλήρη διαμεσολάβηση,
 d_{21} = η επίδραση του X στο Ψ όταν διαμεσολαβείτε με τη σειρά μέσω Δ1 & Δ2
 έμμεση επίδραση **Ind 1**: a_1, b_1
 έμμεση επίδραση **Ind2**: a_1, d_{21}, b_2
 έμμεση επίδραση **Ind3**: a_2, b_2

Η σχέση εξαρτημένης με την ανεξάρτητη, χωρίς τη διαμεσολάβηση, πρέπει να είναι αρκετά υψηλή (σχέση c , συνολική επίδραση). Στη συνέχεια γίνεται έλεγχος για την ίδια επίδραση όταν ενσωματώνονται οι διαμεσολαβητικές μεταβλητές (σχέση c' , άμεση επίδραση). Με την διαμεσολάβηση η άμεση επίδραση c' πρέπει να είναι μικρότερη από την συνολική επίδραση c . Αυτό σημαίνει πως μεγάλο το βάρος στην επιρροή της ανεξάρτητης το έχουν οι διαμεσολαβητικές μεταβλητές. Όταν η τιμή c' πάψει να είναι στατιστικά σημαντική τότε υπάρχει μοντέλο πλήρους διαμεσολάβησης. Αν συνεχίσει όμως να είναι στατιστικά σημαντική αλλά έχει μειωθεί από τη c , τότε υπάρχει μερική διαμεσολάβηση. Στη μερική διαμεσολάβηση είναι μέρος της ανεξάρτητης μεταβλητής τόσο οι διαμεσολαβητικές αλλά παραμένει και η εξαρτημένη. Εκτός όμως από την συνολική επιρροή και την άμεση επίδραση της X στην Ψ σημαντικό είναι να αναφερθούν πως στο συγκεκριμένο μοντέλο τρέχουν άλλες τρεις έμμεσες επιδράσεις. Η πρώτη είναι παλινδρόμηση με διαμεσολαβητική μεταβλητή την Δ1 (Ind1: a_1, b_1). Η δεύτερη έμμεση επίδραση είναι διαμεσολάβηση και με τις δύο μεταβλητές Δ1 και Δ2 (Ind2: a_1, d_{21}, b_2), και η τρίτη

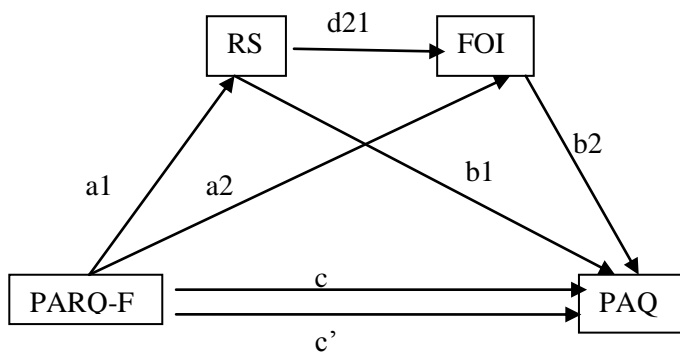

έμμεση επίδραση είναι εκείνη με διαμεσολαβητική την Δ2 (Ind3: a2, b2). Για κάθε μια έμμεση επίδραση αναφέρεται η ισχύ της στην ψυχολογική προσαρμογή.

Η στατιστική ανάλυση θα γίνει επί έξι φορές για διαφορετικό είδος αποδοχής (πατέρα- μητέρα) συνολικός πληθυσμός και φύλο (άντρας- γυναίκα). Οι συνδυασμοί έχουν το εξής αποτέλεσμα: (Α. αποδοχή από τον πατέρα & συνολικός πληθυσμός, Β. αποδοχή από την μητέρα & συνολικός πληθυσμός, Γ. αποδοχή από τον πατέρα & άντρες, Δ. αποδοχή από την μητέρα & άντρες, Ε. αποδοχή από τον πατέρα & γυναίκες, ΣΤ. αποδοχή από την μητέρα & γυναίκες)

Πίνακας 5. Επεξήγηση συμβόλων στατιστικής ανάλυσης

<p>B: confidence, προσαρμοσμένος συντελεστής παλινδρόμησης SE: standard error, σφάλμα CI: στατιστική σημαντικότητα, δεν πρέπει να περιλαμβάνει την τιμή μηδέν Effect: effect size, βαθμός επίδρασης μεταβλητών στην εξαρτημένη Στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα c * ns : μη στατιστικά σημαντικό αποτέλεσμα</p>

Ind1: a1, b1 (RS) = [Effect=.086,SE=.016,CI=(.057,.119)]

Ind2: a1, d21, b2 (RS&FOI) = [Effect=.027,SE=.006,CI=(.017-.041)]

Ind3: a2, b2 (FOI) = [Effect=.024,SE=.011,CI=(.005,.050)]

a1: B = -.432, SE= .059, CI (-.548, -.315)

a2: B = -.131, SE= .053, CI (-.235, -.027),

d21: B = .338, SE = .031, CI (.277, .398)

b1: B = -.199, SE= .022, CI (-.241, -.156)

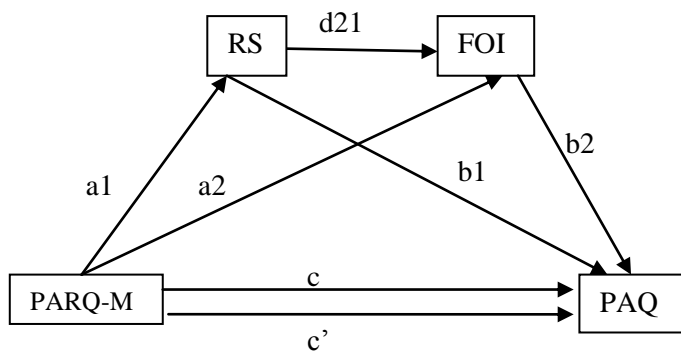
b2: B = -.187, SE= .023, CI (-.233, -.141)

c: B = .338, SE= .038, CI (.313, .463)

c': B = .250, SE= .035, CI (.182, .319)*

Η ανάλυση διαμεσολάβησης έδειξε ότι παρόλο που η αποδοχή από τον πατέρα (ανεξάρτητη μεταβλητή) έχει υψηλή συνολική επίδραση στην ψυχολογική προσαρμογή (εξαρτημένη μεταβλητή) [c: B = .338, SE= .038, CI (.313, .463)], όταν γίνεται διαμεσολάβηση των δύο μεταβλητών της ευαισθησίας στην απόρριψη και του φόβου εγγύτητα, με έμμεση επίδραση [a1: B = -.432, SE= .059, CI (-.548, -.315)], [d21: B = .338, SE= .031, CI (.277, .398)], [b2: B = -.187, SE= .023, CI (-.233, -.141)], τότε η άμεση επίδραση της αποδοχής από τον πατέρα στην ψυχολογική προσαρμογή μειώνεται [c': B = .250, SE= .035, CI (.182, .319)], αλλά παραμένει στατιστικά σημαντική κάτι που υποδηλώνει πως υπάρχει μερική διαμεσολάβηση από την ευαισθησία στην απόρριψη και τον φόβο εγγύτητας. Συνολικά το μοντέλο διαμεσολάβησης έχει μικρή επίδραση αλλά είναι στατιστικά σημαντική [Ind2: Effect= .027, SE = .006, CI (.017, .041)].

Αξίζει απλά να αναφερθεί ότι και οι άλλες δύο έμμεσες επιδράσεις στην σχέση ανεξάρτητης και εξαρτημένης έχουν μικρή επίδραση αλλά είναι στατιστικά σημαντικές (Ind1, Ind3).

Ind1: a1, b1 (RS) = [Effect=.078,SE=.018,CI=(.046,.118)]

Ind2: a1, d21, b2 (RS&FOI) = [Effect=.021,SE=.006,CI=(.011-.036)]

Ind3: a2, b2 (FOI) = [Effect=.047,SE=.015,CI=(.022,.080)]

a1: B = -.366, SE= .070, CI (-.504, -.228)

a2: B = -.265, SE= .060, CI (-.383, -.147),

d21: B = .333, SE = .030, CI (.274, .392)

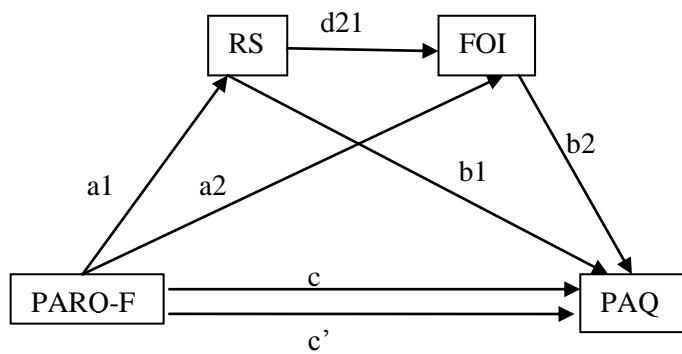
b1: B = -.214, SE= .021, CI (-.256, -.172)

b2: B = -.177, SE= .024, CI (-.233, -.130)

c: B = .425, SE= .045, CI (.337, .513)]

c': B = .278, SE= .040, CI (.199, .358)*

Η ανάλυση πολλαπλής διαμεσολάβησης έδειξε ότι η αποδοχή από την μητέρα έχει μεγάλη επίδραση στην ψυχολογική προσαρμογή [c: B = .425, SE= .045, CI (.337, .513)]. Όταν γίνεται όμως διαμεσολάβηση των δύο μεταβλητών, της ευαισθησίας στην απόρριψη και του φόβου εγγύτητας [a1: B = -.366, SE= .070, CI (-.504, -.228)], [d21: B = .333, SE= .030, CI (.274, .392)], [b2: B = -.177, SE= .024, CI (-.233, -.130)], τότε η άμεση επίδραση της αποδοχής από την μητέρα στην ψυχολογική προσαρμογή μειώνεται [c': B = .278, SE= .040, CI (.199, .358)]. Η επίδραση της αποδοχής από την μητέρα στην ψυχολογική προσαρμογή συνεχίζει να είναι στατιστικά σημαντική κάτι που υποδηλώνει πως διαμεσολάβηση μπορεί να χαρακτηριστεί ως μερική. Το μοντέλο διαμεσολάβησης έχει μικρή επίδραση στην ψυχολογική προσαρμογή, αλλά είναι στατιστικά σημαντική [Ind2: Effect= .022, SE = .006, CI (.011, .036)]. Οι έμμεσες επιδράσεις που μελετήθηκαν μεταξύ εξαρτημένης και ανεξάρτητης με διαμεσολαβητικές αρχικά την ευαισθησία στην απόρριψη και έπειτα τον φόβο εγγύτητας, ήταν μικρής διαμεσολαβητικής επίδρασης αλλά ήταν στατιστικά σημαντικές.

Ind1: a1, b1 (RS) = [Effect = .074, SE = .22, CI (.036, .125)]
Ind2: a1, d21, b2 (RS&FOI) = [Effect= .043, SE=.015 CI(.019, .079)]
 Ind3: a2, b2 (FOI) = [Effect=.055,SE=.025,CI=(.010,.108)]

a1: B = -.470, SE= .102, CI (-.671, -.270)

a2: B = -.222, SE= .088, CI (-.396, -.048),

d21: B = .375, SE= .046, CI (.284, .465)

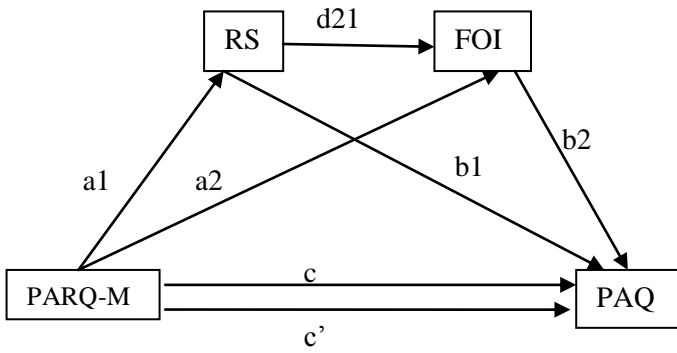
b1: B = -.158, SE= .032, CI (-.221, -.095)

b2: B = -.246, SE= .035, CI (-.314, -.178)

c: B = .118, SE= .057, CI (.066, .290)

c': B = .350, SE= .064, CI (.225, .476)*

Η αποδοχή από τον πατέρα φάνηκε πως έχει συνολική άμεση επίδραση στην ψυχολογική προσαρμογή των αντρών [c: B = .350, SE= .064, CI (.225, .476)]. Με τη διπλή διαμεσολάβηση, [a1: B = -.470, SE= .102, CI (-.671, -.270)], [d21: B = .375, SE= .046, CI (.284, .465)], [b2: B = -.246, SE= .035, CI (-.314, -.178)], η άμεση επίδραση της αποδοχής από τον πατέρα στην ψυχολογική προσαρμογή μειώνεται [c': B = .118, SE= .057, CI (.066, .290)], αλλά παραμένει στατιστικά σημαντική. Το μοντέλο μερικής διαμεσολάβησης που εμφανίζεται έχει μικρή επίδραση στην ψυχολογική προσαρμογή των αντρών, στατιστικά σημαντική [Ind2: Effect= .043, SE = .015, CI (.019, .079)]. Στην έμμεση διαμεσολάβηση μεμονωμένα των δύο μεταβλητών αφενός της ευαισθησίας στην απόρριψη [a1: B = -.470, SE= .101, CI (-.671, -.270)], [b1: B = -.158, SE= .032, CI (-.221, -.095)], και αφετέρου του φόβου εγγύτητας [a2: B = -.222, SE= .088, CI (-.396, -.048)], [b2: B = -.246, SE= .035, CI (-.314, -.178)], και τότε οι έμμεσες επιδράσεις είναι μικρής ισχύς αλλά στατιστικά σημαντικές, με μεγαλύτερη την επιρροή της αποδοχής του πατέρα και της ευαισθησίας στην απόρριψη στην ψυχολογική προσαρμογή [Ind1: Effect = .074, SE = .22, CI (.036, .125)].

Ind1: a1, b1 (RS) = [Effect=.064, SE=.023, CI=(.023, .113)]
Ind2: a1, d21, b2 (RS&FOI) = [Effect=.033, SE=.014, CI=(.013-.068)]
 Ind3: a2, b2 (FOI) = [Effect=.091, SE=.028, CI=(.042, .155)]

a1: B = -.380, SE= .110, CI (-.596, -.164)

a2: B = -.381, SE= .091, CI (-.560, -.202),

d21: B = .368, SE= .044, CI (.280, .456)

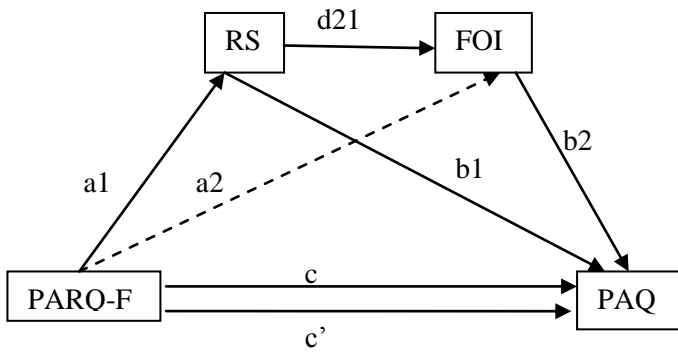
b1: B = -.169, SE= .032, CI (-.230, -.106)

b2: B = -.238, SE= .035, CI (-.308, -.168)

c: B = .362, SE= .068, CI (.229, .496)

c': B = .175, SE= .061, CI (.055, .294)*

Όταν γίνεται διαμεσολάβηση των δύο μεταβλητών αρχικά της ευαισθησίας στην απόρριψη [a1: B = -.380, SE= .110, CI (-.596, -.164)], [d21: B = .368, SE= .044, CI (.280, .456)], [b2: B = -.238, SE= .035, CI (-.308, -.168)], τότε η άμεση επίδραση της αποδοχής από την μητέρα στην ψυχολογική προσαρμογή [c': B = .175, SE= .061, CI (.055, .294)], κάτι που υποδηλώνει πως υπάρχει μερική διαμεσολάβηση καθώς είναι μεν στατιστικά σημαντική αλλά υπάρχει μείωση από τη συνολική επιρροή της ανεξάρτητης στην εξαρτημένη [c: B = .362, SE= .068, CI (.229, .496)]. Συνολικά το μοντέλο μερικής διαμεσολάβησης έχει μικρή επίδραση αλλά είναι στατιστικά σημαντική επιρροή στην ψυχολογική προσαρμογή [Ind2: Effect= .033, SE = .014, CI (.013, .068)]. Από τις έμμεσες διαμεσολαβήσεις κάθε μιας διαμεσολαβητικής μεταβλητής ξεχωριστά, ενδιαφέρον προκαλεί η μεγαλύτερη επίδραση του φόβου της εγγύτητας στην ψυχολογική προσαρμογή των αντρών, μετά από την απόρριψη από την μητέρα τους [Ind3: Effect = .091, SE = .28, CI (.042, .155)].

Ind1: a1, b1 (RS) = [Effect=.081,SE=.019,CI=(.050,.128)]
 Ind2: a1, d21, b2 (RS&FOI)=[Effect=.025,SE=.007,CI=(.014-.041)]
 Ind3: a2, b2 (FOI) = [Effect=.014,SE=.012,CI= ns]

a1:B = -.419, SE= .072, CI (-.561, -.276)

a2: B = -.075, SE= .066, CI= ns

d21: B = .331, SE= .041, CI (.251, .423)

b1: B = -.194, SE= .029, CI (-.251, -.137)

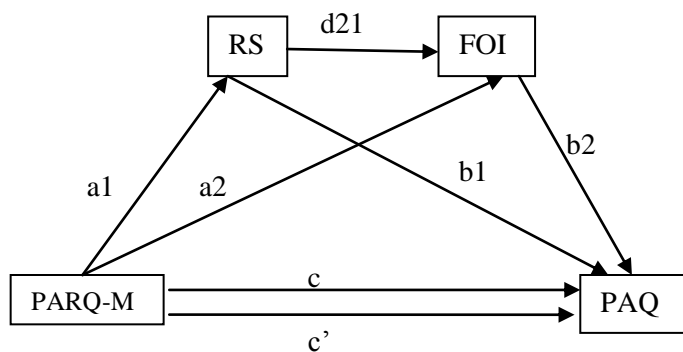
b2: B = -.180, SE= .031, CI (-.241, -.119)

c: B = .412, SE= .047, CI (.320, .505)

c': B = .292, SE= .043, CI (.207, .378)*

Η επίδραση που έχει η αποδοχή από τον πατέρα στην ψυχολογική προσαρμογή των γυναικών είναι [c: B = .412, SE= .047, CI (.320, .505)], και με την διπλή διαμεσολάβηση, [a1: B = -.419, SE= .072, CI (-.561, -.276)], [d21: B = .331, SE= .041, CI (.251, .423)], [b2: B = -.180, SE= .031, CI (-.241, -.119)] μειώνεται σε, [c': B = .292, SE= .043, CI (.207, .378)], αλλά παραμένει στατιστικά σημαντική και γίνεται αποδεκτό πως υπάρχει μερική διαμεσολάβηση με μικρή επίδραση αλλά είναι στατιστικά σημαντική [Ind2: Effect= .025, SE = .007, CI (.014, .041)], για την συνολική διαμεσολάβηση.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει πως στις υπόλοιπες δύο έμμεσες επιδράσεις του X στο Ψ (με διαμεσολαβητική την ευαισθησία στην απόρριψη, τον φόβο εγγύτητας), η ανάλυση με διαμεσολαβητική τον φόβο εγγύτητας φάνηκε να έχει μη στατιστικά σημαντική επίδραση στην σχέση της αποδοχής από τον πατέρα και της ψυχολογικής προσαρμογής για τις γυναίκες (Ind3: Effect = .014, SE = .012, CI = ns). Έτσι μεγάλο ποσοστό της διαμεσολάβησης οφείλεται στην ευαισθησία στην απόρριψη [Ind1: Effect = .081, SE = .019, CI = .50, .128). Και οι δυο διαμεσολαβητικές μεταβλητές έχουν όμως μικρή αλλά στατιστικά σημαντική επιρροή στην σχέση εξαρτημένης και ανεξάρτητης. Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται και για την αποδοχή από την μητέρα στις γυναίκες και θα αναφερθεί στην συνέχεια.

Ind1: a_1, b_1 (RS) = [Effect=.079, SE=.023, CI=(.039, .125)]

Ind2: a_1, d_{21}, b_2 (RS&FOI) = [Effect=.021, SE=.007, CI=(.009-.040)]

Ind3: a_2, b_2 (FOI) = [Effect=.028, SE=.017, CI= ns]

a_1 : $B = -.377, SE = .091, CI (-.556, -.198)$

a_2 : $B = -.164, SE = .079, CI (-.320, -.008)$,

d_{21} : $B = .328, SE = .040, CI (.249, .408)$

b_1 : $B = -.210, SE = .029, CI (-.266, -.154)$

b_2 : $B = -.171, SE = .031, CI (-.232, -.109)$

c : $B = .487, SE = .058, CI (.372, .602)$

c' : $B = .359, SE = .053, CI (.255, .462)^*$

Η ανάλυση διαμεσολάβησης έδειξε ότι παρόλο που η αποδοχή από την μητέρα έχει μεγάλη επίδραση στην ψυχολογική προσαρμογή των γυναικών [c : $B = .487, SE = .058, CI (.372, .602)$], όταν γίνεται διαμεσολάβηση των δύο μεταβλητών [a_1 : $B = -.377, SE = .091, CI (-.556, -.198)$], [d_{21} : $B = .328, SE = .040, CI (.249, .408)$], [b_2 : $B = -.171, SE = .031, CI (-.232, -.109)$], τότε η άμεση επίδραση της αποδοχής την μητέρα στην ψυχολογική προσαρμογή μειώνεται [c' : $B = .359, SE = .053, CI (.255, .462)$], αλλά παραμένει στατιστικά σημαντική και υπάρχει μερική διαμεσολάβηση. Συνολικά το μοντέλο διαμεσολάβησης έχει μικρή επίδραση αλλά είναι στατιστικά σημαντική [Ind2: Effect= .021, SE = .007, CI (.009, .040)]. Όπως και στην αποδοχή του πατέρα έτσι και στην αποδοχή από την μητέρα η διαμεσολαβητική μεταβλητή που έχει μεγαλύτερη επιρροή στην ψυχολογική προσαρμογή των γυναικών φάνηκε να είναι η ευαισθησία στην απόρριψη [Ind1: Effect= .079, SE = .023, CI (.039, .125)] και μηδενική επιρροή στην σχέση μεταξύ εξαρτημένης και ανεξάρτητης να έχει ο φόβος εγγύτητας (Ind3: Effect= .028, SE = .017, CI= ns). Όπως προαναφέρθηκε όμως συνδυαστικά οι δυο διαμεσολαβητικές μεταβλητές έχουν μικρή αλλά στατιστικά σημαντική επιρροή στην σχέση εξαρτημένης και ανεξάρτητης.

Συνολικά σε όλους τους συνδυασμούς (πληθυσμού και γονέα) βρέθηκε πως υπάρχει μερική διαμεσολάβηση της ευαισθησίας στην απόρριψη και του φόβου εγγύτητας στην σχέση της γονικής αποδοχής και της ψυχολογικής προσαρμογής. Όταν η γονική αποδοχή επηρέαζε την ψυχολογική προσαρμογή σε όλες τις μετρήσεις τα ποσοστά πρόβλεψης της εξαρτημένη ήταν χαμηλά σε σχέση με όταν υπήρχε διαμεσολάβηση. Και οι τρεις μεταβλητές είναι μέρος της ψυχολογικής προσαρμογής, την οποία μπορούν να προβλέψουν σε ποσοστό από 33% μέχρι 31.3%, όπως έγινε φανερό από το R^2 .

Επιπλέον μελετήθηκαν και οι έμμεσες επιδράσεις της X στην Ψ όταν διαμεσολαβούσε μόνο μια μεταβλητή. Στο συνολικό πληθυσμό μεγαλύτερη ήταν η επίδραση της ευαισθησίας στην απόρριψη σαν διαμεσολαβητική μεταβλητή σε σχέση με τον φόβο εγγύτητας. Ο φόβος εγγύτητας πιο συγκεκριμένα δεν είχε στατιστικά σημαντική επίδραση σε καμία από τις αναλύσεις που έγιναν για τις γυναίκες, παρά μόνο στους άντρες των οποίων ο φόβος επηρεάζεται κυρίως από την αποδοχή του πατέρα. Στο γυναικείο πληθυσμό προκύπτει πως παρόλο που ο φόβος εγγύτητας δεν έχει μια στατιστικά σημαντική επίδραση στην ψυχολογική προσαρμογή, σε συνδυασμό με την ευαισθησία στην απόρριψη (όταν συνεξετάζονται) φαίνεται να έχουν, ναι μεν μικρή, αλλά στατιστικά σημαντική επίδραση στην ψυχολογική προσαρμογή. Φαίνεται λοιπόν ότι ο φόβος εγγύτητας στις γυναίκες επηρεάζεται κυρίως μέσα από την αύξηση της ευαισθησίας στην απόρριψη στην οποία παίζει ρόλο η γονική αποδοχή-απόρριψη.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Στη συγκεκριμένη έρευνα μελετήθηκε η επίδραση της γονικής αποδοχής και απόρριψης στην ψυχολογική προσαρμογή με τη διαμεσολάβηση της ευαισθησίας στην απόρριψη και του φόβου εγγύτητας και επιπλέον διερευνήθηκαν τυχόν διαφορές ανάμεσα στους άντρες και τις γυναίκες που συμμετείχαν στην έρευνα. Όλες οι κλίμακες είχαν μεγάλη αξιοπιστία, όποτε μπορούμε να υποστηρίξουμε πως οι συμμετέχοντες δεν απαντούσαν με τυχαίο τρόπο, αλλά με ειλικρίνεια.

Αρχικά **δεν βρέθηκαν διαφορές στις βαθμολογίες των δύο φύλων όσον αφορά τη γονική αποδοχή**. Πιο συγκεκριμένα τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες βαθμολόγησαν στα ίδια επίπεδα την αποδοχή που λάμβαναν και από τους δύο γονείς. Στους άντρες ωστόσο φάνηκε η μεγαλύτερη συσχέτιση των ερωτηματολογίων για την αποδοχή από τον πατέρα και για την αποδοχή από την μητέρα. Είναι συνεπώς πιο πιθανό η υψηλότερη αποδοχή από την μητέρα να σχετίζεται με υψηλή αποδοχή και από τον πατέρα, αλλά και υψηλή απόρριψη από τη μητέρα να σχετίζεται με απόρριψη από τον πατέρα, περισσότερο για τους άντρες συμμετέχοντες.

Σχετικά το φύλο των συμμετεχόντων βρέθηκε διαφορά στη βαθμολογία των κλιμάκων **με τις γυναίκες να αναφέρουν μεγαλύτερα ποσοστά ευαισθησίας στην απόρριψη, ενώ οι άντρες είχαν μεγαλύτερα ποσοστά φόβου εγγύτητας**. Αυτό σημαίνει ότι οι γυναίκες όντας πιο ευαίσθητες στην απόρριψη, είναι πιο εύκολο να αντιληφθούν και να αξιολογήσουν μια συμπεριφορά σαν απορριπτική. Βρίσκονται σε ετοιμότητα ώστε να αντιδράσουν στην απόρριψη, να συμπεριφερθούν εχθρικά (Ayduk, Downey, Testa, Yen & Shoda 1999) ή ακόμα και να καταπιέσουν τα συναισθήματα και τον θυμό τους (Harper, Dickson & Welsh 2006). Αυτή η αίσθηση της απόρριψης τις οδηγεί σε έντονο στρες και ανασφάλεια αντιδρώντας ανώριμα σε ό,τι εκείνες αντιλαμβάνονται ως απορριπτικό (Downey & Feldman, 1996). Γίνεται επίσης κατανοητό ότι οι γυναίκες σε μεγάλο βαθμό ταυτίζουν την αίσθηση του εαυτού τους με την διατήρηση των σχέσεων τους (Harper, Dickson & Welsh 2006), και για αυτό τον λόγο είναι τόσο ευαισθητοποιημένες και προσπαθούν με κάθε τρόπο να μην βιώσουν ξανά απόρριψη. Αρκετές έρευνες υποστηρίζουν το συγκεκριμένο εύρημα πως η ευαισθησία στην απόρριψη βιώνεται σε μεγαλύτερο βαθμό από τις γυναίκες (e.g., Downey, Feldman & Ayduk 2000, Downey & Feldman 1996, Erozkhan 2009, Murray, Bellavia, Feeney, Holmes & Rose 2001, Purdie & Downey 2000).

Η διαφορά γυναικών και αντρών μπορεί να οφείλεται και στην διαφορετική αντίληψη της πιθανής απόρριψης. Οι γυναίκες αισθάνονται απόρριψη όταν νιώθουν απειλές για τη διατήρηση της σχέσης τους, ενώ οι άντρες κυρίως όταν απειλείται το κοινωνικό, προσωπικό ή οικονομικό τους κύρος. Πιθανό αυτή η ευαισθησία στην απόρριψη να περιλαμβάνει την ανησυχία για την εγκατάλειψη που έχουν κυρίως οι γυναίκες, οι οποίες εξελικτικά πρέπει να είναι πιο προσεκτικές στο να βρουν ένα σύντροφο πιστό, που θα τις βοηθάει και δεν θα τις εγκαταλείψει. Το παράδοξο είναι πως οι αρνητικές και υπερβολικές αντιδράσεις των γυναικών, που χρησιμοποιούν για να προστατευτούν και να αποτρέψουν την απόρριψη, είναι εκείνες που οδηγούν σε απορριπτικές συμπεριφορές πυροδοτώντας έτσι τον κύκλο της απόρριψης, πραγματοποιώντας την αυτοεκπληρούμενη προσδοκία που οι γυναίκες εξ' αρχής είχαν, ότι θα τις απορρίψουν (Zimmer-Gembeck & Nesdale 2013). Οι αναλύσεις που πραγματοποιήθηκαν υπογραμμίζουν την σημαντική επιρροή κυρίως του πατέρα για την ευαισθησία στην απόρριψη που δημιουργείται και στα δύο φύλα και κυρίως για τη μεγαλύτερη ευαισθησία στην απόρριψη που βιώνουν οι γυναίκες. Όταν διερευνήθηκε η ευαισθησία στην απόρριψη σαν διαμεσολαβητική μεταβλητή σε σχέση με την ψυχολογική προσαρμογή, οι γυναίκες δεχόντουσαν μεγαλύτερη επιρροή. Το ότι οι γυναίκες έχουν μεγαλύτερη ευαισθησία στην απόρριψη, δεν αναιρεί το γεγονός πως και οι άντρες εμφανίζουν ευαισθησία στην απόρριψη, αλλά πιθανό σε μικρότερο βαθμό.

Οι άντρες κατά κύριο λόγο δηλώνουν μεγαλύτερα επίπεδα φόβου εγγύτητας σε σχέση με τις γυναίκες. Αυτό σημαίνει πως οι άντρες πιθανό να δυσκολεύονται περισσότερο στη δημιουργία εγγύτητας, συναισθηματικού δεσίματος και μοιράσματος σκέψεων και συναισθημάτων, συνεπώς στη δημιουργία αλλά και στη διατήρηση διαπροσωπικών σχέσεων με άλλα σημαντικά άτομα (Phillips και συν. 2013). Ο φόβος της εγγύτητας περιλαμβάνει φόβο μήπως το άτομο χάσει τον εαυτό του αλλά και μήπως χάσει τον άλλον, κάτι που σχετίζεται με την ευαισθησία στην απόρριψη. Ίσως στους άντρες λοιπόν ο φόβος του να μην πληγωθούν συναισθηματικά εκφράζεται με την αποφυγή δημιουργίας στενών διαπροσωπικών σχέσεων. Αυτό επιβεβαιώνεται και από την **μεγάλη σχέση που είχε η ευαισθησία στην απόρριψη και ο φόβος εγγύτητας κυρίως για τους άντρες συμμετέχοντες, ενώ για τις γυναίκες είχαν μέτρια προς υψηλή σχέση.** Στην προσπάθεια του να

εξηγηθεί το γιατί οι άντρες φοβούνται τη δημιουργία εγγύτητας αρμόζει να γίνει αναφορά στο εννοιολογικό πλαίσιο, στις κοινωνικές αντιλήψεις αλλά και στους κοινωνικούς ρόλους οι οποίοι επηρεάζουν το άτομο.

Υπάρχει αρχικά διαφορά στον ορισμό της εγγύτητας με τις γυναίκες να αναφέρουν πως αποτελείται από αγάπη, συναισθήματα, έκφραση θερμών συναισθημάτων και τους άντρες να αναφέρουν πως εγγύτητα είναι η σεξουαλική συμπεριφορά και η φυσική εγγύτητα, να βρίσκονται κοντά με κάποιον (Hook και συν. 2003). Οι γυναίκες είναι πιθανόν αναπτυξιακά και κοινωνικά να είναι εκείνες που επιθυμούν περισσότερο εγγύτητα και είναι σημαντικό το γεγονός πως όταν μιλάνε για τον εαυτό τους τείνουν να συμπεριλαμβάνουν πληροφορίες για σημαντικούς άλλους, αλλά και πως βλέπουν τον ίδιο τους τον εαυτό σε σχέση με τους άλλους (Hook και συν. 2003). Οι γυναίκες επιθυμούν να κουβεντιάζουν, να μοιράζονται συναισθήματα ώστε να συνδεθούν με το άλλο άτομο, έχουν μεγαλύτερη εμπάθεια. Στη ποιοτική μελέτη των MacAdams, Lester, Brand, McNamara και Lensky (1988), σε φοιτητές κολεγίων φάνηκε πως οι γυναίκες έγραφαν φανταστικές ιστορίες που περιείχαν περισσότερα στοιχεία εγγύτητας σε σχέση με τους άντρες συμμετέχοντες. Οι άντρες από την άλλη πλευρά αναζητούν μεγαλύτερη αυτονομία στη σχέση. Ακόμα και στις φιλικές τους σχέσεις με ίδιο φύλο, οι άντρες είναι πιθανό να αντιμετωπίζουν πρόβλημα με την εγγύτητα. Όπως αναφέρεται και στο άρθρο του Weingarten (1991), μπορεί μια παρέα αντρών να μοιράζεται συναισθήματα και να δένονται αλλά αυτό δεν σχετίζεται απαραίτητα με την εγγύτητα, όπου βασική προϋπόθεση έχει την έκφραση προσωπικών συναισθημάτων. Το ίδιο άρθρο διευκρινίζει βέβαια πως δεν υπάρχουν καθορισμένες καταστάσεις που περιλαμβάνουν εγγύτητα και άλλες όχι, αλλά ότι κάθε κατάσταση μπορεί να έχει χαρακτηριστικά της εγγύτητας αρκεί να υπάρχει συναισθηματικό άνοιγμα, σύνδεση και επικοινωνία.

Ενδιαφέρον έχει και η πιθανή επιρροή του φόβου της εγγύτητας από τους ρόλους των φύλων. Άτομα που έχουν ρόλους με θηλυκά χαρακτηριστικά, ανεξάρτητα από το πραγματικό τους φύλο, έχουν μικρότερο φόβο εγγύτητας (Ingersoll, Norvilitis, Zhang, Jia & Tetewksy 2008). Μια άλλη έρευνα έδειξε πως γυναίκες με πιο αντρικούς ρόλους και χαρακτηριστικά έχουν πάλι μικρά επίπεδα φόβου εγγύτητας (Murray 2009). Συνεπώς οι άντρες είναι περισσότερο πιθανό να αναπτύσσουν φόβο εγγύτητας κυρίως όταν δεν έχουν θηλυκά στοιχεία στον χαρακτήρα τους.

Τα χαμηλά επίπεδα φόβου εγγύτητας των γυναικών γίνονται κατανοητά και από τη μικρή επιρροή της γονικής αποδοχής στο φόβο εγγύτητας στις γυναίκες και

μέσα από την διερεύνηση της διαμεσολάβησης του φόβου εγγύτητας στη σχέση της γονικής αποδοχής και της ψυχολογικής προσαρμογής. Η διαμεσολάβηση αυτή δεν είχε καμία επίδραση και στις γυναίκες όπου φάνηκε ξεκάθαρα η μηδενική επιρροή του φόβου εγγύτητας από την γονική αποδοχή και την ψυχολογική προσαρμογή. **Ενδιαφέρον παρουσιάζει όμως πως όταν στο μοντέλο προστέθηκαν και οι δύο διαμεσολαβητικές μεταβλητές (ευαισθησία στην απόρριψη και φόβος εγγύτητας) τότε η διαμεσολάβηση είχε επιρροή στην ψυχολογική προσαρμογή τόσο των αντρών αλλά και των γυναικών.** Μπορούμε συνεπώς να υποθέσουμε πως στις γυναίκες ο φόβος εγγύτητας φαίνεται να επηρεάζει την ψυχολογική προσαρμογή αφού πρώτα επηρεάζεται από την ευαισθησία στην απόρριψη. **Άρα ο φόβος εγγύτητας στις γυναίκες δεν επηρεάζεται από την γονική αποδοχή, αλλά πιθανόν επηρεάζεται από το αν υπάρχει ευαισθησία στην απόρριψη ή από άλλους παράγοντες που δεν μελετήθηκαν στην συγκεκριμένη έρευνα.**

Συνοπτικά οι γυναίκες εμφανίζουν κυρίως ευαισθησία στην απόρριψη και οι άντρες φοβούνται την εγγύτητα. Το αν οι παραπάνω δυσπροσαρμογές επηρεάζονται από την γονική αποδοχή και απόρριψη είναι κάτι το οποίο φαίνεται από τη μελέτη συσχέτισης και τη μελέτη διαμεσολάβησης. **Η ευαισθησία στην απόρριψη βρέθηκε να επηρεάζεται -τόσο στις γυναίκες, αλλά και στους άντρες- κυρίως από την πατρική αποδοχή,** και σε μικρότερο από την μητέρα. Είναι πιθανό η αποδοχή από τον πατέρα να μειώνει τα επίπεδα ευαισθησίας στην απόρριψη και για τους άντρες και για τις γυναίκες, αλλά και η απόρριψη από τον πατέρα είναι ικανή να δημιουργήσει ευαισθησία στην απόρριψη. Επιπλέον όσον αφορά τον **φόβο εγγύτητας** σε πολύ μικρό βαθμό δύο γονείς επηρεάζουν την εγγύτητα των γυναικών, ενώ για τους άντρες αρχικά σε επίπεδο συσχετίσεων φαίνεται πως και οι δύο γονείς επηρεάζουν μέτρια τον φόβο της εγγύτητας τους, ωστόσο μέσα από τη διαμεσολάβηση (με διαμεσολαβητική μεταβλητή μόνο τον φόβο εγγύτητας) παρατηρήθηκε η **σημαντική επίδραση που έχει η αποδοχή από τον πατέρα κυρίως στον φόβο εγγύτητας μόνο για τους άντρες.** Με αυτό το εύρημα γίνεται κατανοητό πως όσο πιο απορριπτική είναι η στάση του πατέρα τόσο τα αγόρια έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να δημιουργήσουν φόβο εγγύτητας, ενώ η δημιουργία ενός τέτοιου φόβου από τις γυναίκες θα επηρεαστεί από άλλους παράγοντες (όπως αναφέρθηκε παραπάνω, πιθανόν από την ευαισθησία στην απόρριψη που βιώνουν).

Γίνεται κατανοητός ο **σημαντικός ρόλος του πατέρα** κατά την ανατροφή των παιδιών, στη δημιουργία των αρνητικών αυτών δυσπροσαρμογών.

Αξίζει να αναφερθεί πως ο ρόλος του πατέρα έχει αλλάξει τα τελευταία χρόνια, καθώς δεν ταυτίζεται μόνο με την οικονομική εξασφάλιση των αναγκών της οικογένειας όπως παλαιότερα, αλλά και με την συναισθηματική στήριξη και κάλυψη ψυχολογικών αναγκών τόσο των παιδιών όσο και της συζύγου (Λιμνιάτη 2010). Έχει υποστηριχθεί πως πατρική ανάμνηση είχε μεγαλύτερο αντίκτυπο στην ψυχολογική προσαρμογή σε σχέση με την μητρική αποδοχή ή απόρριψη (Parmar & Rohner 2005, Veneziano 2000, Chyung & Lee 2008. Η απόρριψη από τον πατέρα μπορεί να στιγματίσει με έναν αρκετά αρνητικό τρόπο τα παιδιά με το να φοβούνται μήπως δεχτούν ξανά απόρριψη παρεμποδίζοντας κάθε λογική τους σκέψη. Κάποιες έρευνες, κυρίως παλαιότερες, υποστηρίζουν πως ο πατέρας γενικά εμπλέκεται λιγότερο στην ανατροφή των παιδιών και είναι λιγότερο συναισθηματικός και ευαίσθητος (Belsky, Gilstrap, & Rovine, 1984; Power & Parke, 1983). Η έρευνα των Belsky, Gilstrap και Rovine, (1984) για παράδειγμα, σε οικογένειες τους πρώτους μήνες της ζωής των νεογνών, έδειξε πως οι μητέρες που ήταν όλη την ημέρα με το παιδί είχαν καλύτερη συναισθηματική σχέση με αυτό και ανταποκρινόταν καλύτερα στις ανάγκες του, ενώ οι πατέρες ασχολούνταν περισσότερο με την προσωπική του ξεκούραση. Σταδιακά ο πατέρας εξελίσσονται όμως ακόμα και εννέα μήνες μετά η διαφορά μεταξύ των γονέων ήταν σημαντική.

Ο πατέρας μπορεί να εξελίσσεται και να βελτιώνει την σχέση του με τα παιδιά του, καθώς την σημερινή εποχή αναλαμβάνει περισσότερους ρόλους και υποχρεώσεις, έχοντας σημαντικό ρόλο στην συναισθηματική, κοινωνική, συμπεριφοριστική ακόμα και γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών, τα βοηθά στο να νιώθουν συναισθηματικά ασφαλή, στην ανάπτυξη συνείδησης και στην κατανόηση των ρόλων που κάθε φύλο κατέχει. Είναι δύσκολος ο συνδυασμός εργασίας και ανατροφής των παιδιών, κυρίως για τους άντρες γονείς, οι οποίοι προσπαθούν να προσαρμοστούν σε μια πραγματικότητα που παλαιότερα βασιζόταν σε διαφορετικές νοοτροπίες και στερεότυπα της κοινωνίας (Λιμνιάτη 2010). Πλέον ο πατέρας έχει άμεση σχέση με το παιδί και όχι έμμεση μέσω της μητέρας και παρέχοντας μόνο οικονομική υποστήριξη. Γενικότερα παρατηρείται αύξηση της γυναικείας εργασίας, αύξηση της απουσίας του πατέρα (αύξηση διαζυγίων και μονογονεϊκών οικογενειών), μεγαλύτερη πατρική εμπλοκή, και μεγάλη ποικιλία κουλτούρων και πολιτισμών για τον ρόλο του πατέρα και τις υποχρεώσεις του (Cabrera, Tamis-LeMonda, Bradley,

Hofferth & Lamb 2000). Κατανοούμε πως ο πατέρας μπορεί να εμπλέκεται περισσότερο με την ενασχόληση του με τα παιδιά αλλά όσο κοινοί και αν είναι πλέον οι ρόλοι των γονέων και ακόμα και οι δύο γονείς ανταποκρίνονται στον ίδιο βαθμό στις ανάγκες του παιδιού, δεν πάει να πει πως το ίδιο συμβαίνει και σε καθημερινή βάση (Belsky, Gilstrap, & Rovine, 1984). Το γιατί η πατρική ανάμνηση έχει μεγαλύτερη βαρύτητα μπορεί να εξηγηθεί και από το ότι η σχέση με την μητέρα δέχεται μεγαλύτερη τριβή και ίσως φθείρεται και αποδυναμώνεται κατά κάποιο τρόπο η ισχύ της. Μια διαφορετική πιθανή εξήγηση είναι πως η θέση του πατέρα ίσως αποπέμπει περισσότερο κυριαρχία, δύναμη, κύρος. Για αυτή την υπόθεση έχουν γίνει έρευνες οι οποίες έχουν δείξει την επιρροή που έχει το κύρος στην ανάπτυξη της ψυχολογικής προσαρμογής (Rohner 2014, Giotsa & Touloumakos 2014, Giovazolias 2014, Machado 2014). Το τι θα κάνει ο κάθε πατέρας σχετίζεται και με την προσωπικότητα του και τα κοινωνικά του χαρακτηριστικά, αλλά σίγουρα επηρεάζει την ανάπτυξη και την προσαρμογή του παιδιού.

Υπάρχουν πολλοί τύποι πατέρων, όμως ένας από αυτούς είναι και ο συναισθηματικός πατέρας, ο οποίος μόνο θετικά μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη ενός παιδιού. Ενδιαφέρον έχει το ότι ένας συναισθηματικός πατέρας τότε είναι πιθανό να παρουσιάζει μεγαλύτερη συναισθηματικότητα από την μητέρα, που ακόμα και αν εκείνη είναι συναισθηματική, μπορεί να μην αναπτύξει ασφαλή σύνδεση με το παιδί της, με συνέπεια να μην αναπτυχθεί συναισθηματικά και κοινωνικά, φαινόμενο που σπάνια εμφανίζεται στους πατέρες (Caldera et al, 2012, όπως αναφέρεται στην πτυχιακή εργασία Μπαλτιροπούλου & Μπαμίχα 2013).

Μέσα από την έρευνα αποδεικνύεται η επιρροή που έχει ο πατέρας σε όλα τα αναπτυξιακά στάδια τα οποία συνδυάστηκα επηρεάζουν την ψυχολογική προσαρμογή και την ψυχική ανθεκτικότητα του παιδιού σε όλη του την ζωή. Ο πατέρας μπορεί να βοηθήσει στην ασφαλή μείωση της προσκόλλησης της μητέρα και του βρέφους. Παίζει σημαντικό ρόλο στην συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού, το βοηθάει να λύσει το οιδιπόδειο σύμπλεγμα και να διαμορφώσει την προσωπικότητα του. Οι ψυχικές διαταραχές του πατέρα, συνήθως, επηρεάζουν και το παιδί στην ανάπτυξη των συναισθημάτων του. Επίσης, είναι εκείνος που εντάσσει το παιδί στην κοινωνία και του μαθαίνει τους κοινωνικούς κανόνες, για να γίνει στο μέλλον ένα ανεξάρτητο μέλος της κοινωνίας (Μπαλτιροπούλου & Μπαμίχα 2013), και επιπλέον έχει σημαντικό ρόλο το παιχνίδι στην ανάπτυξη σχέσεων και αξιών ανάμεσα στον πατέρα και το παιδί. Όσοι συμμετέχουν ενεργά στην ανατροφή του παιδιού, είναι πιο πιθανό

να κάνουν τα παιδιά να αισθάνονται συναισθηματικά ασφαλή, να νιώθουν περισσότερη σιγουριά και αυτοπεποίθηση στο να εξερευνήσουν το περιβάλλον τους, και καθώς μεγαλώνουν να έχουν καλύτερες κοινωνικές σχέσεις (Craig, 2006). Ο πατέρας είναι μια μορφή εξουσίας που επηρεάζει την κοινωνικοποίηση των παιδιών, την ψυχική οργάνωση, την αυτονομία. Επιπλέον εκείνος θα δώσει σημαντικά πρότυπα στο παιδί για την ανάπτυξη των σχέσεων του και τους κοινωνικούς ρόλους των φίλων. Είναι πρότυπο άντρα και συντρόφου για τα κορίτσια και ο πρώτος φίλος των αγοριών. Οι πατέρες έχουν το ρόλο του καθοδηγητή, του υποστηρικτή και αυτού, που ενθαρρύνει το παιδί να συναντήσει τις προκλήσεις της κοινωνίας και βοηθά την κοινωνική του ανάπτυξη, έξω από την οικογένεια, αναλαμβάνοντας ρόλους πνευματικού καθοδηγητή (Λιμνιάτη 2010, Μπαλτιροπούλου & Μπαμίχα 2013). Επιπλέον ερευνητικά έχει αποδειχθεί πως άτομα με υψηλό φόβο εγγύτητας πιθανό να είχαν έστω έναν απορριπτικό γονέα, ενώ άτομα με χαμηλό φόβο εγγύτητας ήταν πιθανότερο να είχαν υποστηρικτικές μητέρες και όχι υποστηρικτικούς πατέρες (Phillips και συν. 2013).

Γίνεται κατανοητό συνεπώς πως το παιδί κερδίζει αρκετά πράγματα από την θετική συναισθηματική σχέση με τον πατέρα κάτι που επιβεβαιώνεται και από το θεωρητικό πλαίσιο της συγκεκριμένης εργασίας. Η IPARTheory υποστηρίζει τον διαφορετικό και ιδιαίτερο ρόλο που μπορεί να έχει ο πατέρας στην ανάπτυξη του παιδιού και την ψυχολογική του προσαρμογή (Rohner 1998, Veneziano & Rohner 1998). Στο άρθρο των Khaleque και Rohner (2012), υποστηρίζεται πως επτά δυσπροσαρμογές της προσωπικότητας της IPARTheory, παρουσιάζονται μετά από την ανάμνηση απόρριψης από την μητέρα και τείνει να υπάρξει σύνδεση και των επτά με την ανάμνηση απορριπτικής στάσης από τον πατέρα.

Τονίζεται πως η πατρική αγάπη είναι ένα μοναδικός προβλεπτικός παράγοντας για την ανάπτυξη του παιδιού, ανεξάρτητα από την μητρική αγάπη (Rohner και συν. 2009, Rohner & Veneziano 2001, Veneziano, 2000). Ο πατέρας μπορεί να επηρεάσει την ψυχολογική προσαρμογή, να δημιουργήσει προβλήματα δεσμού και επαφής, και να οδηγήσει στην χρήση ουσιών (Rohner και συν. 2009). Στο άρθρο του Rohner 1998 αναφέρονται τα εξής σχετικά με τις μελέτες που γίνονται για τη διερεύνηση της επιρροής του πατέρα: γίνονται μελέτες που αποκλειστικά ερευνούν τη μεταβλητότητα και της πατρικής αποδοχής σχετικά με την ανάπτυξη των ρόλων του φύλου και την εμπλοκή του πατέρα αλλά και μελέτες σχετικά με την επιρροή πατέρα και μητέρας όσον αφορά την φυσιολογική, ψυχολογική, κοινωνική ανάπτυξη.

Ενδιαφέρον έχει η διαχρονική ανασκόπηση 36 μελετών που διεξήχθησαν σε όλες τις χώρες, που διαπιστώνει ότι η αγάπη του πατέρα είναι μερικές φορές μια ισχυρότερη επιρροή για τα βρέφη από την αγάπη της μητέρας. (Ο Rohner και συν. 2011, όπως αναφέρεται στην πτυχιακή εργασία των Μπαλτιροπούλου & Μπαμίχα 2013)

Μέχρι στιγμής έγινε αναφορά στην διαφορά των φύλων ως προς την ευαισθησία στην απόρριψη και τον φόβο εγγύτητας καθώς και σχολιάστηκε η έντονη επίδραση του πατέρα στην εμφάνιση τους. Οι διαφοροποιήσεις μεταξύ των φύλων όμως επιδρούν και στην ψυχολογική προσαρμογή, κάτι το οποίο διαφαίνεται από την βαθμολογία των συμμετεχόντων. Οι γυναίκες βαθμολόγησαν χαμηλότερα, άρα και αρνητικότερα, την ψυχολογική τους προσαρμογή σε σχέση με τους άντρες, ενώ εκείνοι είχαν σημαντικά θετικότερη βαθμολόγηση της ψυχολογικής τους προσαρμογής. **Μεγαλύτερη σχέση με την ψυχολογική προσαρμογή φάνηκε πως έχει η ευαισθησία στην απόρριψη και για τα δύο φύλα, ενώ ο φόβος εγγύτητας μόνο για την ψυχολογική προσαρμογή των αντρών.** Όταν μελετήθηκε η επίδραση της γονικής αποδοχής και της ευαισθησίας στην απόρριψη στην ψυχολογική προσαρμογή είχε μεγαλύτερη επίδραση, από τη διαμεσολάβηση μόνο του φόβου εγγύτητας ή τη διαμεσολάβηση και της ευαισθησίας στην απόρριψη και του φόβου εγγύτητας ταυτόχρονα. Άρα γίνεται κατανοητή η μεγάλη επιρροή της ευαισθησίας στην απόρριψη στην ψυχολογική προσαρμογή. Όταν δημιουργούνται ανασφαλείς και ανώριμες αντιδράσεις, τότε σίγουρα βλάπτεται η ψυχική υγεία και οι σχέσεις των ανθρώπων. Οι γυναίκες είναι πιθανό λοιπόν να αξιολογούν χαμηλότερα την ψυχολογική τους προσαρμογή επειδή φάνηκε στην συγκεκριμένη μελέτη πως έχουν υψηλότερο βαθμό ευαισθησίας στην απόρριψη. Επιπλέον έρευνες δείχνουν την μεγαλύτερη τάση που έχουν οι γυναίκες να διακόπτουν μια σχέση τόσο αν έχουν ευαισθησία στην απόρριψη όσο και στον φόβο εγγύτητας (Hazan & Shaver 1987), και επιπλέον πιθανό αξιολογούν χαμηλότερα την ψυχολογική τους προσαρμογή διότι είναι πιο πιθανό να κάνουν αρνητικές σκέψεις οι οποίες συχνά οδηγούν σε κατάθλιψη, κυρίως στις γυναίκες (Ayduk, Downey & Kim 2001).

Ενδιαφέρον έχει η μικρότερη προβλεπτική σχέση της γονικής αποδοχής για την ψυχολογική προσαρμογή. Η μικρή επιρροή της γονικής αποδοχής και απόρριψης στην ψυχολογική προσαρμογή μπορεί να εξηγηθεί από το ότι τα άτομα είναι νεαροί ενήλικες. Σε αυτό το αναπτυξιακό στάδιο σε προτεραιότητα στη ζωή του ατόμου

έρχονται οι διαπροσωπικές σχέσεις και αυτή η περίοδος χαρακτηρίζεται από την ικανότητα του ατόμου να μοιράζεται, να ανήκει στην κοινωνική ομάδα, να δημιουργεί προσωπική ταυτότητα, και να αναπτύσσει ξεκάθαρους ρόλους. Γίνεται επικέντρωση του ατόμου στη δημιουργία νέων σχέσεων και η άμεση επιρροή από τους γονείς παραμερίζεται. Σύμφωνα με τον Erikson η νεαρή ενήλική ζωή σχετίζεται με την οικειότητα ή την απομόνωση (Pervin & John 2001). Τα άτομα οδηγούνται από την αγάπη και θέλουν να την εκφράσουν σε συντρόφους και φίλους. Για αυτούς τους λόγους η ευαισθησία στην απόρριψη και ο φόβος εγγύτητας επηρεάζουν πιο άμεσα την ψυχολογική προσαρμογή των νεαρών ενηλίκων. Σε αυτή την ηλικία η προσπάθεια δημιουργίας σχέσεων μπορεί να επηρεαστεί σαφώς από τον τρόπο με τον οποίο το κάθε άτομο συναναστρέφεται με τους γονείς του. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να ξεχαστεί ο ρόλος και η σπουδαιότητα της γονικής αποδοχής. Έτσι και αλλιώς τα βιώματα από το οικογενειακό περιβάλλον είναι αυτά που σε μεγάλο βαθμό ορίζουν τις συμπεριφορές που θα εκφραστούν κατά την δημιουργία νέων σχέσεων. Η ευαισθησία στην απόρριψη και ο φόβος εγγύτητας επηρεάζονται σε κάποιο βαθμό από τους γονείς και για αυτό υπάρχει επιρροή των γονέων στην ψυχολογική προσαρμογή απλά είναι ίσως μικρότερη αλλά και κομμάτι άλλων συμπεριφορών. Αυτό το εύρημα επιβεβαιώνεται και από το ότι την ψυχολογική προσαρμογή σε μεγάλο βαθμό μπορεί να την προβλέψει η ευαισθησία στην απόρριψη και ο φόβος εγγύτητας και σε μικρότερο βαθμό η γονική αποδοχή. Επιπρόσθετα και το μοντέλο μερικής διαμεσολάβησης εξηγεί καλύτερα και σε μεγαλύτερο ποσοστό την ψυχολογική προσαρμογή από την συνολική επιρροή μόνο της γονικής αποδοχής στην ψυχολογική προσαρμογή. Έτσι για τους νεαρούς ενήλικες η ευαισθησία που μπορεί να έχουν σε κάθε απορριπτική συμπεριφορά, αλλά και ο φόβος του να επικοινωνήσουν συναισθηματικά μπορεί άμεσα να εμποδίσει την ψυχολογική προσαρμογή των ατόμων, δημιουργώντας συναισθήματα δυσβάσταχτα για τον ψυχισμό όπως άγχος, καταθλιπτικά συμπτώματα, συμπτώματα που οδηγούν στην κοινωνική απομόνωση και απομάκρυνση.

Το μοντέλο διαμεσολάβησης και με τις δύο διαμεσολαβητικές που ερευνήθηκε φανερώνει μερική διαμεσολάβηση. Αυτό σημαίνει πως η γονική αποδοχή και απόρριψη μέσα από την ευαισθησία στην απόρριψη και τον φόβο εγγύτητας επηρεάζει την ψυχολογική προσαρμογή του ατόμου, αλλά σε ένα βαθμό συνεχίζει να επηρεάζει την ψυχολογική προσαρμογή άμεσα χωρίς τις διαμεσολαβήσεις. Συνεπώς

και άλλες μεταβλητές είναι απαραίτητο να διαμεσολαβήσουν έτσι ώστε μην υπάρχει άμεση σχέση ανάμεσα στην ψυχολογική προσαρμογή και τη γονική αποδοχή-απόρριψη. Συνδυαστικά **οι τρεις μεταβλητές προβλέπουν μεγάλο ποσοστό της ψυχολογικής προσαρμογής.** Η ψυχολογική προσαρμογή όντας μια ευρεία έννοια το να μπορεί να εξηγηθεί από αυτές τις μεταβλητές είναι ένα αρκετά σημαντικό εύρημα.

Καταληκτικά στο άρθρο υποστηρίζεται ένα **μοντέλο μερικής διαμεσολάβησης**, όπου η ψυχολογική προσαρμογή προβλέπεται τόσο από στην γονική αποδοχή, την ευαισθησία στην απόρριψη και τον φόβο εγγύτητας συνδυαστικά, αλλά ένα μέρος της επιρροής προέρχεται άμεσα από την γονική αποδοχή και απόρριψη. Βρέθηκαν και διαφορές ανάμεσα στα φύλα με τις γυναίκες να βιώνουν μεγαλύτερη ευαισθησία στην απόρριψη ή οποία επηρεάζεται από τον πατέρα κυρίως, και με τους άντρες να βιώνουν μεγαλύτερο φόβο εγγύτητας επηρεαζόμενοι και από τους δύο γονείς αλλά κυρίως επηρεάζεται η ψυχολογική τους προσαρμογή από την απόρριψη του πατέρα. Σημαντικό λοιπόν ρόλο φαίνεται να έχει ο πατέρας στην επιρροή των παιδιών του αλλά και η ευαισθησία στην απόρριψη και ο φόβος εγγύτητας στην ψυχολογική προσαρμογή τους. Η γονική και κυρίως πατρική αποδοχή συνδέεται περισσότερο με την ευαισθησία στην απόρριψη και τον φόβο εγγύτητας, τα οποία με την σειρά τους επηρεάζουν την καθημερινότητα του ανθρώπου είτε θετικά, είτε αρνητικά.

Πυροδοτούνται από την συγκεκριμένη έρευνα ιδέες για περαιτέρω έρευνα και ανάλυση όσον παρατηρήθηκαν. Θα ήταν ίσως πιο ολοκληρωμένη η διερεύνηση της γονικής αποδοχής και απόρριψης με ερωτήσεις που να προσδιορίζουν τη δομή και τη σύσταση της οικογένειας (χωρισμένοι γονείς, πόσα αδέλφια στην οικογένεια και σε τι σειρά βρίσκεται το άτομο), την ηλικία των γονέων και την επαγγελματική τους κατάσταση. Όλοι αυτοί οι παράγοντες μπορούν να επηρεάσουν την γονικότητα, όπως για παράδειγμα η ηλικία του γονέα πιθανό να σχετίζεται και με την θέληση του να αποκτήσει κάποιο παιδί (Cabrer, Tamis-LeMonda, Bradley, Hofferth & Lamb 2000). Επιπλέον αν το άτομο έχει αδέλφια, το αν εκείνο είναι πρώτο, στη μέση ή τελευταίο σχετίζεται με την αντιμετώπιση των γονέων. Πιθανό μικρότερα παιδιά οικογενειών να έχουν μικρότερη σχέση με τον πατέρα, διότι εκείνος αναλαμβάνει υποχρεώσεις των μεγαλύτερων παιδιών και η μητέρα είναι αφοσιωμένη στην ανάπτυξη του μικρού

παιδιού (Belsky, Gilstrap, & Rovine, 1984). Θετικό θα ήταν να ερωτηθούν τα άτομα αν στα φοιτητικά τους αυτά χρόνια διαμένουν με τους γονείς τους, παράγοντας που μπορεί να αυξάνει τα επίπεδα άμεσης επιρροής των γονέων στην ψυχολογική προσαρμογή των παιδιών. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα είχε να ερωτηθούν και οι ίδιοι γονείς για τα δικά τους επίπεδα γονικής αποδοχής απόρριψης, ευαισθησίας στην απόρριψη και φόβου εγγύτητας και να γίνουν συγκρίσεις μεταξύ των οικογενειών αλλά εντός της ίδιας οικογένειας.

Τέλος θα έπρεπε να ερωτηθεί το άτομο για το αν έχει κάποια στενή διαπροσωπική σχέση αυτό το διάστημα, για τη διάρκεια και το είδος της σχέσης. Ευρήματα δείχνουν πως νεαροί ενήλικες που έχουν αποκλειστική σχέση είναι πιθανό να έχουν μικρότερο φόβο εγγύτητας, από όσους δεν έχουν σχέση (Descunter & Thelen 1991, όπως αναφέρεται στο άρθρο των Thelen και συν. 2000).

Κάποιες από τις παραπάνω προτάσεις θα μπορούσαν να θεωρηθούν και πιθανές ελλείψεις της συγκεκριμένης έρευνας. Εκτός από τα θετικά φυσικά και η έρευνα είχε κάποιες αδυναμίες. Αρχικά δεν βρέθηκε πλήρη διαμεσολάβηση όπως προβλεπόταν αλλά μερική διαμεσολάβηση. Η επίδραση της συγκεκριμένης διαμεσολάβησης ήταν μικρή αλλά στατιστικά σημαντική και πρέπει να υπογραμμιστεί πως οι μεταβλητές που σχετίζονται με την ψυχολογία είναι σύνθετες και πολυδιάστατες, άρα συνεπώς ακόμα και μικρές επιδράσεις, αλλά φυσικά στατιστικά σημαντικές, θεωρούνται αξιόλογες. Όλες οι μετρήσεις όμως ήταν αξιόπιστες δίνοντας διαφορετική δύναμη στα αποτελέσματα. Πιθανό να επηρεάζει τα αποτελέσματα η συγχρονική φύση της έρευνας. Το ότι όλα τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν ταυτόχρονα δυσκολεύει την εύρεση αιτιωδών σχέσεων, και χρονικών αλληλουχιών.

Παρά τα όποια αρνητικά, η συγκεκριμένη έρευνα έχει μεγάλη πρακτική αξία. Αρχικά επιβεβαιώνεται η επιρροή που έχει ο πατέρας στην ανάπτυξη των παιδιών, και τονίζεται η ανάγκη να διερευνηθεί ευρύτερα ο ρόλος του. Η ανάγκη στενών σχέσεων με τον πατέρα σε περίπτωση που αυτός είναι μακριά ή οι γονείς χωρισμένοι, μπορεί να οδηγήσει σε δυσλειτουργίες για τις οποίες υπάρχει μεγαλύτερη προβλεπτικότητα και συνεπώς καλύτερη προσπάθεια αντιμετώπισης των προβλημάτων. Όταν οι ειδικοί ανακαλύπτουν πως ένα άτομο έχει δεχθεί απόρριψη

στην παιδική ηλικία γνωρίζουν πως είναι προδιατεθειμένο να αντιδράσει με συγκεκριμένους τρόπους. Μπορούμε να μιλήσουμε συνεπώς για ένα σύνδρομο αποδοχής και απόρριψης (acceptance– rejection syndrome), που πρέπει να διερευνηθεί και να ληφθεί υπόψη από τους ειδικούς ψυχικής υγείας (Rohner 2004). Γίνεται ξεκάθαρο πως οι γυναίκες έχουν μια υπερευαισθησία στην απόρριψη και οι άντρες μεγαλύτερο φόβο εγγύτητας. Μπορώντας πια να προβλέψουμε σε κάποιο βαθμό την ψυχολογική προσαρμογή, μπορούν ανάλογα να δημιουργηθούν δράσεις για την πρόληψη, αντιμετώπιση και διαχείριση της πιθανής ανάπτυξης ψυχοπαθολογίας και κατάθλιψης, με ευρύτερο σκοπό πάντα την ψυχολογική αρμονία και το ευ ζην. Τονίζεται η σημασία της συναισθηματικής εγγύτητας, της ειλικρίνειας, της αγάπης και της σημαντικότητας των διαπροσωπικών σχέσεων. Άλλωστε ο σκοπός της ανθρώπινης ύπαρξης είναι να επικοινωνεί, να αναπτύσσεται, να αγαπάει και να αγαπιέται.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Amato P. R. (1994). Father-Child Relations, Mother-Child Relations, and Offspring Psychological Well-Being in Early Adulthood. *Journal of Marriage and Family*, 56(4), 1031-1042. doi:10.2307/353611

Ayduk, O., Downey, G., & Kim, M. (2001). Rejection sensitivity and depressive symptoms in women. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(7), 868 – 877. doi:10.1177/0146167201277009

Ayduk, O., Downey, G., Testa, A., Yen, Y., & Shoda, Y. (1999). Does rejection elicit hostility in rejection sensitive women?. *Social Cognition*, 17(2), 245–271. doi:10.1521/soco.1999.17.2.245

Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7(2), 147-178. doi:10.1177/0265407590072001

Belsky, J., Gilstrap, B., & Ravine, M. (1984). The Pennsylvania Infant and Family Development Project: 1. Stability and change in mother-infant and father-infant interaction at one, three, and nine months. *Child Development*, 55(3), 692–705. doi:10.2307/1130122

Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment* (2nd ed.). New York: Basic Books. (Original work published 1969)

Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28(5), 759-775. doi:10.1037/0012-1649.28.5.759

Brookings, J. B., Zembar, M. J., & Hochstetler, G. M. (2003). An interpersonal circumplex/five-factor analysis of the Rejection Sensitivity Questionnaire. *Personality and Individual Differences*, 34(3), 449–461. doi:10.1016/S0191-8869(02)00065-X

Cabrera, N., Tamis-LeMonda, C. S., Bradley, R. H., Hofferth, S., & Lamb, M. E. (2000). Fatherhood in the 21st century. *Child Development*, 71(1), 127–136. doi:10.1111/1467-8624.00126

Chyung, Y., & Lee, J. (2008). Intimate partner acceptance, remembered parental acceptance in childhood, and psychological adjustment among Korean college students in ongoing attachment relationships. *Cross-Cultural Research*, 42(1), 77-86. doi:10.1177/1069397107309857

Craig, L. (2006). Does father care mean fathers share? A comparison of how mothers and fathers in intact families spend time with children. *Gender & Society*, 20(2), 259 – 281. doi:10.1177/0891243205285212

Downey, G., Lebolt, A., Rincon, C., & Freitas, A. L. (1998). Rejection sensitivity and children's interpersonal difficulties. *Child Development*, 69(4), 1074-1091. doi:10.2307/1132363

Downey, G., & Feldman, S. (1996). Implications of rejection sensitivity for intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(6), 1327–1343. Retrieved from:[http://socialrelations.psych.columbia.edu/images/stories/docs/publications/\(14\)RS_Intimate_Relationships.pdf](http://socialrelations.psych.columbia.edu/images/stories/docs/publications/(14)RS_Intimate_Relationships.pdf)

Downey, G., Feldman, S., & Ayduk, O. (2000). Rejection sensitivity and male violence in romantic relationships. *Personal Relationships*, 7(1), 45– 61. doi:0.1111/j.1475-6811.2000.tb00003.x

Downey, G., Freitas, A. L., Michaelis, B., & Khouri, H. (1998). The self-fulfilling prophecy in close relationships: Rejection sensitivity and rejection by romantic partners. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(2), 545–560. doi:10.1037/0022-3514.75.2.545

Dural, G., & Yalcin, I. (2014). Investigation of Relationship Between Parental Acceptance and Psychological Adjustment Among University Students. *The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 27(3), 221-232. doi:10.5350/DAJPN2014270305

Dwairy, M. (2010). Parental acceptance-rejection. A fourth cross-cultural research on parenting and psychological adjustment of children. *Journal of Child and Family Studies*, 19(1),30–35. doi:10.1007/s10826-009-9338-y

Erozkan, A. (2009). Rejection sensitivity levels with respect to attachment styles, gender, and parenting styles: A study with Turkish students. *Journal of Social Behavior and Personality*, 37(1), 1-14. doi:10.2224/sbp.2009.37.1.1

Feldman, S., & Downey, G. (1994). Rejection sensitivity as a mediator of the impact of childhood exposure to family violence on adult attachment behavior. *Development and Psychopathology*, 6(1), 231–247. Retrieved from:
[http://socialrelations.psych.columbia.edu/images/stories/docs/publications/\(34\)RS_Adult_Attachment_Behavior.pdf](http://socialrelations.psych.columbia.edu/images/stories/docs/publications/(34)RS_Adult_Attachment_Behavior.pdf)

Giotsa, A. & Touloumakos, A. (2014). Perceived Parental Acceptance and Psychological Adjustment: The Moderating Role of Parental Power and Prestige Among Greek Pre-Adolescents. *Cross-Cultural Research*, 48(3), 250– 258. doi:10.1177/1069397114528300

Giovazolias, T. (2014). The Moderating Role of Parental Power and Prestige on the Relationship Between Remembered Parental Acceptance and Psychological Adjustment Among Young Greek Adults. *Cross-Cultural Research*, 48(3) 240– 249. doi:10.1177/1069397114528299

Hafen, C. A., Spilker, A., Chango, J., Marston, E. S., & Allen, J. P. (2014). To accept or reject? The impact of adolescent rejection sensitivity on early adult romantic relationships. *Journal of Research on Adolescence*, 24(1), 55–64. Retrieved from: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=0d882b5f-98f0-4af5-8cba-1bfd41f658ad%40sessionmgr4005&vid=60&hid=4107>

Harper, M. S., Dickson, J. W., & Welsh, D. P. (2006). Self-silencing and rejection sensitivity in adolescent romantic relationships. *Journal of Youth and Adolescence*, 35(3), 459 – 467. doi:10.1007/s10964-006-9048-3

Hazan, C., & Shaver, E (1987). Conceptualizing romantic love as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524. doi:10.1037/0022-3514.52.3.511

Hook, M. K., Gerstein, L. H., Detterich, L., & Gridley, B. (2003). How close are we? Measuring intimacy and examining gender differences. *Journal of Counseling & Development*, 81(4), 462–472. doi:10.1002/j.1556-6678.2003.tb00273.x

Ingersoll, T.S., Norvilitis, J.M., Zhang, J., Jia, S., Tetewsky, S. (2008). Reliability and Validity of the Fear of Intimacy Scale in China. *Journal of Personality Assessment*. 90(3), 270–279. doi:10.1080/00223890701885019

Κάτσης, Α., Σιδερίδης, Γ., Εμβαλιώτης, Α. (2010). *Στατιστικές μέθοδοι στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Τόπος.

Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2002). Perceived parental acceptance – rejection and psychological adjustment: A meta-analysis of cross-cultural and intracultural studies. *Journal of Marriage and Family*, 64(1), 54 – 64. doi:10.1111/j.1741-3737.2002.00054.x

Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2012). Transnational Relations between perceived parental acceptance and personality dispositions of children and adults: A meta-analytic review. *Personality and Social Psychology*, 16(2), 103–115. doi:10.1177/1088868311418986

Levy, S. R., & Ayduk, O., & Downey, G. (2001). The role of rejection sensitivity in people's relationships with significant others and valued social groups. In M. R. Leary (Ed.), *Interpersonal rejection* (pp. 251-277). New York: Oxford University Press.
<https://books.google.gr>

Λιμνιάτη, Κ. (2010). *Νέα Δεδομένα στους Γονεϊκούς Ρόλους: Κοινωνική Μητρότητα και Επαναπροσδιορισμός της Πατρότητας*. (ανέκδοτη διπλωματική εργασία) Πανεπιστήμιο Αιγαίου ΠΜΣ: Φύλο και Νέα Εκπαιδευτικά και Εργασιακά Περιβάλλοντα στην Κοινωνία της Πληροφορίας, του Τμήματος Επιστημών της Προσχολικής Αγωγής και του Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού της Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών.

Retrieved from:

<http://hellanicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/11610/13875/file0.pdf?sequence=1>

Li, R. H., Kao, C. M., & Wu, Y.Y (2015). Gender differences in psychological well-being: Test of factorial invariance. *Quality of Life Research*, 24(11), 2577-2581. doi:10.1007/s11136-015-0999-2

Lutwak, N., Panish, J., & Ferrari, J. (2003). Shame and guilt: characterological vs. behavioral self-blame and their relationship to fear of intimacy. *Personality and Individual Differences*, 35(4), 901–916. doi:10.1016/S0191-8869(02)00307-0

Machado, M., Machado, F., Neves, S., & Fávero, M. (2014). How do parental acceptance-rejection, power, and prestige affect psychological adjustment? A quantitative study with a sample of Portuguese college students. *Cross Cultural Research*, 48(3), 295-304. doi:10.1177/1069397114528459

Martin, J. L., & Ashby, J. S. (2004). Perfectionism and fear of intimacy: Implications for relationships. *Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 12(4), 368–374. doi: 10.1177/1066480704267279

McAdams, D. P., Lester, R., Brand, P., McNamara, W., & Lensky, D. B. (1988). Sex and the TAT: Are women more intimate than men? Do men fear intimacy? *Journal of Personality Assessment*, 52(3), 397–409. doi:10.1207/s15327752jpa5203_1

Μπαλτιροπούλου, Β., Μπαμίχα, Α. (2014). *Ο ρόλος του πατέρα στην φροντίδα και την αγωγή του παιδιού προσχολικής ηλικίας*. (ανέκδοτη πτυχιακή εργασία). Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Ηπείρου, Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας, Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας.

Retrieved from: <http://apothetirio.teiep.gr/xmlui/handle/123456789/783>

Murray, L. R. (2009) Fear of intimacy in females: An investigation of fear of intimacy scale scores in relation to gender roles. (dissertation) *Widener University*, 1- 10. Retrieved from: <http://search.proquest.com/docview/1370245012>

Murray, S. L., Bellavia, G., Feeney, B., Holmes, J. G., & Rose, P. (2001). The contingencies of interpersonal acceptance: When romantic relationships function as a self affirmational resource. *Motivation and Emotion*, 25(2), 163-189. doi:10.1023/A:1010618010115

Parmar, P., & Rohner, R. P. (2005). Relations among perceived intimate partner acceptance, remembered parental acceptance, and psychological adjustment among young adults in India. *Ethos*, 33(3), 402-413. doi:10.1525/eth.2005.33.3.402

Pervin, L.A., John, O.P. (2001). *Θεωρίες προσωπικότητας. Έρευνα και Εφαρμογές*. (Μεταφρ. Αλεξανδροπούλου, Δασκαλοπούλου). Αθήνα, Εκδόσεις Τυπωθήτω – Δαρδανός.

Phillips, T. M., Wilmoth, J.D., Wall, S. K., Peterson, D. J., Buckley, R., & Phillips, L. E. (2013). Recollected parental care and fear of intimacy in emerging adults. *Family Journal*, 21(3), 335–341. doi: 10.1177/1066480713476848

Power, T.G., & Parke, R.D. (1983). Patterns of mother and father play with their 8-month-olds infant: A multiple analysis approach. *Infant Behavior and Development*, 6(4), 453–459. doi: 10.1016/S0163-6383(83)90256-4

Purdie, V., & Downey, G. (2000). Rejection sensitivity and adolescent girls' vulnerability to relationship-centered difficulties. *Child Maltreatment* 5(4): 338-349. doi:10.1177/1077559500005004005

Rohner, R. P. (1998). Father love and child development: History and current evidence. *Current Directions in Psychological Science*, 7(5), 157- 161. doi:10.1111/1467-8721.ep10836851

Rohner, R. P. (2004). The parental “acceptance–rejection syndrome”. Universal correlates of perceived rejection. *American Psychologist*, 59(8), 830-840. Retrieved from: <http://psycnet.apa.org/index.cfm?fa=buy.optionToBuy&uid=2004-20395-032>

Rohner, R. P., (2008). Parental acceptance-rejection theory studies of intimate adult relationships. *Cross-Cultural Research*, 42(1), 5-12. doi:10.1177/1069397107309749

Rohner, R. P. (2014). Parental Power and Prestige Moderate the Relationship Between Perceived Parental Acceptance and Offspring’s Psychological Adjustment: Introduction to the International Father Acceptance-Rejection Project. *CrossCultural Research*, 48(3) 197-213. doi:10.1177/1069397114528295

Rohner, R. P. (2015). Introduction to Interpersonal Acceptance- Rejection Theory (IPARTHEORY), Methods, Evidence, and Implications. *University of Connecticut*, Revised October 6, 2015.

Rohner, R. P., & Britner, P. A. (2002). Worldwide mental health correlates of parental acceptance-rejection: Review of cross-cultural and intracultural evidence. *Cross-Cultural Research*, 36(1), 16-47. doi: 10.1177/106939710203600102

Rohner, R. P., & Khaleque, A. (2002). *Parental acceptance-rejection and life-span development: A universal perspective*. In W. J. Lonner, D. L. Dinnell, S. A. Hayes, & D. N. Sattler (Eds.), *Online readings in psychology and culture* (Unit 11, Chapter 4), Center for Cross-Cultural Research, Western Washington University, Bellingham, WA.. Retrieved from: <http://scholarworks.gvsu.edu/orpc/vol6/iss1/4/>

Rohner, R. P., Khaleque, A., & Cournoyer, D. E. (2009). Introduction to parental acceptance-rejection theory, methods, evidence, and implications. *University of Connecticut*, Revised April 10, 2009.

Romero-Canyas, R., Downey, G., Berenson, K., Ayduk, O., & Kang, N. J. (2010). Rejection sensitivity and the rejection-hostility link in romantic relationships. *Journal of Personality*, 78(1), 119–148. doi:10.1111/j.1467-6494.2009.00611.x

Ρούσσοσ, Π. Λ., & Τσαούσης, Γ. (2011). *Στατιστική στις επιστήμες της συμπεριφοράς με τη χρήση του SPSS*. Αθήνα: Τόπος.

Ryff, C. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069–1081. doi:10.1037/0022-3514.57.6.1069

Shaver, P. R., & Mikulincer, M. (2007). Adult attachment strategies and the regulation of emotion. In J. J. Gross (Ed.), *Handbook of Emotion Regulation* (pp. 446–465). New York: Guilford Press. Retrieved from: <http://ist-socrates.berkeley.edu/~boblev/images/affective%20science%20readings/Shaver/20100309110651377.pdf>

Sobral, M. P., Teixeira, C. P., Costa, M. E. (2015). Who Can Give Me Satisfaction? Partner Matching in Fear of Intimacy and Relationship Satisfaction. *The Family Journal*, 23(3), 247-253. doi:10.1177/1066480715573709

Thelen, M. H., Vander Wal, J. S., Muir Thomas, A., & Harmon R. (2000). Fear of intimacy among dating couples. *Behavior Modification*, 24(2), 223–240. doi:10.1177/0145445500242004

Veneziano, R. (2000). Perceived paternal and maternal warmth and African American and European American youths' psychological adjustment. *Journal of Marriage and the Family*, 62(1), 123–132. Retrieved from: <http://www.jstor.org/stable/1566692>

Veneziano, R., & Rohner, R. (1998). Perceived paternal acceptance, paternal involvement, and youths' psychological adjustment in a rural, biracial southern community. *Journal of Marriage and the Family*, 60(2), 335–343. Retrieved from: <http://www.jstor.org/stable/353852>

Videon, T. M. (2005). Parent–child relations and children's psychological well-being: Do dads matter. *Journal of Family Issues*, 26(1), 55–78. doi:10.1177/0192513X04270262

Weingarten, K. (1991). The discourses of intimacy: Adding a social constructionist and feminist view. *Family Process* 30(3), 285–305. doi:10.1111/j.1545-5300.1991.00285.x

Zimmer-Gembeck, M. J., & Nesdale, D. (2013). Anxious and angry rejection sensitivity, social withdrawal and retribution in high and low ambiguous situations. *Journal of Personality*, 81(1), 29– 38. doi:10.1111/j.1467-6494.2012.00792.x

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Δημογραφικά

1. **Ηλικία.** Πόσο ετών είστε; _____(χρόνια)
  2. **Φύλο.**
    1. _____ Άντρας
    2. _____ Γυναίκα
  3. **Εθνικότητα.** Ποια είναι η εθνική σας ταυτότητα;
    - ___ 1. Ελληνική
    - ___ 2. Αλβανική
    - ___ 3. Άλλο. (παρακαλούμε προσδιορίστε): _____.
  4. **Γλώσσα.** Ποια γλώσσα μιλάτε κυρίως στο σπίτι;
    - ___ 1. Ελληνικά
    - ___ 2. Αλβανικά
    - ___ 3. Άλλο _____ (παρακαλούμε προσδιορίστε)
  5. **Θρήσκευμα.** Ποιο είναι το θρήσκευμά σας;
    - ___ 1. Χριστιανός Ορθόδοξος
    - ___ 2. Άλλο _____ (παρακαλούμε προσδιορίστε)
  6. **Εκπαίδευση.** Σε ποια Σχολή/Τμήμα φοιτάτε;
_____
- Σε ποιο έτος είστε;
_____

**Ερωτηματολόγιο γονικής αποδοχής-απόρριψης (εκδοχή για ενήλικες)-
Parental Acceptance-Rejection Questionnaire Adult version- (PARQ-F/-
M)**

Οι παρακάτω σελίδες περιλαμβάνουν μια σειρά από δηλώσεις που περιγράφουν τον τρόπο με τον οποίο οι γονείς μερικές φορές φέρονται προς τα παιδιά τους. Διαβάστε κάθε δήλωση προσεκτικά και σκεφτείτε πόσο καλά περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο οι γονείς σας, σας φέρονταν όταν ήσασταν περίπου 7-12 χρονών. Δώστε την πρώτη σας εντύπωση και προχωρήστε στην επόμενη ερώτηση χωρίς να επιμείνετε περισσότερο σε κάποια από αυτές. Απαντήστε σε κάθε δήλωση με βάση **την πραγματική συμπεριφορά των γονιών σας** και όχι την συμπεριφορά που θα θέλατε να έχουν. Δώστε μία απάντηση κάθε φορά χρησιμοποιώντας την παρακάτω κλίμακα. Απαντήστε πρώτα για τον πατέρα σας και έπειτα για την μητέρα σας.

①	②	③	④
Πάντα	Μερικές Φορές	Σπάνια	Ποτέ

Ο Πατέρας μου...

1	Έλεγε καλά λόγια για μένα.	①	②	③	④
2	Δε μου έδινε καθόλου σημασία.	①	②	③	④
3	Με διευκόλυνε με τον τρόπο του να του μιλώ για πράγματα που ήταν σημαντικά για μένα.	①	②	③	④
4	Με χτυπούσε ακόμη κι αν μερικές φορές δεν το άξιζα.	①	②	③	④
5	Με έβλεπε ως μεγάλο μπελά.	①	②	③	④
6	Με τιμωρούσε πολύ αυστηρά όταν θύμωνε.	①	②	③	④
7	Ήταν πάντοτε πολύ απασχολημένος για να απαντήσει στις ερωτήσεις μου.	①	②	③	④
8	Φαινόταν να με αντιπαθεί.	①	②	③	④
9	Έδειχνε πραγματικά ενδιαφέρον για τις δραστηριότητές μου.	①	②	③	④
10	Μου έλεγε πολλά σκληρά λόγια.	①	②	③	④
11	Με αγνοούσε όταν του ζητούσα βοήθεια.	①	②	③	④
12	Με έκανε να νιώθω ότι με θέλει και με χρειάζεται.	①	②	③	④
13	Μου έδινε πολλή σημασία.	①	②	③	④
14	Έκανε τα πάντα για να με στεναχωρεί.	①	②	③	④
15	Ξεχνούσε σημαντικά πράγματα που νομίζω θα έπρεπε να θυμάται.	①	②	③	④
16	Με έκανε να νιώθω ότι δε μ' αγαπά, αν έκανα κάποια αταξία.	①	②	③	④
17	Με έκανε να αισθάνομαι ότι ασχολούμαι με σημαντικά πράγματα	①	②	③	④
18	Με φοβέριζε ή με απειλούσε όταν έκανα κάποιο λάθος.	①	②	③	④

19	Ενδιαφερόταν για το τι σκέφτομαι και ήθελε να το συζητώ μαζί του.	①	②	③	④
20	Ό,τι και αν έκανα, νόμιζε ότι τα άλλα παιδιά συμπεριφέρονταν καλύτερα από μένα.	①	②	③	④
21	Μου έδειχνε ότι δεν με θέλει.	①	②	③	④
22	Μου έδειχνε την αγάπη του.	①	②	③	④
23	Με αγνοούσε όσο δεν έκανα κάτι που τον ενοχλεί.	①	②	③	④
24	Μου συμπεριφερόταν με στοργή και καλοσύνη.	①	②	③	④

①	②	③	④
Πάντα	Μερικές Φορές	Σπάνια	Ποτέ

Η Μητέρα μου...

1	Έλεγε καλά λόγια για μένα.	①	②	③	④
2	Δε μου έδινε καθόλου σημασία.	①	②	③	④
3	Με διευκόλυνε με τον τρόπο του να της μιλώ για πράγματα που ήταν σημαντικά για μένα.	①	②	③	④
4	Με χτυπούσε ακόμη κι αν μερικές φορές δεν το άξιζα.	①	②	③	④
5	Με έβλεπε ως μεγάλο μπελά.	①	②	③	④
6	Με τιμωρούσε πολύ αυστηρά όταν θύμωνε.	①	②	③	④
7	Ήταν πάντοτε πολύ απασχολημένη για να απαντήσει στις ερωτήσεις μου.	①	②	③	④
8	Φαινόταν να με αντιπαθεί.	①	②	③	④
9	Έδειχνε πραγματικά ενδιαφέρον για τις δραστηριότητές μου.	①	②	③	④
10	Μου έλεγε πολλά σκληρά λόγια.	①	②	③	④
11	Με αγνοούσε όταν της ζητούσα βοήθεια.	①	②	③	④
12	Με έκανε να νιώθω ότι με θέλει και με χρειάζεται.	①	②	③	④
13	Μου έδινε πολλή σημασία.	①	②	③	④
14	Έκανε τα πάντα για να με στεναχωρεί.	①	②	③	④
15	Ξεχνούσε σημαντικά πράγματα που νομίζω θα έπρεπε να θυμάται.	①	②	③	④
16	Με έκανε να νιώθω ότι δε μ' αγαπά, αν έκανα κάποια αταξία.	①	②	③	④
17	Με έκανε να αισθάνομαι ότι ασχολούμαι με σημαντικά πράγματα	①	②	③	④
18	Με φοβέριζε ή με απειλούσε όταν έκανα κάποιο λάθος.	①	②	③	④
19	Ενδιαφερόταν για το τι σκέφτομαι και ήθελε να το συζητώ μαζί της.	①	②	③	④
20	Ό,τι και αν έκανα, νόμιζε ότι τα άλλα παιδιά συμπεριφέρονταν καλύτερα από μένα.	①	②	③	④
21	Μου έδειχνε ότι δεν με θέλει.	①	②	③	④

22	Μου έδειχνε την αγάπη της.	①	②	③	④
23	Με αγνοούσε όσο δεν έκανα κάτι που την ενοχλεί.	①	②	③	④
24	Μου συμπεριφερόταν με στοργή και καλοσύνη.	①	②	③	④

Ερωτηματολόγιο αξιολόγησης της προσωπικότητας-Personality Assessment Questionnaire (PAQ)

Οι παρακάτω σελίδες περιλαμβάνουν προτάσεις που περιγράφουν τον τρόπο που οι άνθρωποι νιώθουν για τον εαυτό τους. Διαβάστε τη κάθε πρόταση προσεχτικά και σκεφτείτε κατά πόσο σωστά αυτή σας περιγράφει. Κάντε γρήγορα· δώστε τη πρώτη σας εντύπωση και προχωρήστε στην επόμενη πρόταση. Μη μένετε πολύ σε κάθε πρόταση.

Τέσσερα κουτιά είναι σχεδιασμένα για κάθε πρόταση. Εάν η πρόταση είναι αλήθεια για εσάς, τότε αναρωτηθείτε, «Είναι σχεδόν πάντα αλήθεια;» ή «Είναι μερικές φορές αλήθεια;». Εάν πιστεύετε ότι η πρόταση είναι σχεδόν πάντα αλήθεια, βάλτε ένα X στο κουτάκι ΣΧΕΔΟΝ ΠΑΝΤΑ ΑΛΗΘΕΙΑ· εάν πιστεύετε ότι η πρόταση είναι μερικές φορές σημειώστε ΜΕΡΙΚΕΣ ΦΟΡΕΣ ΑΛΗΘΕΙΑ. Εάν πιστεύετε ότι η πρόταση δεν είναι αλήθεια για εσάς, τότε αναρωτηθείτε, «Είναι σπάνια αλήθεια;» ή «Σχεδόν ποτέ αλήθεια;». Εάν είναι σπάνια αλήθεια, τότε βάλτε ένα X στο κουτάκι ΣΠΑΝΙΑ ΑΛΗΘΕΙΑ· εάν πιστεύετε ότι η πρόταση δεν είναι σχεδόν ποτέ αλήθεια σημειώστε ΣΧΕΔΟΝ ΠΟΤΕ ΑΛΗΘΕΙΑ.

Να θυμάστε, δεν υπάρχει σωστή ή λανθασμένη απάντηση για οποιαδήποτε πρόταση, έτσι ας είστε όσο το δυνατόν πιο ειλικρινείς μπορείτε. Απαντήστε σε κάθε πρόταση έτσι όπως νομίζετε ότι πραγματικά είστε και όχι έτσι όπως θα θέλατε να είστε. Για παράδειγμα, εάν σχεδόν πάντα νιώθετε καλά με τον εαυτό σας, τότε σημειώστε τη πρόταση ως εξής:

	Σχεδόν πάντα αλήθεια	Μερικές φορές αλήθεια	Σπάνια αλήθεια	Σχεδόν ποτέ αλήθεια
Νιώθω καλά με τον εαυτό μου.	☒	☐	☐	☐

	Σχεδόν πάντα αλήθεια	Μερικές φορές αλήθεια	Σπάνια αλήθεια	Σχεδόν ποτέ αλήθεια
1. Έχω συνέχεια στο μυαλό μου να μαλώνω ή να είμαι αγενής.	☐	☐	☐	☐
2. Μου αρέσει να βλέπω τους φίλους μου να με λυπούνται όταν είμαι άρρωστος/η.	☐	☐	☐	☐
3. Μου αρέσει ο εαυτός μου.	☐	☐	☐	☐
4. Νιώθω ότι μπορώ να κάνω τα πράγματα το ίδιο καλά με τους περισσότερους ανθρώπους γύρω μου.	☐	☐	☐	☐
5. Δυσκολεύομαι να δείξω στους άλλους τα αληθινά μου συναισθήματα.	☐	☐	☐	☐

9.	Μου αρέσει οι φίλοι μου να μου δείχνουν πολύ στοργικότητα.	☐	☐	☐	☐
10.	Νιώθω ότι δεν είμαι καλός/ή και ότι ποτέ δε θα είμαι.	☐	☐	☐	☐
11.	Με κατακλύζουν συναισθήματα ανεπάρκειας	☐	☐	☐	☐
12.	Είναι εύκολο για μένα να δείχνω την αγάπη μου στους ανθρώπους που νοιάζομαι.	☐	☐	☐	☐
13.	Είμαι κακοδιάθετος/η και κακόκεφος/η χωρίς σημαντικό λόγο.	☐	☐	☐	☐
14.	Βλέπω τη ζωή ότι είναι γεμάτη κινδύνους.	☐	☐	☐	☐
15.	Θυμώνω τόσο πολύ που πετάω και σπάω πράγματα.	☐	☐	☐	☐
16.	Προτιμώ να λύνω τα προβλήματά μου μόνος/η μου, παρά να ζητάω επιβεβαίωση και ενθάρρυνση.	☐	☐	☐	☐
17.	Όταν γνωρίζω κάποιον για πρώτη φορά, νομίζω ότι είναι καλύτερος/η από εμένα.	☐	☐	☐	☐
18.	Μπορώ να διεκδικήσω με επιτυχία πράγματα που θέλω.	☐	☐	☐	☐
19.	Δυσκολεύομαι να κάνω και να διατηρήσω καλούς φίλους.	☐	☐	☐	☐
20.	Εκνευρίζομαι όταν τα πράγματα πηγαίνουν στραβά.	☐	☐	☐	☐
21.	Νομίζω ότι ο κόσμος είναι ένα καλό και ευχάριστο μέρος.	☐	☐	☐	☐
22.	Κοροϊδεύω τους άλλους όταν κάνουν χαζά πράγματα.	☐	☐	☐	☐
23.	Μου αρέσει οι φίλοι μου να μου δίνουν πολύ προσοχή.	☐	☐	☐	☐
24.	Νομίζω ότι είμαι ένα καλό άτομο και ότι οι άλλοι άνθρωποι πρέπει να συμφωνούν με αυτό.	☐	☐	☐	☐
25.	Πιστεύω ότι είμαι αποτυχημένος/η.	☐	☐	☐	☐
26.	Είμαι ζεστός/ή και στοργικός/ή με τους ανθρώπους που πραγματικά μου αρέσουν.	☐	☐	☐	☐
27.	Τη μια στιγμή είμαι γεμάτος/η ζωντάνια και χαρούμενος/η και την άλλη στιγμή είμαι κατσούφης/α και στεναχωρημένος/η.	☐	☐	☐	☐
28.	Για εμένα ο κόσμος είναι ένα δυσάρεστο μέρος να ζει κανείς.	☐	☐	☐	☐
29.	Σουφρώνω τα χείλη ή κρατώ μούτρα όταν θυμώνω.	☐	☐	☐	☐
30.	Μου αρέσει να με ενθαρρύνουν όταν δυσκολεύομαι με κάτι.	☐	☐	☐	☐
31.	Νιώθω αρκετά καλά με τον εαυτό μου.	☐	☐	☐	☐
32.	Αισθάνομαι ανεπαρκής σε πολλά πράγματα από αυτά που προσπαθώ να κάνω.	☐	☐	☐	☐
33.	Νιώθω άβολα και αμήχανα όταν προσπαθώ να δείξω πώς πραγματικά αισθάνομαι σε κάποιον που μου αρέσει.	☐	☐	☐	☐

		<i>Σχεδόν πάντα αλήθεια</i>	<i>Μερικές φορές αλήθεια</i>	<i>Σπάνια αλήθεια</i>	<i>Σχεδόν ποτέ αλήθεια</i>
34.	Είναι ασυνήθιστο για εμένα να νευριάζω ή να αναστατώνομαι.	☐	☐	☐	☐
35.	Βλέπω τον κόσμο σαν ένα απειλητικό και επικίνδυνο μέρος.	☐	☐	☐	☐
36.	Δυσκολεύομαι να ελέγξω τον θυμό μου.	☐	☐	☐	☐
37.	Μου αρέσει οι φίλοι μου να μου κάνουν όλα τα χατίρια όταν έχω χτυπήσει ή είμαι άρρωστος/η.	☐	☐	☐	☐
38.	Είμαι δυσαρεστημένος/η με τον εαυτό μου.	☐	☐	☐	☐
39.	Μπορώ να ολοκληρώσω με επιτυχία πράγματα που θέλω.	☐	☐	☐	☐
40.	Είναι εύκολο να δείχνω στους φίλους μου ότι τους συμπαθώ πραγματικά.	☐	☐	☐	☐
41.	Αποφεύγω τις κοντινές διαπροσωπικές σχέσεις.	☐	☐	☐	☐
42.	Η ζωή για μένα είναι κάτι καλό.	☐	☐	☐	☐

Ερωτηματολόγιο Ευαισθησίας στην Απόρριψη-Rejection Sensitivity Questionnaire (RSQ)

Καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις περιγράφει πράγματα που οι φοιτητές ζητούν μερικές φορές από άλλους ανθρώπους. Παρακαλώ φανταστείτε ότι είστε σε αντίστοιχη κατάσταση. Θα σας ζητηθεί να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- 1) Πόσο **ανήσυχος** θα ήσασταν για την απάντηση του άλλου ατόμου;
- 2) Πώς νομίζετε ότι **είναι πιθανό** να απαντήσει το άλλο άτομο;

1. Ρωτάτε κάποιον/α στην τάξη εάν θα μπορούσατε να δανειστείτε τις σημειώσεις του/της.

Πόσο ανήσυχος θα ήσασταν σχετικά με το αν το άτομο αυτό θα ήθελε να σας δανείσει τις σημειώσεις του/της;

καθόλου ανήσυχος   πολύ ανήσυχος
1   2   3   4   5   6

Θα περίμενα ότι το άτομο αυτό θα μου έδινε πρόθυμα τις σημειώσεις του/της.

καθόλου πιθανό   πολύ πιθανό
1   2   3   4   5   6

2. Ζητάτε από το/τη σύντροφό σας να μείνετε μαζί.

Πόσο ανήσυχος θα ήσασταν σχετικά με το αν ο/η σύντροφος σας θα ήθελε να μείνετε μαζί;

καθόλου ανήσυχος   πολύ ανήσυχος
1   2   3   4   5   6

Θα περίμενα ότι ο/η σύντροφός μου θα ήθελε να μείνει μαζί μου.

καθόλου πιθανό   πολύ πιθανό
1   2   3   4   5   6

3. Ζητάτε από τους γονείς σας να σας βοηθήσουν να αποφασίσετε σε ποια προγράμματα θα κάνετε αίτηση.

Πόσο ανήσυχος θα ήσασταν σχετικά με το αν οι γονείς σας θα ήθελαν να σας βοηθήσουν;

καθόλου ανήσυχος   πολύ ανήσυχος
1   2   3   4   5   6

Θα περίμενα ότι θα ήθελαν να με βοηθήσουν.

καθόλου πιθανό   πολύ πιθανό
1   2   3   4   5   6

4. Ζητάτε από κάποιον που δε γνωρίζετε καλά να βγείτε ραντεβού.

Πόσο ανήσυχοι θα ήσασταν σχετικά με το αν το άτομο αυτό θα ήθελε να βγει μαζί σας ραντεβού;

καθόλου ανήσυχος   πολύ ανήσυχος
1   2   3   4   5   6

Θα περίμενα ότι το άτομο αυτό θα ήθελε να βγει μαζί μου ραντεβού.

καθόλου πιθανό   πολύ πιθανό
1   2   3   4   5   6

5. Ο/Η σύντροφός σας έχει κανονίσει να βγει με τους φίλους του/της απόψε, αλλά θέλετε πολύ να περάσετε το βράδυ μαζί του/της και του/της το λέτε.

Πόσο ανήσυχοι θα ήσασταν σχετικά με το αν ο/η σύντροφος σας θα αποφάσιζε να μείνει μέσα;

καθόλου ανήσυχος   πολύ ανήσυχος
1   2   3   4   5   6

Θα περίμενα ότι ο/η σύντροφός μου θα επέλεγε πρόθυμα να μείνει μέσα.

καθόλου πιθανό   πολύ πιθανό
1   2   3   4   5   6

6. Ζητάτε από τους γονείς σας επιπλέον χρήματα, για να καλύψετε τα έξοδα διαβίωσής σας.

Πόσο ανήσυχοι θα ήσασταν σχετικά με το αν οι γονείς σας θα σας βοηθούσαν;

καθόλου ανήσυχος   πολύ ανήσυχος
1   2   3   4   5   6

Θα περίμενα ότι δε θα είχαν πρόβλημα να με βοηθήσουν.

καθόλου πιθανό   πολύ πιθανό
1   2   3   4   5   6

7. Μετά το μάθημα λέτε στον/στην καθηγητή/τρια σας ότι έχετε κάποια δυσκολία με ένα μέρος του μαθήματος και το/τη ρωτάτε εάν μπορεί να σας δώσει επιπλέον βοήθεια.

Πόσο ανήσυχοι θα ήσασταν σχετικά με το αν ο/η καθηγητής/τρια σας θα ήθελε να σας βοηθήσει;

καθόλου ανήσυχος   πολύ ανήσυχος
1   2   3   4   5   6

Θα περίμενα ότι ο/η καθηγητής/τρια μου θα ήθελε να με βοηθήσει .

καθόλου πιθανό   πολύ πιθανό
1   2   3   4   5   6

8. Προσεγγίζετε έναν/μια καλό/η σας φίλο/η για να μιλήσετε σχετικά με κάτι που είπατε ή κάνατε και τον/την αναστάτωσε πολύ.
Πόσο ανήσυχοι θα ήσασταν σχετικά με το αν ο/η φίλος/η θα ήθελε να σας μιλήσει;

καθόλου ανήσυχος	πολύ ανήσυχος
1 2 3 4 5 6	

Θα περίμενα ότι θα ήθελε να μιλήσουμε για να λύσουμε τις διαφορές μας.

καθόλου πιθανό	πολύ πιθανό
1 2 3 4 5 6	

9. Ζητάτε από κάποιον συμφοιτητή/τρια σας να πάτε για καφέ.
Πόσο ανήσυχοι θα ήσασταν σχετικά με το αν το άτομο αυτό θα ήθελε να έρθει μαζί σας για καφέ;

καθόλου ανήσυχος	πολύ ανήσυχος
1 2 3 4 5 6	

Θα περίμενα ότι το άτομο αυτό θα ήθελε να έρθει μαζί μου.

καθόλου πιθανό	πολύ πιθανό
1 2 3 4 5 6	

10. Μετά την αποφοίτηση δε μπορείτε να βρείτε δουλειά και ρωτάτε τους γονείς σας εάν μπορείτε να μείνετε μαζί τους για λίγο.
Πόσο ανήσυχοι θα ήσασταν σχετικά με το αν οι γονείς σας θα ήθελαν να επιστρέψετε στο σπίτι;

καθόλου ανήσυχος	πολύ ανήσυχος
1 2 3 4 5 6	

Θα περίμενα ότι θα ήμουν ευπρόσδεκτος/η στο σπίτι.

καθόλου πιθανό	πολύ πιθανό
1 2 3 4 5 6	

11. Ζητάτε από ένα/μία φίλο/η σας να πάτε μαζί διακοπές το Πάσχα.
Πόσο ανήσυχοι θα ήσασταν σχετικά με το ο/η φίλος/η σας θα ήθελε να έρθει μαζί σας;

καθόλου ανήσυχος	πολύ ανήσυχος
1 2 3 4 5 6	

Θα περίμενα ότι ο/η φίλος/η μου θα ήθελε να έρθει μαζί μου.

καθόλου πιθανό	πολύ πιθανό
1 2 3 4 5 6	

12. Τηλεφωνείτε στο/στη σύντροφό σας μετά από μια έντονη λογομαχία και του/της λέτε ότι θέλετε να το/τη συναντήσετε.

Πόσο ανήσυχοι θα ήσασταν σχετικά με το αν ο/η σύντροφος σας θα ήθελε να σας συναντήσει;

καθόλου ανήσυχος   πολύ ανήσυχος
1   2   3   4   5   6

Θα περίμενα ότι θα ήθελε να με συναντήσει.

καθόλου πιθανό   πολύ πιθανό
1   2   3   4   5   6

13. Ρωτάτε ένα/μια φίλο/η εάν θα μπορούσατε να δανειστείτε κάτι δικό του/της. Πόσο ανήσυχοι θα ήσασταν σχετικά με το ο/η φίλος/η σας θα ήθελε σας το δανείσει;

καθόλου ανήσυχος   πολύ ανήσυχος
1   2   3   4   5   6

Θα περίμενα ότι ο/η φίλος/η μου θα ήθελε πρόθυμα να μου το δανείσει.

καθόλου πιθανό   πολύ πιθανό
1   2   3   4   5   6

14. Ζητάτε από τους γονείς σας να έρθουν σε μια σημαντική για εσάς περίπτωση. Πόσο ανήσυχοι θα ήσασταν σχετικά με το αν οι γονείς σας θα ήθελαν να έρθουν;

καθόλου ανήσυχος   πολύ ανήσυχος
1   2   3   4   5   6

Θα περίμενα ότι οι γονείς μου θα ήθελαν να έρθουν.

καθόλου πιθανό   πολύ πιθανό
1   2   3   4   5   6

15. Ζητάτε από ένα/μια φίλο/η να σας κάνει μια μεγάλη χάρη. Πόσο ανήσυχοι θα ήσασταν σχετικά με το αν ο/η φίλος/η θα σας έκανε αυτή τη χάρη;

καθόλου ανήσυχος   πολύ ανήσυχος
1   2   3   4   5   6

Θα περίμενα ότι θα μου έκανε πρόθυμα αυτή τη χάρη.

καθόλου πιθανό   πολύ πιθανό
1   2   3   4   5   6

16. Ρωτάτε το/τη σύντροφό σας εάν σας αγαπάει πραγματικά.

Πόσο ανήσυχοι θα ήσασταν σχετικά με το αν ο/η σύντροφός σας θα απαντούσε θετικά;

καθόλου ανήσυχος	πολύ ανήσυχος
1 2 3 4	5 6

Θα περίμενα ότι θα απαντούσε θετικά με ειλικρίνεια.

καθόλου πιθανό	πολύ πιθανό
1 2 3 4	5 6

17. Πηγαίνετε σε ένα πάρτι, προσέχετε κάποιον/α στην άλλη άκρη του δωματίου και του/της ζητάτε να χορέψετε.

Πόσο ανήσυχοι θα ήσασταν σχετικά με το αν το άτομο αυτό θα ήθελε να χορέψει μαζί σας;

καθόλου ανήσυχος	πολύ ανήσυχος
1 2 3 4	5 6

Θα περίμενα ότι θα ήθελε να χορέψει μαζί μου.

καθόλου πιθανό	πολύ πιθανό
1 2 3 4	5 6

18. Ζητάτε από το/τη σύντροφό σας έρθει σπίτι να γνωρίσει τους γονείς σας.

Πόσο ανήσυχοι θα ήσασταν σχετικά με το αν ο/η σύντροφος σας θα ήθελε να γνωρίσει τους γονείς σας;

καθόλου ανήσυχος	πολύ ανήσυχος
1 2 3 4	5 6

Θα περίμενα ότι ο/η σύντροφός μου θα ήθελε να γνωρίσει τους γονείς μου.

καθόλου πιθανό	πολύ πιθανό
1 2 3 4	5 6

Κλίμακα για την αξιολόγηση του Φόβου Εγγύτητας-Fear of Intimacy Scale (FIS).

Οδηγίες: Φανταστείτε ότι είστε σε μια στενή, συντροφική σχέση. Απαντήστε στις ακόλουθες προτάσεις, σαν να βρισκόσασταν σε μια τέτοια συντροφική σχέση. Αξιολογείστε πόσο σας αντιπροσωπεύει η κάθε πρόταση σε μια κλίμακα από το 1 έως το 5, όπως περιγράφεται παρακάτω σημειώνοντας το κατάλληλο κουτί. Σημείωση: Σε κάθε πρόταση, το Α (Άλλο Πρόσωπο) αναφέρεται στον/ην υποτιθέμενο/η ή πραγματικό/ή σύντροφό σας.

		<i>Δε με αντιπροσωπεύει καθόλου</i>	<i>Με αντιπροσωπεύει λίγο</i>	<i>Με αντιπροσωπεύει μέτρια</i>	<i>Με αντιπροσωπεύει πολύ</i>	<i>Με αντιπροσωπεύει πάρα πολύ</i>
1.	Θα ένιωθα άβολα να μιλήσω στον/ην «Α» για πράγματα για τα οποία έχω νιώσει ντροπή στο παρελθόν.	☐	☐	☐	☐	☐
2.	Θα μου ήταν δύσκολο να μιλήσω στον/ην «Α» για κάτι που με έχει πληγώσει βαθιά.	☐	☐	☐	☐	☐
3.	Θα ένιωθα άνετα να εκφράσω τα αληθινά μου συναισθήματα στον/ην «Α».	☐	☐	☐	☐	☐
4.	Αν ο/η «Α» ήταν αναστατωμένος/η θα φοβόμουν μερικές φορές να του/ης δείξω ότι νοιάζομαι.	☐	☐	☐	☐	☐
5.	Θα φοβόμουν να εμπιστευτώ στον/ην «Α» τα βαθύτερα μου συναισθήματα.	☐	☐	☐	☐	☐
6.	Θα μου ήταν εύκολο να πω στον/ην «Α» ότι νοιάζομαι για αυτόν/ήν.	☐	☐	☐	☐	☐
7.	Θα μπορούσα να αισθανθώ απόλυτη συντροφικότητα με τον/ην «Α».	☐	☐	☐	☐	☐

8.	Θα ένιωθα άνετος/η να συζητήσω σημαντικά προβλήματα με τον/ην «Α».	☐	☐	☐	☐	☐
9.	Ένα μέρος του εαυτού μου θα φοβόταν να δεσμευτεί σε μια μακροχρόνια σχέση με τον «Α».	☐	☐	☐	☐	☐
10.	Θα αισθανόμουν άνετα να μιλήσω στον/ην «Α» για τις προηγούμενες εμπειρίες μου, ακόμα και για τις άσχημες.	☐	☐	☐	☐	☐
11.	Πιθανόν θα ένιωθα άγχος στο να δείξω ισχυρά αισθήματα στοργικότητας στον/ην «Α».	☐	☐	☐	☐	☐
12.	Θα δυσκολευόμουν να μιλάω ανοιχτά στον/ην «Α» για τις προσωπικές μου σκέψεις.	☐	☐	☐	☐	☐
13.	Θα μου ήταν δύσκολο ο/η «Α» να χρειάζεται συναισθηματική στήριξη από εμένα.	☐	☐	☐	☐	☐
14.	Δε θα φοβόμουν να μοιραστώ με τον/ην «Α» αυτά που δε μου αρέσουν στον εαυτό μου.	☐	☐	☐	☐	☐
15.	Θα φοβόμουν να ρισκάρω να πληγωθώ προκειμένου να αποκτήσω μια στενότερη σχέση με τον/ην «Α».	☐	☐	☐	☐	☐
16.	Θα προτιμούσα να κρατάω για εμένα πολύ προσωπικές πληροφορίες.	☐	☐	☐	☐	☐

17.	Δε θα μου προκαλούσε άγχος να είμαι αυθόρμητος/η με τον/ην «Α».	☐	☐	☐	☐	☐
18.	Θα ένιωθα άνετα να λέω στον/ην «Α» πράγματα που δε λέω σε άλλους ανθρώπους.	☐	☐	☐	☐	☐
19.	Θα ένιωθα άνετα να εμπιστεύομαι στον/ην «Α» τις βαθύτερες μου σκέψεις και συναισθήματα.	☐	☐	☐	☐	☐
20.	Μερικές φορές θα ένιωθα άβολα, αν ο/η «Α» μου μιλούσε για πολύ προσωπικά του/ης θέματα.	☐	☐	☐	☐	☐
21.	Θα ένιωθα άνετα να αποκαλύπτω στον/ην «Α» τα μειονεκτήματα και τις αδυναμίες μου.	☐	☐	☐	☐	☐
22.	Θα ένιωθα άνετα με την ύπαρξη ενός στενού συναισθηματικού δεσμού μεταξύ μας.	☐	☐	☐	☐	☐
23.	Θα φοβόμουν να μοιράζομαι τις προσωπικές μου σκέψεις με τον/ην «Α».	☐	☐	☐	☐	☐
24.	Θα φοβόμουν ότι δε θα ένιωθα συνέχεια κοντά στον/ην «Α».	☐	☐	☐	☐	☐
25.	Θα ένιωθα άνετα να εκφράζω στον/ην «Α» τις ανάγκες μου.	☐	☐	☐	☐	☐
26.	Θα φοβόμουν ότι ο/η «Α» θα επένδυε στη σχέση μας περισσότερο από εμένα.	☐	☐	☐	☐	☐
27.	Θα ένιωθα άνετα να έχω μια ανοιχτή και ειλικρινή επικοινωνία με τον/ην «Α».	☐	☐	☐	☐	☐

28.	Μερικές φορές θα ένιωθα άβολα με το να ακούω τα προσωπικά προβλήματα του/ης «Α».	☐	☐	☐	☐	☐
29.	Θα μου ήταν εύκολο να είμαι εντελώς ο εαυτός μου με τον/ην «Α».	☐	☐	☐	☐	☐
30.	Θα ένιωθα άνετα να είμαι με τον/ην «Α» και να συζητάμε για τους προσωπικούς μας στόχους.	☐	☐	☐	☐	☐

7- ΜΕΡΟΣ Β

Οδηγίες: Απαντήστε στις επόμενες προτάσεις σαν να αναφέρονται σε προηγούμενες σχέσεις σας. Αξιολογήστε πώς σας αντιπροσωπεύει η κάθε πρόταση σε μια κλίμακα από το 1 έως το 5, όπως περιγράφεται στις οδηγίες του Μέρους Α.

Δε με αντιπροσωπεύει καθόλου   *Με αντιπροσωπεύει λίγο*   *Με αντιπροσωπεύει μέτρια*   *Με αντιπροσωπεύει πολύ*   *Με αντιπροσωπεύει πάρα πολύ*

31.	Έχω χάσει ευκαιρίες να έρθω κοντά σε κάποιον/α.	☐	☐	☐	☐	☐
32.	Έκρυψα τα συναισθήματά μου σε προηγούμενες σχέσεις.	☐	☐	☐	☐	☐
33.	Υπάρχουν άνθρωποι που νομίζουν πως φοβάμαι να έρθω κοντά τους.	☐	☐	☐	☐	☐
34.	Υπάρχουν άνθρωποι που πιστεύουν ότι δεν είμαι ένα εύκολο άτομο να γνωρίσεις πραγματικά.	☐	☐	☐	☐	☐
35.	Σε προηγούμενες σχέσεις, έχω συμπεριφερθεί κάποιες φορές έτσι ώστε να μην έρθω κοντά με τον/ην άλλον/η.	☐	☐	☐	☐	☐